

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**
PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΑΣΥΜΜΕΤΡΗΣ ΑΠΕΙΛΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σουλτάνα Ε. Μπανιτσιώτη

Αθήνα, 2021

Τριμελής Επιτροπή

Θεοδόσιος Παλάσκας, Καθηγητής Οικονομικής Ανάπτυξης και Ανάλυσης τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπων)

Σταύρος Ντεγιαννάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου

Γρηγόριος Σιουρούνης, Επίκουρος Καθηγητής Οικονομικής Θεωρίας και Πολιτικής τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Σουλτάνα Ε. Μπανιτσιώτη (ΑΜ: 0819Μ015), 2021.

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα.

Στο σύζυγο και στο γιο μου..

Συντομογραφίες

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΜΚ: Όπλα Μαζικής Καταστροφής

ARDA: Autoregressive dynamic Adaptive

CACI: California Analysis Center Incorporated

CEAS: Common European Asylum System

DoD; Department of Defence

GAO: Government Accountability Office

EBCG: European Border and Coast Guard

ECRE: European Council on Refugees and Exiles

IED: Improvised Explosive Device

IMF: International Monetary Foundation

MDI: Mission Dependency Index

ROC: Required Operating Characteristic

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα Καθηγητή κ. Θεοδόσιο Παλάσκα και στη συντονιστική ομάδα για την αμέριστη βοήθεια καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, καθώς και για την ψυχολογική υποστήριξη. Οι οδηγίες και οι συμβουλές που δόθηκαν ήταν ιδιαίτερα χρήσιμες για την περάτωσή της.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα μέλη της τριμελούς επιτροπής καθώς και το σύνολο του διδακτικού προσωπικού της κατεύθυνσης «Εφαρμοσμένα Οικονομικά και Διοίκηση» για την απεριόριστη γνώση που παρείχαν καθόλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Τέλος, ευχαριστώ το οικογενειακό και φιλικό μου περιβάλλον που με στήριξε με οποιονδήποτε τρόπο κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο ως άνω μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

Περιεχόμενα

Πίνακες.....	7
Διαγράμματα	8
Περίληψη	8
Περίληψη	9
Abstract.....	10
Πρόλογος.....	11
Κεφάλαιο 1^ο : Οι ασύμμετρες απειλές στο σύγχρονο θέατρο επιχειρήσεων.....	12
1.1 Εισαγωγή	12
1.2 Ο πόλεμος τέταρτης γενιάς	13
1.3 Η ασύμμετρη απειλή στη νέα διάταξη του πολέμου	14
1.4 Χαρακτηριστικά των ασύμμετρων απειλών.....	15
1.5 Μορφές της ασύμμετρης απειλής.....	16
1.5.1 Τρομοκρατία.....	17
1.5.2 Ανταρτοπόλεμος.....	19
1.5.3 Διεθνές οργανωμένο έγκλημα.. ..	19
1.5.4 Λαθρομετανάστευση	21
1.5.5 Κυβερνοπόλεμος.. ..	22
1.6 Το διεθνές δίκαιο για τις ασύμμετρες απειλές.....	23
1.7 Οι σύγχρονες ασύμμετρες απειλές για τα κράτη	24
Κεφάλαιο 2^ο : Οι ασύμμετρες απειλές στο σύγχρονο θέατρο επιχειρήσεων.....	25
2.1 Εισαγωγή	25
2.2 Βήματα για επιτυχημένο decision making	26
2.2.1 Η ταξινόμηση του προβλήματος.	26
2.2.2 Ο ορισμός του προβλήματος.	26
2.2.3 Ο προσδιορισμός της απάντησης στο πρόβλημα.	27
2.2.4 Η ενσωμάτωση της απόφασης στη δράση.....	27
2.2.5 Έλεγχος της εγκυρότητας και της αποτελεσματικότητας της απόφασης έναντι της πραγματικής πορείας των γεγονότων.	27
2.2.6 Ιεράρχηση του decision making.	28
2.3 Ο ρόλος της απειλής στο decision making.....	28
2.4 Decision making των τρομοκρατικών ομάδων	29
2.5 Η ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική ενάντια στις ασύμμετρες απειλές.....	32

2.5.1 Η επικοινωνιακή στρατηγική.	34
2.5.2 Η στρατηγική άμυνας και εσωτερικής ασφάλειας.	34
2.5.3 Η οικονομική στρατηγική..	34
2.5.4. Η Διπλωματική Στρατηγική.	34
2.6 Κλασική και συμπεριφορική διαδικασία λήψης απόφασης σε ασύμμετρες απειλές.....	Error! Bookmark not defined.
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία έρευνας και υποθέσεις	36
Κεφάλαιο 4: Μελέτη περίπτωσης λήψης απόφασης σε κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	37
4.1 Εισαγωγή	37
4.2 Περιγραφή του case study και της αρχικής υπόθεσης.....	37
4.3 Περιγραφή της ασύμμετρης απειλής από κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις.	38
4.4 Το μοντέλο οικονομικά ανθεκτικής συμπεριφοράς	40
4.5 Περιγραφή της διαδικασίας λήψης απόφασης.....	40
4.6 Μεθοδολογία έρευνας	41
4.7 Συλλογή δεδομένων	41
4.8 Συμπεράσματα.....	43
Κεφάλαιο 5: Μελέτη περίπτωσης λήψης απόφασης με το ρίσκο της τρομοκρατικής επίθεσης	43
5.1 Εισαγωγή	43
5.2 Περιγραφή του case study και της αρχικής υπόθεσης.....	44
5.3 Μεθοδολογία έρευνας	45
5.4 Εξέταση του μοντέλου που αναπτύχθηκε κατά τη διαδικασία λήψης της απόφασης	45
5.5 Συμπέρασμα.....	53
Κεφάλαιο 6: Μελέτη περίπτωσης για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ στην αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών	54
6.1 Εισαγωγή	54
6.2 Περιγραφή της ασύμμετρης απειλής και της υπόθεσης.....	54
6.3 Η διαδικασία λήψης των αποφάσεων της ΕΕ για την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης	55
6.3.1 Εσωτερική διάσταση της απόκρισης στην ασύμμετρη απειλή.....	55
6.4 Συμπεράσματα.....	59
Κεφάλαιο 7ο : Συμπεράσματα	60
7.1 Εισαγωγή.....	60

7.2 Συγκεντρωτικά αποτελέσματα από τον έλεγχο υποθέσεων	60
7.3 Συμπεράσματα.....	61
Βιβλιογραφία	61

Πίνακες

Πίνακας 1: Ενδεικτικός πίνακας λήψης απόφασης σε μία ασύμμετρη απειλή	34
Πίνακας 2: Χαρακτηριστικά κυβερνοτρομοκρατίας	38
Πίνακας 3: Πιθανοί τρόποι επίθεσης	46
Πίνακας 4: Περιγραφή DAWDR	48
Πίνακας 5: Επιπτώσεις σε αποστολή, προσωπικό, υλικό κόστος	52
Πίνακας 6: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα.....	61

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1: Σταθερότητα και τρομοκρατία στο παγκόσμιο χάρτη	33
Διάγραμμα 2: Μοντέλο οικονομικά ανθεκτικής συμπεριφοράς	39
Διάγραμμα 3: Αποτελέσματα εκτίμησης του μοντέλου	42
Διάγραμμα 4: Διαδικασία λήψης απόφασης με βάση τον κίνδυνο	46
Διάγραμμα 5: Σύσταση του μοντέλου	47
Διάγραμμα 6: Επιπτώσεις σε αποστολή, προσωπικό, υλικό κόστος	49

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά ένα είδος απειλής, την ασύμμετρη απειλή, που έχει εμφανιστεί στο παγκόσμιο γίνεσθαι τις τελευταίες δεκαετίες και τον τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις σχετικά με αυτή. Η παγκοσμιοποίηση, οι διεθνείς συμφωνίες και τα οικονομικά οφέλη έχουν επηρεάσει την ανάπτυξη ενός σταθερού και ειρηνικού διεθνούς περιβάλλοντος για την πλειονότητα των ανεπτυγμένων χωρών.

Σκοπός της εργασίας είναι, να διερευνηθεί το ερώτημα εάν μια σχεδιασμένη διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι λογική και λειτουργική σε σύνθετες καταστάσεις, όπως στην εμφάνιση μίας ασύμμετρης απειλής.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται και αναλύεται η έννοια της ασύμμετρης απειλής και τα χαρακτηριστικά στοιχεία που επισημαίνουν πόσο επιτακτική είναι η ανάγκη για την αντιμετώπισή της, αλλά και τις ιδιαιτερότητες και τις δυσκολίες μίας τέτοιου είδους απειλής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει ο λήπτης της απόφασης ώστε να οδηγηθεί σε ένα αποτελεσματικό decision making. Στην ειδική περίπτωση της ασύμμετρης απειλής πρέπει να γίνει εξειδικευμένη χάραξη πολιτικής ώστε να επιτευχθεί η σωστή διαδικασία λήψης της απόφασης.

Μετά τη θεωρητική προσέγγιση των υπό διερεύνηση εννοιών, ακολουθεί η συζήτηση και ανάλυση τριών case studies που αφορούν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε διάφορες μορφές ασύμμετρης απειλής. Συγκεκριμένα αναλύονται οριζόντια τρεις διαφορετικές περιπτώσεις της απειλής και μελετάται ο τρόπος αντίδρασης από τους εκάστοτε λήπτες της απόφασης. Σε κάθε μία από τις τρεις περιπτώσεις διατυπώνονται υποθέσεις και μέσω της ανάλυσης των case studies γίνεται ο έλεγχος των υποθέσεων. Στο κεφάλαιο 3 αναπτύσσεται η μεθοδολογία που υιοθετήθηκε κατά την ανάλυση των case studies που ακολουθούν στα επόμενα κεφάλαια και τα ερευνητικά ερωτήματα που δημιουργούνται.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζεται η μελέτη περίπτωσης που αφορά στις κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις. Η υπόθεση που διευρενάται είναι εάν ο φόβος των κυβερνοτρομοκρατικών επιθέσεων χρηματοοικονομικού περιεχομένου επηρεάζει τα άτομα κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τον τρόπο που θα χρησιμοποιήσουν τα χρήματά τους.

Στο κεφάλαιο 5 μελετάται ένα case study που αναπτύχθηκε από εξειδικευμένο προσωπικό του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ για την προστασία των εγκαταστάσεων, του προσωπικού και των υλικών από τρομοκρατικές ενέργειες. Το ερευνητικό ερώτημα που προκύπτει είναι εάν οι τρομοκράτες επιλέγουν κατά προτεραιότητα στόχους που προκαλούν μεγαλύτερες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές.

Στο έκτο κεφάλαιο εξετάζεται η περίπτωση της λαθρομετανάστευσης. Το ζήτημα της λαθρομετανάστευσης βρισκόταν σε έξαρση κατά τα έτη 2015-2016, οπότε η ΕΕ κλήθηκε να λάβει αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση του προβλήματος. Η υπόθεση που εξετάζεται σε αυτή τη μελέτη περίπτωσης είναι εάν η πρόβλεψη της ΕΕ για τη διαχείριση του μεταναστευτικού προβλήματος απέδωσε την κρίσιμη περίοδο 2015-2016. Τέλος, παρουσιάζονται τα συγκεντρωτικά στοιχεία από την εξέταση των παραπάνω case studies και διατυπώνονται συμπεράσματα.

Abstract

This study discusses a new type of threat called asymmetric that has emerged in the global arena during the recent decades and the procedures of decision making about it. Globalization, international agreements and economic benefits have influenced the development of a stable and peaceful international environment for most developed countries.

The purpose of this work is to investigate whether a designed decision-making process is logical and functional in complex situations, such as the occurrence of an asymmetric threat.

The first chapter examines this concept of asymmetric threat and the characteristics that indicate how urgent is the need to deal with it, but also the specifics and difficulties of such a threat.

The second chapter presents the elements that can act as tools to lead the decision maker to a successful decision making. In the specific case of the asymmetric

threat, specialized policy-making must be done in order to achieve the correct decision-making process.

After the theoretical approach of the concepts under investigation, the examination of three case studies concerning the decision-making process in various forms of asymmetric threat will follow. Specifically, a horizontal examination of three different asymmetric cases is made and the way of reaction by the respective decision makers is studied. Chapter 3 develops the methodology used in the analysis of the case studies in the following chapters and the explanatory questions that arise.

The fourth chapter examines the case study related to cyber-terrorist attacks. The hypothesis is that the fear of cyber-terrorist attacks in financial systems affects individuals in the decision-making process.

Chapter 5 examines a case study developed by qualified US Navy personnel to protect facilities, personnel and materials from terrorist attacks. The research question that arises is whether terrorists prioritize targets that cause the greatest loss of human lives.

The sixth chapter examines the case of illegal immigration. The issue of illegal immigration was on the rise in 2015-2016, when the EU was called upon to take decisions on managing the problem. The hypothesis examined in this case study is whether the EU forecast for managing the migration problem yielded the critical period 2015-2016. Finally, the summary data from the examination of the above case studies are presented and conclusions are formulated.

Key words: asymmetric threat, decision making, risk management

Πρόλογος

Εδώ και μερικές δεκαετίες, αναπτύσσεται μια έντονη επιστημονική συζήτηση με επίκεντρο νέες μορφές συγκρούσεων. Οι επιστήμονες έχουν αναπτύξει έντονο διάλογο για τις νέες πτυχές του πολέμου που έκαναν την εμφάνισή τους κατά τις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Πολλές έννοιες έχουν επινοηθεί για να περιγράψουν τη φύση και τη δυναμική του πολέμου σε μια μετα-clausewitzian / μετα-συμβατική εποχή, όπως «νέοι πόλεμοι», «πόλεμος τέταρτης γενιάς», «σύνθετοι πόλεμοι» και τελευταία, αλλά όχι λιγότερο σημαντική, η έννοια του υβριδικού πολέμου». Αυτή η έρευνα

εξετάζει μία νέα μορφή πολέμου τέταρτης γενιάς, που είναι η ασύμμερη απειλή. Μια τέτοια κατάσταση, απαιτεί τη χάραξη μίας εκσυγχρονισμένης στρατηγικής για τη λήψη αποφάσεων. Σύμφωνα με τον Σουν Τσου «όλος ο πόλεμος βασίζεται στην εξαπάτηση. Προσφέρετε στον εχθρό ένα δόλωμα για να τον δελεάσει... Να δει στη Δύση και να βαδίζει από την Ανατολή, δελεάστε τον στο Βορρά και χτυπήστε τον στο Νότο. Τον τρελαίνετε και τον αιφνιδιάζετε, ώστε να διαλύσει τις δυνάμεις του .

Τις τελευταίες δεκαετίες η ύπαρξη του ασύμμετρου πολέμου και της ασύμμετρης απειλής αποτελούν ένα σύγχρονο χαρακτηριστικό της παγκόσμιας πολιτικής, που συνδέεται κυρίως με μη κρατικούς φορείς (όπως τρομοκρατικές ομάδες) και με τις στρατηγικές ορισμένων ισχυρών κρατών εναντίον των ασθενέστερων.

Τέτοιες ιδιαίτερες καταστάσεις παρουσιάζουν επιστημονικό ενδιαφέρον ως προς την εφαρμογή των θεωριών της διαδικασίας λήψης απόφασης. Στη συνέχεια ακολουθεί η μελέτη περιπτώσεων ασύμμετρων απειλών που εξετάζονται υπό το πρίσμα των στρατηγικών που ακολούθησαν οι λήπτες της απόφασης.

Κεφάλαιο 1^ο : Οι ασύμμετρες απειλές στο σύγχρονο θέατρο επιχειρήσεων

1.1 Εισαγωγή

Οι ραγδαίες εξελίξεις στο σύγχρονο θέατρο επιχειρήσεων έχουν οδηγήσει σε μία νέα μορφή πολέμου, η οποία απαιτεί και τη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων. Ο πόλεμος λαμβάνει μία νέα οπτική στην οποία καταρρίπτονται οι ηθικοί περιορισμοί του προηγούμενου αιώνα και έχει μετατοπιστεί στο αστικό περιβάλλον. Ο πόλεμος τέταρτης γενιάς φαίνεται πιθανό να είναι ευρέως διασκορπισμένος και σε μεγάλο βαθμό απροσδιόριστος και η διάκριση μεταξύ πολέμου και ειρήνης τείνει να γίνει ασαφής και φτάνει σε σημείο εξαφάνισης. Ακόμα περισσότερο εμφανίζεται η έννοια της ασύμμετρης απειλής, η οποία θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια του γενικού πληθυσμού και δημιουργεί μία επιτακτική ανάγκη για την αντιμετώπιση και την αποτροπή της. Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η νέα μορφή της απειλής που βασίζεται στην ασυμμετρία των αντικρουόμενων δυνάμεων και την παραβίαση των ηθικών κανόνων του συμβατικού πολέμου.

1.2 Ο πόλεμος τέταρτης γενιάς

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, η οποία αποτελεί δεκαετία- ορόσημο στην καθιέρωση της παγκοσμιοποίησης, εμφανίζεται ένα νέο πρότυπο μάχης. Μεγάλο μέρος της συζήτησης για τον μετασχηματισμό του πολέμου βασίστηκε στη διάκριση μεταξύ συμβατικού διακρατικού πολέμου και μη συμβατικών ενδογενών ένοπλων συγκρούσεων. Ο όρος «νέοι πόλεμοι» προκάλεσε μια μεγάλη και ενδιαφέρουσα συζήτηση στο ακαδημαϊκό περιβάλλον και είναι το επίκεντρο των περισσότερων επιστημονικών έργων για την αντιμετώπιση του μετασχηματισμού του πολέμου. (Herta, 2016). Επιπλέον, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το κλασικό μοντέλο του διακρατικού πολέμου του Clausewitz αντικαταστάθηκε σταδιακά από διάφορες μορφές ενδοκρατικής βίας (Kaldor, 2001). Οι πρόσφατες και οι σύγχρονες ένοπλες συγκρούσεις μοιράζονται ορισμένα δομικά χαρακτηριστικά: την ασύμμετρη διαμόρφωση των πολεμιστών, την έλλειψη σεβασμού του *jus in bello*, τη σταδιακή ιδιωτικοποίηση της βίας, την απόκλιση από ηθικούς κανόνες πολέμου και τη βία κατά των αμάχων (Duffield.2001).

Ο Münkler (2001) υποστήριξε ότι το κλασικό μοντέλο του διακρατικού πολέμου φαίνεται να έχει εκλείψει, ενώ τα κράτη έχουν εγκαταλείψει το *de facto* μονοπώλιό τους στον πόλεμο, και αυτό που εμφανίζεται όλο και πιο συχνά στη θέση τους είναι παρακρατικοί ή ακόμη και ιδιωτικοί φορείς που λειτουργούν σε παγκόσμια κλίμακα σε διεθνή τρομοκρατικά δίκτυα.

Ένα νέο είδος πολέμου που εγείρει τις συζητήσεις της επιστημονικής κοινότητας είναι ο πόλεμος τέταρτης γενιάς. Ορισμένα βασικά στοιχεία, όπως αναφέρει η Herta (2016) είναι η «λογική του θολώματος» της σύγχρονης σύγκρουσης, δηλαδή η θόλωση του πολέμου και της ειρήνης, η αποδυνάμωση του κράτους και η άνοδος μη κρατικών φορέων πρόθυμων και ικανών να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα του κράτους.. Ο Williamson (2009) υποστήριξε ότι η ιδέα του πολέμου τέταρτης γενιάς επικεντρώνεται στην ικανότητα ασθενέστερων πολεμιστών να συνδυάζουν συμβατικά και μη συμβατικά μέσα προκειμένου να αποτελέσουν σοβαρή απειλή για τον αντίπαλο. Κατά συνέπεια, ο πόλεμος τέταρτης γενιάς δεν επιχειρεί να κερδίσει νικώντας τις στρατιωτικές δυνάμεις του εχθρού. Αντ' αυτού, συνδυάζοντας ανταρτικές τακτικές ή ανυπακοή πολιτών μέσω κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών ομάδων και εκστρατειών παραπληροφόρησης, επιτίθεται άμεσα στην πολιτική βούληση του εχθρού (Hammes, 2016).

1.3 Η ασύμμετρη απειλή στη νέα διάταξη του πολέμου

Κατά το τέλος του 20^{ου} αιώνα εμφανίζεται ένας έντονος μετασχηματισμός του πολέμου και οι νέες μορφές μάχης που προέκυψαν μονοπόλησαν το ενδιαφέρον των στρατιωτικών εμπειρογνομώνων, των πολιτικών επιστημόνων και των στρατιωτικών ιστορικών. Κατά τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, μεταξύ των νέων όρων που άρχισαν να χρησιμοποιούνται για να περιγραφεί η μετά- κλαουουζεβιτσιανή εποχή, συμπεριλήφθηκε και αυτός της ασύμμετρης απειλής.

Με βάση το Γρίβα, κατά μία ευρεία έννοια, η ασύμμετρη απειλή είναι αυτή που δεν αποσκοπεί να συντρίψει τις άμυνες του στόχου της με περίσσεια ισχύος, αλλά να τις υπερκεράσει και να χτυπήσει στα αδύναμα σημεία του.

Με βάση τον ορισμό του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας των ΗΠΑ ο όρος της ασύμμετρης απειλής αναφέρεται σε ένα ευρύ και απρόβλεπτο φάσμα στρατιωτικών ή παραστρατιωτικών επιχειρήσεων, που διεξάγονται από έθνη, οργανισμούς, άτομα, αυτόχθονες ή υποκατάστατες δυνάμεις που υπόκεινται στον έλεγχο αυτών στοχεύοντας συγκεκριμένα στις αδυναμίες και τα τρωτά σημεία μίας εχθρικής κυβέρνησης ή ένοπλης δύναμης. Οι ασύμμετρες απειλές χρησιμοποιούν τεχνάσματα και τεχνικές ώστε να προσαρμόσουν τη μαχητική τους ισχύ στις αδυναμίες του στόχου. Στις περισσότερες περιπτώσεις η ασύμμετρη απειλή ή ο ασύμμετρος πόλεμος αναφέρεται σε συγκρούσεις στις οποίες η σχετική στρατιωτική δύναμη των μαχητών διαφέρει σημαντικά. Τα χρησιμοποιούμενα μέσα είναι κυρίως χαμηλού κόστους, όμως προκαλούν δυσανάλογα αποτελέσματα στον αντίπαλο.

Ένας άλλος ορισμός της ασύμμετρης απειλής είναι ο εξής; ως ασύμμετρη απειλή ορίζονται τα οπτικά συστήματα, τακτικές, στρατηγικές, εγκληματικές δραστηριότητες κλπ. που απειλούν κάποιον στόχο με τέτοιο τρόπο που ο στόχος δεν είναι προετοιμασμένος να αντιμετωπίσει (Brzica, 2018).

Παρόλο που οι έννοιες της ασύμμετρης απειλής και του ασύμμετρου πολέμου μοιάζουν αυτονόητες, δεν υπάρχουν απόλυτα συμφωνημένοι ορισμοί διεθνώς και τούτο γιατί πρόκειται για ένα δυναμικό φαινόμενο των τελευταίων χρόνων. Κατά μία γενική έννοια, η ασύμμετρη απειλή χρησιμοποιείται συχνά ως συνώνυμο μιας μη παραδοσιακής, παράτυπης, αντισυμβατικής και χαμηλής έντασης σύγκρουσης (Lee, 2004).

1.4 Χαρακτηριστικά των ασύμμετρων απειλών

Οι ασύμμετρες απειλές επιτίθενται σε ευπάθειες που δεν εκτιμούνται από τον «στόχο» (θύμα) ή αξιοποιούν την περιορισμένη προετοιμασία του θύματος ενάντια στην απειλή (Bennett, Twomey & Treverton, 1999). Επιπλέον, εφόσον, κατά το σύνθημα, σε μία ασύμμετρη απειλή ο επιτιθέμενος δεν υπερέχει σε μέσα και εξοπλισμό, το βασικότερο στοιχείο στο οποίο βασίζεται είναι ο αιφνιδιασμός. Το στοιχείο αυτό κάνει εξαιρετικά δύσκολη την αποτροπή της απειλής και εγείρει την ανησυχία των κυβερνήσεων. Παρόλα αυτά, το εντυπωσιακό είναι ότι, αναδρομικά, γίνεται αντιληπτό ότι οι δείκτες μιας επικείμενης καταστροφής είναι ξεκάθαροι και σαφέστεροι μετά το συμβάν. Όμως, γιατί τα κράτη, ενώ γνωρίζουν την ύπαρξη των απειλών αυτού του είδους, δεν μπορούν να τις αποτρέψουν;

Κατά τους Jack και Kass (2012), τρεις γενικές προτάσεις είναι θεμελιώδεις για την κατανόηση αυτού του εξαιρετικά πολύπλοκου και πολυδιάστατου φαινομένου: Πρώτον, ιστορικά, ο σκόπιμος αιφνιδιασμός ήταν πάντα επιτυχής, παρά τη διαθεσιμότητα επαρκών πληροφοριών για την προειδοποίηση του επικείμενου γεγονότος. Οι ασύμμετρες απειλές αποτελούν έκπληξη παρά το γεγονός ότι υπάρχει ήδη ο προϋδεασμός. Δεύτερον, ο επιτιθέμενος όχι μόνο εκμεταλλεύεται πλήρως τα οφέλη του αιφνιδιασμού, αλλά διαθέτει και την ικανότητα να ορίζει τα όριά του στον καθορισμό των τελικών αποτελεσμάτων. Τρίτον, η έκπληξη και η εξαπάτηση είναι οι απόλυτοι ασύμμετροι πολλαπλασιαστές δυνάμεων, επειδή εκμεταλλεύονται τα τρωτά σημεία του στόχου.

Οι επιθέσεις των ασύμμετρων απειλών εξυπηρετούν πολιτικούς ή στρατηγικούς στόχους που έρχονται σε αντιδιαστολή με αυτούς που επιδιώκει το θύμα. Για να είναι απειλητική μια ασύμμετρη πρόκληση, πρέπει να στοχεύει μια βασική ευπάθεια και τα κέντρα βαρύτητας του θύματος (Bennett, Twomey & Treverton, 1999). Η στόχευση βασικών τρωτών σημείων δεν εμφανίζεται για πρώτη φορά ως χαρακτηριστικό των ασύμμετρων απειλών, αλλά προϋπήρχε και συμπεριλαμβάνεται στα γραπτά του Sun Tzu.

Πολλές φορές κατά τον ασύμμετρο πόλεμο χρησιμοποιούνται χαμηλού κόστους ή μικρής εμβέλειας όπλα. Κατά τις συγκρούσεις χρησιμοποιούνται μη συμβατικές τακτικές για την επίτευξη των πολιτικών ή άλλων στόχων τους (Hartley, 2017). Συνήθως, η ασθενέστερη πλευρά χρησιμοποιεί νέες ιδέες, όπλα και τακτική με τρόπο που δεν αναμένεται, εκμεταλλεόμενη το στοιχείο του αιφνιδιασμού ώστε να υπονομεύσει τη σχετική δύναμη του αντιπάλου της (Lele, 2014). Όμως τα

χρησιμοποιούμενα μέσα δεν είναι η ουσία της ασυμμετρίας. Σε αντίθεση με τον συμμετρικό πόλεμο, η νίκη δεν ορίζεται με την ήττα μιας αντίπαλης στρατιωτικής δύναμης, αλλά με την κατάρρευση της από δυνάμεις που επιδιώκουν πολιτικούς στόχους με βίαια, συχνά μη συμβατικά μέσα. (Brzica, 2018).

Σε μία ασύμμετρη απειλή οι επιτιθέμενοι έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό ότι δεν εμπίπτουν στα καθορισμένα εδαφικά και νομοθετικά όρια (Rynegart, 2017). Ο ασύμμετρος πόλεμος δεν ακολουθεί του εθνικούς και διεθνείς κανόνες δικαίου και του δικαίου του πολέμου και αυτό έχει θορυβίσει ιδιαίτερα τα πολιτισμένα κράτη. Σε αυτή τη μορφή πολέμου τα ζητήματα της ηθικής ισότητας μεταξύ των μαχητών καταρρίπτονται.

Αυτό που παρατηρείται έντονα κατά τον 21ο αιώνα είναι ότι οι απειλές πρωταρχικής σημασίας για την ασφάλεια των οργανωμένων κρατών είναι κυρίως επιθετικές ενέργειες που διαπράττονται από εξτρεμιστές, τρομοκράτες και οργανωμένο έγκλημα. Από τη μία πλευρά έχουμε μια παραδοσιακή στρατιωτική και πολιτική ιεραρχία που βασίζεται στην οικονομική, πολιτική και διπλωματική δύναμη του κράτους του οποίου τα συμφέροντα υπερασπίζεται. Από την άλλη πλευρά, έχουμε ομάδες με ετερογενή δομή και ετερογενή κίνητρα, οι οποίες συχνά υιοθετούν μια μη ιεραρχική δομή ώστε να επιτύχουν έναν κοινό σκοπό (Brzica, 2018). Προκύπτει, επομένως, μία ξεκάθαρη ασυμμετρία μεταξύ των δύο μερών.

1.5 Μορφές της ασύμμετρης απειλής

στη διεθνή βιβλιογραφία, αυτό που εγείρει τη μεγαλύτερη ανησυχία Στις ασύμμετρες απειλές συγκαταλέγονται οι επιθέσεις ανταρτών, τρομοκρατικών ομάδων ή άλλων οργανωμένων οντοτήτων και μπορεί να χρησιμοποιούν από συμβατικά ή αυτοσχέδια όπλα (που είναι και το συνηθέστερο) μέχρι όπλα μαζικής καταστροφής όπως πυρηνικά, χημικά και βιολογικά όπλα. Οι μορφές των ασύμμετρων απειλών είναι οι εξής:

1.5.1 Τρομοκρατία. Κατά τον Lee (2004), από τα είδη ασύμμετρου πολέμου που αναφέρονται είναι ο αγώνας από τις μη κρατικές τρομοκρατικές ομάδες. Με βάση τον Bellany (2007), ως τρομοκρατία ορίζεται η μέθοδος χρήσης οργανωμένης ένοπλης δύναμης με ασυνήθιστα λίγη μέριμνα για ανθρωπιστικούς λόγους για την επίτευξη, συνήθως, πολιτικών, θρησκευτικών και πολεμικών σκοπών, και η οποία βασίζεται στην αποτελεσματικότητά της στη δημιουργία ενός πιεστικού φόβου στα μυαλά των ατόμων-στόχων για τις ζωές τους ή τις ζωές αυτών που βρίσκονται κοντά τους ή την περιουσία τους.

Σύμφωνα με το αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών, η τρομοκρατία σημαίνει προμελετημένη, πολιτικά υποκινούμενη βία που διαπράττεται εναντίον μη μαχητικών στόχων από ομάδες ή παράνομους πράκτορες, που συνήθως προορίζονται να επηρεάσουν το κοινό.

Η τρομοκρατία είναι ίσως το είδος της ασύμμετρης απειλής που έχει συγκεντρώσει την περισσότερη προσοχή λόγω της διάδοσης της δράσης του Ισλαμικού κράτους και άλλων ριζοσπαστικών τζιχαντιστικώς οργανώσεων, οι οποίες κατά τα τελευταία χρόνια εξαπλώνουν την ιδεολογία τους, φανατίζουν και παρακινούν τους οπαδούς τους να διαπράξουν τρομοκρατικές πράξεις. Περιλαμβάνει την υπολογισμένη χρήση βίας με σκοπό να προκαλέσει τον τρόμο για να εξαναγκάσει μια κυβέρνηση ή την κοινωνία στην υιοθέτηση πολιτικών, θρησκευτικών ή ιδεολογικών στόχων (Shuck, 2015). Συνήθως είναι πιο αποτελεσματική όταν απευθύνεται σε πολίτες οι οποίοι, σε αντίθεση με τον στρατό, δεν έχουν ειδική εκπαίδευση (Bellany, 2007).

Οι τρομοκρατικές ομάδες υιοθετούν μια μη ιεραρχική δομή για να αποφύγουν τον εντοπισμό και να κάνουν την ταυτοποίηση των μελών τους σε περίπτωση σύλληψης πιο δύσκολη. Λόγω αυτής της ιδιαιτερότητας, τα μέλη μίας τρομοκρατικής ομάδας έχουν ελάχιστη πληροφόρηση για άλλα μέλη και, συνεπώς, δεν μπορούν να αποκαλύψουν πληροφορίες σχετικά με τις ταυτότητες και το έργο άλλων τρομοκρατών όταν ανακαλυφθούν και ανακριθούν (Fredholm, 2017). Αυτό αποτελεί ένα σημαντικό τροχοπέδη στην αμυνόμενη δύναμη να αποκαλύψει τα άτομα που βρίσκονται υψηλά στην ιεραρχία της τρομοκρατικής ομάδας. Επιπλέον, ένα βασικό χαρακτηριστικό της οργανωτικής δομής των τρομοκρατικών ομάδων είναι ότι η καταστροφή ενός μεμονωμένου τρομοκράτη έχει ελάχιστη επίδραση στις λειτουργίες της ομάδας, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στη ριζοσπαστικοποίηση των μελών της (Bellany, 2007).

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό των τρομοκρατών που δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την ανίχνευσή τους είναι η ανεξαρτησία τους. Δηλαδή, οι ριζοσπαστικές ομάδες ή τα άτομα είναι γεωγραφικά και αρκετά συχνά υλικοτεχνικά αυτόνομες και είναι σε θέση να λειτουργήσουν με μικρή ή καθόλου εξωτερική βοήθεια (Brzica, 2017). Η απειλή της τρομοκρατίας σε συνδιασμό με τη χρήση όπλων μαζικής καταστροφής για την επιδίωξη πολύνεκρων ατυχημάτων παρόμοιων με εκείνο της 11^{ης} Σεπτεμβρίου κάνει επιτακτική την ανάγκη για προετοιμασία των εν δυνάμει κρατών-θυμάτων. Κατά τον Bellamy (2007), εκτιμάται ότι στο μέλλον μια τρομοκρατική ομάδα θα είναι σε θέση να αποκτήσει όπλα μαζικής καταστροφής οδηγώντας στο θάνατο εκατοντάδες ή χιλιάδες αθώους πολίτες και ο αριθμός των θυμάτων θα είναι μέχρι και πενήντα φορές μεγαλύτερος σε σχέση με τα τρέχοντα αποτελέσματα.

Αν εξεταστεί το ζήτημα του ασύμμετρου πολέμου από την πλευρά του «θύματος», προκύπτει επίσης ασυμμετρία δυνάμεων. Οι συνθήκες του πολέμου κατά της τρομοκρατίας είναι σημαντικά διαφορετικές από τις συνθήκες των συμβατικών πολέμων. Ο πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία παρουσιάζει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Πρώτον, οι ίδιοι οι τρομοκράτες δεν αναγνωρίζουν την αρχή της διάκρισης, επομένως όσοι καταπολεμούν την τρομοκρατία μπορούν να χαλαρώσουν ή να εξαλείψουν τις αυστηρές τους συμπεριφορές (Fluey, 1998). Δεύτερον, οι τρομοκράτες επιτίθενται σκόπιμα σε πολίτες, οπότε η άμεση αποστολή των στρατιωτικών δυνάμεων που καταπολεμούν την τρομοκρατία είναι να προστατεύσουν τους πολίτες από τις επιθέσεις. Κατά συνέπεια, αυτή η αποστολή θα πρέπει να έχει προτεραιότητα έναντι των προσπαθειών προστασίας των αμάχων από την άλλη πλευρά (Kahn, 2002). Τρίτον, οι τρομοκράτες βασίζονται στην προστασία τους καθώς κρύβονται μεταξύ των πολιτών και τους χρησιμοποιούν ως ασπίδες με αποτέλεσμα να μην είναι εύκολη η αποτελεσματική αντιμετώπισή τους, εκτός εάν οι δυνάμεις που τους πολεμούν επιτρέπουν να θέσουν τους πολίτες ως σημαντικό κίνδυνο. (Lee, 2004).

Ο πόλεμος εναντίον της τρομοκρατίας μπορεί να εκδηλώνεται επίσης από μία χώρα προς ένα αδίστακτο κράτος. Ακόμα και αυτοί οι πόλεμοι μπορούν να χαρακτηριστούν ως ασύμμετροι. Μερικά από τα ηθικά ζητήματα που τίθενται από έναν τέτοιο πόλεμο είναι ζητήματα *jus ad bellum*, όπως στον ισχυρισμό ότι τα κράτη ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να επιτεθούν προληπτικά (Lee, 2004). Η ασυμμετρία αφορά κυρίως στο τεχνολογικό πλεονέκτημα που διαθέτει ο μισθοφόρος

πολεμιστής. Η χρήση της τεχνολογίας προσδίδει στον επιτιθέμενο το πλεονέκτημα να εξουδετερώσει τον αντίπαλο με τις ελάχιστες δυνατές παράπλευρες απώλειες. Ένα παράδειγμα που αναφέρει ο Rodin (2004), είναι η χρήση των πυραύλων cruise: αυτοί οι πύραυλοι είναι δυνατό να πετάξουν χιλιάδες μίλια και να εξουδετερώσουν τον επιδιωκόμενο στόχο τους σε απόσταση λίγων μέτρων από αυτόν. Με την κατάλληλη τεχνογνωσία, οι μαχητές μπορούν να μειώσουν σημαντικά τις παράπλευρες ζημιές μεταξύ των αμάχων.

1.5.2 Ανταρτοπόλεμος. Ο αντάρτικος πόλεμος διεξήχθη καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας και περιλαμβάνει τόσο στρατιωτικές επιχειρήσεις που διεξήχθησαν στο πίσω μέρος του εχθρικού στρατού όσο και επιχειρήσεις που πραγματοποιήθηκαν από τον τοπικό πληθυσμό κατά της κατοχής. Όμως και στη σύγχρονη εποχή ο ασύμμετρος πόλεμος σχετίζεται με αντάρτικες και τρομοκρατικές δραστηριότητες. Οι αντάρτες μαχητές είναι γενικά λιγότεροι σε αριθμό και διαθέτουν λιγότερο ισχυρά όπλα από την αντίπαλη δύναμη. Οι τακτικές των ανταρτών περιλαμβάνουν ενέδρες, αποφυγή ανοιχτής μάχης, διακοπή γραμμών επικοινωνίας και γενικότερα παρενόχληση του αντιπάλου (Hampsey, 2010). Ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της δράσης τους είναι η πειθώ όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων ώστε να βοηθήσουν με κάθε μέσο όπως η παροχή πληροφοριών. Οι αντάρτες μελετούν τις κινήσεις του εχθρού και συντονίζουν τις επιθέσεις τους ώστε να εμπλακούν μαζί του υπό τις καταλληλότερες για αυτούς συνθήκες.

1.5.3 Διεθνές οργανωμένο έγκλημα. Η λειτουργία του οργανωμένου εγκλήματος εμφανίζεται σε όλες σχεδόν τις μορφές κοινωνικής και δημόσιας ζωής και αποτελεί μία απειλή για τη σταθερότητα και την ασφάλεια της κοινωνίας. Το οργανωμένο έγκλημα παρουσιάζει μία ποικιλομορφία ως προς τις μορφές του και, κατά συνέπεια καθιστά δυσκολότερη τη χάραξη μίας στρατηγικής για την αντιμετώπισή της από τα κράτη. Συνθέτοντας διαφορετικούς ορισμούς αυτού του φαινομένου, το οργανωμένο έγκλημα ορίζεται ως «μόνιμη εγκληματική επιχείρηση που ορθολογικά πραγματοποιείται προκειμένου να κερδίσει κέρδη με παράνομο τρόπο και να ικανοποιήσει συγκεκριμένες κοινωνικές ανάγκες (πορνεία, τυχερά παιχνίδια, τοκογλυφία κ.λπ.) (Albanese, 2004).

Ο κίνδυνος που δημιουργεί αυτό το περίπλοκο κοινωνικό φαινόμενο σχετικά με την αξία του κράτους και της κοινωνίας δεν περιλαμβάνεται αποκλειστικά στη

συγκεκριμένη εγκληματική πράξη, αλλά και στη δυνατότητα, άμεσα ή έμμεσα, να επηρεαστούν οι κρατικές αποφάσεις σε οικονομικό ή πολιτικό επίπεδο (Williams,2002). Η συχνότητα εμφάνισης του φαινομένου εξαρτάται τόσο από τις ικανότητες των δραστών της να χρησιμοποιούν τις ευνοϊκές για αυτούς συνθήκες, όσο και στην αποτελεσματικότητα του κράτους και των οργάνων του να αντισταθούν σθεναρά απέναντί τους.

Αρχικά, το οργανωμένο έγκλημα εκδηλώθηκε στις δραστηριότητες του απαγορευμένου εμπορίου αγαθών και ναρκωτικών , της πορνείας, του τζόγου, της παροχής διαφόρων απαγορευμένων υπηρεσιών με ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ ανταγωνιστικών εγκληματικών οργανώσεων. Το κίνητρο των εγκληματικών ομάδων που συμμετέχουν στις εγκληματικές ομάδες είναι η παράνομη απόκτηση κέρδους. Πλέον, το οργανωμένο έγκλημα λειτουργεί στις συνθήκες της οικονομίας της αγοράς και στις τρέχουσες κοινωνικές σχέσεις. Ταυτόχρονα, εμφανίζεται του στον τομέα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δηλαδή πραγματοποιείται η επένδυση του επιτευχθέντος κέρδους σε νομικές υποθέσεις, η οποία σίγουρα επηρεάζει αρνητικά το κοινωνικοοικονομικό σύστημα του κράτους, όπως αναφέρει η Γενική Γραμματεία της ΕΕ.

Οι σημερινές μορφές οργανωμένου εγκλήματος είναι πολύ πιο περίπλοκες και περιλαμβάνουν ευρύτερα γεωγραφικά πλαίσια, αλλά και πιο περίπλοκες μορφές εκδήλωσης, οι οποίες μερικές φορές είναι δύσκολο να αναγνωριστούν. απειλεί να αντικαταστήσει τους κρατικούς θεσμούς (Albanese, 2004). Επιπλέον, η πολυπλοκότητα του φαινομένου εντείνεται από τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς, το βαθμό στον οποίο μερικά θεσμικά όργανα κάνουν κατάχρηση εξουσίας, καθώς και πιθανά κενά στη νομοθεσία που σχετίζεται με την παράνομη δραστηριότητα.

Το οργανωμένο εγκλήμα, λόγω του περιφερειακού του χαρακτήρα καθίσταται ακόμα πιο σύνθετο φαινόμενο και ικανό να δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον για την περαιτέρω διεύρυνσή του (Dwight & Ralph, 1970). Εκτός από τους προφανείς λόγους που επιβάλλουν τη χάραξη στρατηγική για την καταπολέμηση του φαινομένου, υπάρχει επίσης η ικανότητά του να επιβιώνει σε ορισμένες «εξαιρετικές περιστάσεις», ακόμα και όταν υπάρχει ενεργητική αντίδραση ενάντια σε αυτό από τις αρμόδιες αρχές του κράτους (Albanese, 2004). Επιπλέον, τα επίπεδα διαφθοράς μιας κοινωνίας θέτουν σε κίνδυνο τις θεμελιώδεις αξίες της μειώνοντας, έτσι, την εμπιστοσύνη στους κρατικούς θεσμούς και δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για την όξυνση του οργανωμένου εγκλήματος.

1.5.4 Λαθρομετανάστευση. Την τελευταία δεκαετία το ισλαμικό κράτος χρησιμοποιεί το προσφυγικό πρόβλημα ως ένα επιπλέον όπλο, καθιστώντας τη λαθρομετανάστευση ως μία νέα ασύμμετρη απειλή για τα ευρωπαϊκά κράτη. Σε πολλές χώρες της ΕΕ, οι πρόσφυγες θεωρούνται απειλή για την ασφάλεια, την οικονομία, την κοινωνική σταθερότητα και το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης, το οποίο συνεπάγεται περαιτέρω μια λογική αύξηση της εχθρότητας του τοπικού πληθυσμού και την αύξηση της ξеноφοβίας, του ρατσισμού και της ενίσχυσης των εθνικών κινημάτων. Οι εξτρεμιστές μεταξύ των προσφύγων προκαλούν ανησυχία και απειλούν την ασφάλεια στην Ευρώπη (Greenhill, 2016). Ειδικά οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποτελούν από τις πλέον ενδιαφέρουσες περιπτώσεις εμφάνισης αυτού του φαινομένου (Papadopoulos, 2011). Παρόλο τα δυτικά φιλελευθερά δημοκρατικά καθεστώτα, έχουν αποδεχτεί την αρχή της μη επαναπροώθησης - δηλαδή, συμφωνούν να μην επιστρέψουν βίαια αιτούντες άσυλο στις χώρες καταγωγής τους, οι ροές προσφύγων εξακολουθούν να αποτελούν ηθικό αίνιγμα (Greenhill, 2016). Το πρόβλημα της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών εξακολουθεί να είναι μία σημαντική πρόκληση ειδικά για διασυννοριακά κράτη, τα οποία αποτελούν το πέρασμα των πρισφύγων από τις χώρες καταγωγής προς το δυτικό κόσμο.

Στους παράγοντες που ενισχύουν την άποψη ότι η παράνομη μετανάστευση αποτελεί ασυμμέτροι απειλή για τα συγκαταλέγεται και το πλήγμα που υφίστανται οι εθνικές και περιφερειακές αγορές εργασίας (Meteliev, 2016). Αφενός, η συνολική παγκόσμια παραγωγή αυξάνεται, λόγω της διεθνούς αναδιανομής των εργατικών πόρων από την παγκόσμια μετανάστευση,. Από την άλλη πλευρά, ένας έντονος εθνοκοινωνικός και εθνο-πολιτικός χαρακτήρας της μετανάστευσης ως μαζικού ανεξέλεγκτου φαινομένου αποτελεί πιθανή απειλή για την εθνική ασφάλεια, όπως αναφέρει ο IMF. Επιπλέον, το φαινόμενο της μαζικής οικονομικής μετανάστευσης συνεπάγεται κινδύνους όπως την απώλεια ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, μείωση της οικονομικής ανάπτυξης και παραγωγικότητας της εργασίας (Bak, 2016). Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, μια ακόμη μεγαλύτερη απειλή για την εθνική ασφάλεια είναι η παράνομη μετανάστευση, η οποία συμβάλλει στην αύξηση του εγκλήματος και στην επέκταση της μαύρης αγοράς εργασίας..

Τα τελευταία έτη έχει προκύψει μία επείγουσα ανάγκη για τη βελτίωση της διαχείρισης των μεταναστευτικών διαδικασιών και τη μείωση του αριθμού των παράνομων μεταναστών (Meteliev, 2016).

1.5.5 Κυβερνοπόλεμος. Μερικές από τις πιο κοινές εκδηλώσεις των ασύμμετρων απειλών τα τελευταία είκοσι χρόνια ήταν ο βίαιος εξτρεμισμός, η τρομοκρατία και η εξέγερση, ο πολλαπλασιασμός όπλων μαζικής καταστροφής (ΟΜΚ) και ο πόλεμος πληροφοριών. Οι επιτιθέμενες ομάδες χρησιμοποιούν μία πληθώρα μέσων που περιλαμβάνει συμβατικά ή αυτοσχέδια όπλα, όπλα μαζικής καταστροφής αλλά και τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών.

Ο κυβερνοτρομοκρατισμός είναι η ικανότητα των τρομοκρατών να διεξάγουν τρομοκρατικές ενέργειες στον κυβερνοχώρο με σκοπό να δημιουργήσουν βία και καταστροφή ή ακόμα και θάνατο του στόχου τους. σχετίζεται με την κοινή δύναμη της ψυχολογίας, της ιδεολογίας και της οικονομίας για την προώθηση του μεγάλου φόβου στην κοινωνία (Gable, 2009). Στην ουσία, οι τρομοκράτες του κυβερνοχώρου ενδέχεται να στοχεύουν κρίσιμα συστήματα υποδομής (π.χ. δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας, παροχή νερού και χρηματοπιστωτικά και τραπεζικά συστήματα) στον κυβερνοχώρο για τη δημιουργία καταστροφικών κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων.

Τα τελευταία 20 έτη οι τρομοκρατικές απειλές έχουν αλλάξει δραματικά, κυρίως λόγω των εξελισσόμενων κινήτρων, της αύξησης της τεχνολογίας των πληροφοριών και της αντίστοιχης ευκολίας με την οποία διαδίδονται οι πληροφορίες (Smit, 2017). Ο κυβερνοπόλεμος είναι μία σύγχρονη μορφή ασύμμετρης απειλής ιδιαίτερα ισχυρή, λόγω της μεγάλης επιρροής που διαθέτει. Με τη χρήση της τεχνολογίας οι δράστες έχουν τη δυνατότητα να ενεργούν γρήγορα και αποτελεσματικά και προκαλούν την ανησυχία των κυβερνήσεων που αγωνίζονται να αναπτύξουν αποτελεσματικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση των ασύμμετρων αντιπάλων.

Ενώ οι ικανότητες του Ισλαμικού κράτους στον τομέα της κυβερνοεπίθεσης δεν είναι συγκρίσιμες με αυτές της Ρωσίας ή της Κίνας είναι ωστόσο ικανές να αποτελέσουν πραγματική απειλή για τις χώρες που στοχοποιούν, όπως οι ΗΠΑ (Verman, 2018). Επομένως, με την ελάχιστη τεχνογνωσία, οι τρομοκράτες μπορούν να πετύχουν τους σκοπούς τους και να επιτεθούν στα δίκτυα υπολογιστών των

κυβερνήσεων των κρατών. Κατά την τελευταία δεκαετία, στον κυβερνοχώρο έλαβαν χώρα επεισόδια υψηλού προφίλ που οφείλονται στο Ιράν και περιλαμβάνουν πολλές επιθέσεις εναντίον κορυφαίων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων των ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένης της Τράπεζας της Αμερικής και του Χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης, την παραβίαση του δικτύου υπολογιστών του αμερικανικού ναυτικού από φορείς που συνδέονται με την ιρανική κυβέρνηση και μια εκτεταμένη εκστρατεία συγκέντρωση πληροφοριών που στοχεύει στο υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ. Αυτές οι επιθέσεις και οι εισβολές μπορούν καλύτερα να ονομαστούν επιθέσεις «επίδειξης». (Verman, 2018).

1.6 Το διεθνές δίκαιο για τις ασύμμετρες απειλές

Ένα κεντρικό στοιχείο της κυρίαρχης άποψης του Δικαίου της θεωρίας του πολέμου είναι η ηθική ισότητα μεταξύ των μαχητών, οι οποίοι έχουν ίσα δικαιώματα να διεξάγουν πόλεμο ο ένας στον άλλο. Ωστόσο, με βάση τον Weiner (2017) το εάν και πώς αυτή η αρχή πρέπει να εφαρμόζεται σε ασύμμετρες ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ κρατών και μη κρατικών ομάδων, είναι βαθιά αμφιλεγόμενο.

Ο σύγχρονος πόλεμος δεν μπορεί να διεξαχθεί χωρίς να σκοτωθούν πολίτες. Σύμφωνα με το Solis (2010), ο πόλεμος αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από πράξεις που θα μπορούσαν να είναι εγκληματικές αν εκτελούνται σε περίοδο ειρήνης. Ωστόσο, οι μαχητές που πέφτουν στα χέρια του εχθρού τους δεν επιτρέπεται να σκοτωθούν, να βασανιστούν ή να υποβληθούν με άλλο τρόπο σε «απάνθρωπη μεταχείριση». Οι κρατούμενοι πολέμου μπορούν να κρατούνται για αόριστο χρονικό διάστημα, και να έχουν το δικαίωμα να απελευθερωθούν μόνο μετά την παύση των εχθροπραξιών. Ωστόσο, οι στρατιώτες έχουν αυτά τα δικαιώματα μόνο στο πλαίσιο της διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης, δηλαδή σε έναν πόλεμο μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών. Οι Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 που ρυθμίζουν τις ένοπλες συγκρούσεις και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο I του 1977 ισχύουν μόνο στην περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης μεταξύ κρατών που είναι συμβαλλόμενα μέρη στις Συμβάσεις.

Η επικρατούσα άποψη είναι ότι το διεθνές δίκαιο είναι σε μεγάλο βαθμό σιωπηλό για το καθεστώς των μαχητών σε ασύμμετρες συγκρούσεις. Το άρθρο 3 των συμβάσεων της Γενεύης του 1949 (η μοναδική διάταξη των συμβάσεων του 1949 που ισχύει για τις μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις) και το Πρωτόκολλο II προβλέπουν ότι οι μαχητές που έχουν παραδοθεί ή τραυματιστεί και δεν συμμετέχουν πλέον σε

ενεργές εχθροπραξίες έχουν δικαίωμα ανθρωπιστικής μεταχείρισης. Αλλά το διεθνές δίκαιο δεν παρέχει αντίστοιχα δικαιώματα πολέμου σε μαχητές σε μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις .

Επιπλέον, οι αιχμάλωτοι μαχητές υπόκεινται σε ποινική δίωξη για «αδικήματα που σχετίζονται με ένοπλη σύγκρουση» και περιορισμένη διαδικαστική (Lichtenberg, 1994). Έτσι, σε αντίθεση με τις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις, που οι στρατιώτες αντιμετωπίζουν ο ένας τον άλλον ως ηθικά ίσο, σε μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις το διεθνές δίκαιο θεσμοθετεί μια βαθιά ασυμμετρία μεταξύ των πολεμικών δικαιωμάτων των κρατικών και των μη κρατικών μαχητών. (Πρωτόκολλο II). Ο πόλεμος είναι ασύμμετρος όταν οι εχθροπραξίες είναι εμφανείς οι αναντιστοιχίες σε στρατιωτικές ικανότητες, όσον αφορά τους πόρους, την τεχνολογία ή και τα δύο (Walzer, 1977).

1.7 Οι σύγχρονες ασύμμετρες απειλές για τα κράτη

Ο κόσμος έχει υποστεί και υφίσταται τεράστιες οικονομικές, δημογραφικές και πολιτικές αλλαγές ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης. Ήδη, οι περιπτώσεις του ισλαμικού εξτρεμισμού που έχουν παρατηρηθεί από το 1960, φτάνουν την τρέχουσα περίοδο στο αποκορύφωμά τους. Επιπλέον, ο κόσμος απειλείται από ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, όπως οι Λιβανέζοι και η αλβανική, η ιταλική μαφία, η μαφία του Χονγκ Κονγκ και συνδικάτα εγκλημάτων από τη Χιλή, την Κίνα, την Κολομβία, τη Γκάνα, τη Λιβύη, την Ακτή Ελεφαντοστού, την Ιαπωνία, την Κορέα, τον Λίβανο, τη Νιγηρία, τη Ρωσία και την Ταϊβάν που λειτουργούν αρκετά αποτελεσματικά στις ασύμμετρες απειλές. Οι εξελίξεις τα τελευταία 20 χρόνια διευκόλυναν τους τρομοκράτες, τους αντάρτες, τους εγκληματίες, τους χάκερ και άλλους μη κρατικούς αντιπάλους να εκτελέσουν περιφρονητικές πράξεις σε πολύ μεγάλη κλίμακα και να δημιουργήσουν πνεύμα ανησυχίας και ανασφάλειας στον πλανήτη. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι τρομοκράτες έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην ανάπτυξη και χρήση ισχυρών εκρηκτικών υλικών, βιοτεχνολογίας και τεχνολογίας ηλεκτρονικής εισβολής και, ως εκ τούτου, οι παγκόσμιες μέθοδοι επικοινωνίας, όπως τα παγκόσμια τηλεοπτικά δίκτυα και το Διαδίκτυο, διαδίδουν τα αποτελέσματα των πράξεών τους πιο γρήγορα και ευρύτερα από ποτέ (Gorgon & Arjan, 2001).

Με βάση τη CACI, παρατηρείται ότι υπάρχουν παράγοντες που πρόκειται να πολλαπλασιάσουν τις ικανότητες και τη δράση αυτών των ομάδων στο μέλλον.

Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι σε ορισμένες πόλεις του τρίτου κόσμου και της Κίνας, ο πληθυσμός θα αυξηθεί με ταχύτατους ρυθμούς στα επόμενα πέντε έτη με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν νέα κύματα μεταναστευτικών ροών που θα προκαλέσουν νέα προβλήματα. Ταυτόχρονα, η πρόσβαση στο Διαδίκτυο αυξάνεται ταχύτερα στον Τρίτο Κόσμο από οπουδήποτε αλλού.

Μια άλλη κρίσιμη ασύμμετρη απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια είναι ο αυξανόμενος αριθμός κρατών σε όλο τον κόσμο που φιλοξενούν τρομοκράτες και υποστηρίζουν το οργανωμένο έγκλημα και το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και ανθρώπων. Αυτό δίνει τη δυνατότητα σε μη κρατικούς φορείς και εχθρικά κράτη να επιτεθούν στους πυλώνες της διεθνούς τάξης - δημιουργώντας μη ελεγχόμενες περιοχές που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή ανθρώπων σε όλο τον κόσμο (Symposium , 2008).

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, προκύπτει ότι οι ασύμμετρες απειλές αποτελούν ένα πρόβλημα που πλήττει τα αναπτυγμένα κράτη. Το πρόσφατο και σύνθετο αυτό φαινόμενο εγείρει την ανησυχία στα όργανα που είναι υπεύθυνα για την αντιμετώπισή του. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να ακολουθηθεί μία πολύπλοκη διαδικασία λήψης αποφάσεων από τα άτομα ή τους οργανισμούς που διαχειρίζονται την κρίση η οποία αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 2^ο : Οι ασύμμετρες απειλές στο σύγχρονο θέατρο επιχειρήσεων

2.1 Εισαγωγή

Αφού αναλύθηκε η έννοια της ασύμμετρης απειλής, στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται στρατηγικές που μπορούν να οδηγήσουν σε μία επιτυχημένη απόφαση για την εξάλειψή της. Όμως, η διαδικασία της λήψης απόφασης επηρεάζεται από το εξωτερικό περιβάλλον όταν αυτό είναι απειλητικό. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι επιστήμονες θα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν από εμπειρικά στοιχεία και μοντέλα σχετικά με το πώς αντιδρούν οι μαζικές πολιτικές σε απειλητικές καταστάσεις. Αυτές οι καταστάσεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως συγκρούσεις ομάδων ή εθνών. Το κοινό στοιχείο σε καθεμία από αυτές τις καταστάσεις είναι ότι οι συμμετέχοντες διακατέχονται από το αίσθημα της απειλής. Η απειλή είναι παράγοντας που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Επιπλέον, το κεφάλαιο εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο δρουν και αποφασίζουν οι τρομοκρατικές ομάδες.

2.2 Βήματα για επιτυχημένο decision making

Το decision making είναι μία δύσκολη και απαιτητική διαδικασία. Για να θεωρείται επιτυχημένη θα πρέπει να δίνεται έμφαση στις πληροφορίες που θεωρούνται σημαντικές και να αναζητώνται στρατηγικές που να επιλύουν το πρόβλημα. Μία αλληλουχία βημάτων, όπως αναφέρεται από τον Drucker (2001) έχει ως εξής:

2.2.1 Η ταξινόμηση του προβλήματος. Κατά τη διαδικασία αυτή θα πρέπει να απαντηθεί το ερώτημα εάν το πρόβλημα που έχει προκύψει είναι γενικό, δηλαδή εάν πρόκειται για ένα σύμπτωμα μίας γενικής διαταραχής ή ενός τυχαίου γεγονότος. Το γενικό πρόβλημα πρέπει πάντα να απαντάται μέσω ενός κανόνα, μιας αρχής. Σε αυτή την περίπτωση, όλες οι εκδηλώσεις της ίδιας γενικής κατάστασης μπορούν να αντιμετωπιστούν ρεαλιστικά - δηλαδή, με προσαρμογή του κανόνα στις συγκεκριμένες συνθήκες της υπόθεσης. (Hammond, Keeney & Raiffa, 2001). Όλα τα γεγονότα εκτός από τα πραγματικά μοναδικά απαιτούν μια γενική λύση. Απαιτούν έναν κανόνα, μια πολιτική ή μια αρχή. Αλλά το πραγματικά τυχαίο γεγονός μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο ως έχει και όταν έρθει στην επιφάνεια (Drucker, 2001). Όταν συμβαίνει αυτό, πρέπει να αφιερωθεί χρόνος για να αποφασισθεί σε ποια από τις παραπάνω κατηγορίες ανήκει το πρόβλημα που δημιουργήθηκε. Ένα συχνό λάθος του λήπτη αποφάσεων είναι να αντιμετωπίσει μια γενική κατάσταση σαν να ήταν μια σειρά από μοναδικά γεγονότα - δηλαδή να είναι ρεαλιστική όταν στερείται της γενικής κατανόησης και αρχής. Το αναπόφευκτο αποτέλεσμα είναι η απογοήτευση και η ματαιότητα (Mandel, 1986).

2.2.2 Ο ορισμός του προβλήματος. Κατά τη διαδικασία λήψης μίας απόφασης είναι απαραίτητο να οριστεί το πρόβλημα με κάθε λεπτομέρεια. Για να αποφευχθεί ο ορισμός να είναι ελλιπής, θα πρέπει να ελέγχεται διαρκώς σε σχέση με τις προσλαμβάνουσες. Όπως αναφέρει ο Drucker (2001), κατά τη διαδικασία του ορισμού του προβλήματος θα πρέπει αυτός να εξηγεί τα παρατηρούμενα γεγονότα. Στη συνέχεια ο λήπτης της απόφασης θα πρέπει να ελέγχει τακτικά τα γεγονότα ώστε να διαπιστώσει εάν παρατηρούνται ανεξήγητα φαινόμενα ή εάν πορεία των γεγονότων αποκλίνει από τις προσδοκίες (Stryker, 2001).

2.2.3 Ο προσδιορισμός της απάντησης στο πρόβλημα. Το επόμενο σημαντικό στοιχείο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι ο καθορισμός σαφών προδιαγραφών ως προς το τι πρέπει να επιτύχει η απόφαση. Μια απόφαση, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να πληροί τις οριακές προϋποθέσεις.

Μια απόφαση που δεν πληροί τις οριακές προϋποθέσεις είναι χειρότερη από αυτήν που καθορίζει λανθασμένα το πρόβλημα (Mandel, 1986). Η πιο κοινή αιτία αποτυχίας σε μια απόφαση δεν έγκειται στο ότι είναι λάθος εξ' αρχής. Αντίθετα, οφείλεται σε μεταγενέστερες αλλαγές στους στόχους που καθιστούν την προηγούμενη σωστή απόφαση ξαφνικά ακατάλληλη (Drucker, 2001). Υπάρχουν, φυσικά, πολλές θεωρίες που επιχειρούν να εξηγήσουν τη διαδικασία επεξεργασίας πληροφοριών και τη λήψη αποφάσεων. Μερικές, όπως η θεωρία ορθολογικής επιλογής, (Gordon & Atria, 2001) βλέπουν τους ανθρώπους ως λογικούς παράγοντες που, όταν λαμβάνουν μια επικίνδυνη απόφαση, το κάνουν λογικά υπολογίζοντας ποια πολιτική θα μεγιστοποιήσει τις αξίες που είναι σημαντικές γι' αυτούς - ποια πολιτική θα φέρει τις μεγαλύτερες αποδόσεις.

2.2.4 Η ενσωμάτωση της απόφασης στη δράση. Η μετατροπή της απόφασης σε δράση είναι το σημαντικότερο στοιχείο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Μια απόφαση δεν είναι δυνατό να τεθεί σε ισχύ εκτός εάν οι δεσμεύσεις δράσης έχουν ενσωματωθεί σε αυτήν από την αρχή (Stryker, 2001). Η μετατροπή μιας απόφασης σε δράση απαιτεί την απάντηση σε διάφορες ερωτήσεις: Ποιος πρέπει να γνωρίζει αυτήν την απόφαση; Τι μέτρα πρέπει να ληφθούν; Ποιος θα το πάρει; Ποια πρέπει να είναι η δράση ώστε οι άνθρωποι που πρέπει να το κάνουν να μπορούν να το κάνουν; Η πρώτη και η τελευταία από αυτές τις ερωτήσεις παραβλέπονται πολύ συχνά - με τρομερά αποτελέσματα (Drucker, 2001).

2.2.5 Έλεγχος της εγκυρότητας και της αποτελεσματικότητας της απόφασης έναντι της πραγματικής πορείας των γεγονότων. Η παρακολούθηση και η αναφορά πληροφοριών πρέπει να ενσωματωθούν στην απόφαση για συνεχή δοκιμή, έναντι πραγματικών γεγονότων και των προσδοκιών που αποτελούν τη βάση των αποφάσεων. Ακόμη και η καλύτερη απόφαση έχει μεγάλη πιθανότητα να είναι λάθος (Hammond, Keeney & Raiffa, 2001).

2.2.6 Ιεράρχηση του decision making. Κατά τη διαδικασία ιεράρχησης του decision making είναι σημαντικό να επιλεγούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση. Στη συνέχεια οι παράγοντες αυτοί τακτοποιούνται σε μια ιεραρχική δομή που αποτελείται από έναν γενικό στόχο ο οποίος κατανέμεται σε κριτήρια, υποκριτήρια και εναλλακτικές λύσεις σε διαδοχικά επίπεδα. Σύμφωνα με το Saaty (1993), η τακτοποίηση των στόχων, των χαρακτηριστικών, των ζητημάτων και των ενδιαφερομένων σε μια ιεραρχία εξυπηρετεί δύο σκοπούς: παρέχει μια συνολική εικόνα της κατάστασης και βοηθά τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων να εκτιμήσει εάν τα ζητήματα σε κάθε επίπεδο είναι της ίδιας τάξης μεγέθους, ώστε να μπορεί να συγκρίνει με ακρίβεια ομοιογενή στοιχεία. Επιπλέον, κατά την κατασκευή ιεραρχιών πρέπει κανείς να λάβει υπόψιν αρκετές σχετικές λεπτομέρειες ώστε να αναπτύξει το πρόβλημα όσο το δυνατόν πληρέστερα, αλλά όχι τόσο διεξοδικά, ώστε να χάνει την ευαισθησία στις αλλαγές στα στοιχεία και να εξετάζει το περιβάλλον που περικλείει το πρόβλημα (Zahedi, 1986).

Η όλη διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι τόσο δομημένη όσο και άμορφη. Μερικές φορές οι συμμετέχοντες αποδέχονται μια διαδικασία και το αποτέλεσμα της, επειδή η κατάσταση και τα επιχειρήματα είναι τόσο περίπλοκα που οποιαδήποτε απόφαση στο τέλος φαίνεται εύλογη (Saaty, 1993). Το decision making είναι μία επιστημονική διαδικασία βασισμένη στα μαθηματικά, τη φιλοσοφία και την ψυχολογία (Zahedi, 1986).

2.3 Ο ρόλος της απειλής στο decision making

Όπως αναφέρουν οι Gordon και Arjan (2001), όσο ισχυρότερη είναι η απειλή, τόσο πιο μαχητική είναι η επιλογή της στρατηγικής που θα ακολουθηθεί. Ομοίως, όσο χαμηλότερη είναι η απειλή, τόσο πιο ειρηνική είναι η επιλογή στρατηγικής. Οι υπεύθυνοι χάραξης μίας πολιτικής συχνά θεωρούν ότι οι συνθήκες υψηλής απειλής είναι ικανές, μέσω του αισθήματος του φόβου που δημιουργούν, να οδηγήσουν σε υποταγή. Όμως, όπως έχει διαπιστωθεί ότι η τρομοκρατία και άλλες μορφές απειλής επιτυγχάνουν το αντίθετο αποτέλεσμα και προκαλούν έντονη αντίθεση, συνέχιση των συγκρούσεων και κλιμάκωση της έντασης (Friedland, Nehamia & Merari, 1985).

Επιπλέον παρατηρείται ότι, παρόλο που η λογική παίζει ρόλο, μεγάλο μέρος της λήψης αποφάσεων καθοδηγείται από το συναίσθημα. Η ανάλυση δεδομένων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όταν κάποιος αισθάνεται πολύ απειλημένος, η διαδικασία λήψης αποφάσεων κυριαρχείται από συγκίνηση παρά από λογική (Epstein, 1994). Εκτός

αυτού, ο αυταρχισμός και η ξενοφοβία περιλαμβάνουν πεποιθήσεις και συμπεριφορές που συνεπάγονται ένα σύνολο συμπεριφορών, συμπεριλαμβανομένων των επιλογών πολιτικής. Οι Gordon και Arian (2001), διαπίστωσαν ότι τα άτομα είτε ενεργούν για λογαριασμό τους, για μια ομάδα ή για ένα έθνος (διαζύγια, συμβάσεις εργασίας ή ειρηνευτικές συνθήκες), ακολουθούν κατά την ακολουθούμενη διαδικασία λήψης αποφάσεων επηρεάζονται από πολύπλοκες ιστορίες προσωπικών και εθνικών στάσεων και πεποιθήσεων, αντιλήψεων και παρανοήσεων καθώς και ορθολογικές σκέψεις. Ως εκ τούτου, σε μια παρατεταμένη κοινωνική σύγκρουση στην οποία τα μέρη αισθάνονται πάντα απειλούμενα, τα νέα δεδομένα που προκύπτουν σπάνια ερμηνεύονται στην ονομαστική τους αξία (Kahneman & Tversky, 1984).

Με βάση τον Epstein (1994), ο οποίος μελέτησε πιο άμεσα τον αντίκτυπο της επίδρασης του συναισθήματος στη λήψη αποφάσεων, τα άτομα έχουν ένα ορθολογικό και ένα βιωματικό σύστημα για την επεξεργασία πληροφοριών. Το ορθολογικό σύστημα λειτουργεί σύμφωνα με τη λογική και τα συμπεράσματα, ενώ το βιωματικό σύστημα χαρακτηρίζεται από συναισθήματα και συσχετισμούς. Τα συστήματα λειτουργούν ταυτόχρονα. Ο Epstein (1994) απέδειξε ότι όσο πιο απειλητική είναι μία κατάσταση τόσο περισσότερο τείνουν οι επιλογές να βασιστούν στο βιωματικό σύστημα του ατόμου, επομένως οι σκέψεις του και οι αποφάσεις του είναι κυρίως συναισθηματικές.

2.4 Decision making των τρομοκρατικών ομάδων

Σύμφωνα με το McCormick (2003), η τρομοκρατία είναι μία επιλογή και οι αιτίες που οδηγούν σε αυτή μπορούν να χωριστούν σε σε τρία επίπεδα ανάλυσης ανάλογα με τη φύση της (πρωτογενούς) ανεξάρτητης μεταβλητής που χρησιμοποιείται για την εξήγηση της τρομοκρατικής συμπεριφοράς. Υπάρχουν μεταβλητές για τις τρομοκρατικές ομάδες, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη συμπεριφορά των μελών της. Αυτοί οι παράγοντες ωθούν συχνά τους τρομοκράτες σε πολύ διαφορετικές κατευθύνσεις από αυτές που ακολουθεί η στρατηγική θεωρία. Επομένως παρατηρούνται οργανωτικές και ψυχολογικές μεταβλητές που μπορούν να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων από την τρομοκρατική ομάδα

Σε γενικές γραμμές, διακρίνονται τα εξής επίπεδα ανάλυσης: α) στρατηγικό επίπεδο στο οποίο η απόφαση για χρήση τρομοκρατίας και σχετικών μορφών πολιτικής βίας αποτελεί καθοριστική επιλογή που προέρχεται από μια λογική οργάνωση που επιχειρεί να επιτύχει ένα καθορισμένο σύνολο εξωτερικών στόχων, β)

οργανωτικό επίπεδο στο οποίο οι πηγές βίας βρίσκονται στην εσωτερική δυναμική της ίδιας της τρομοκρατικής ομάδας, εκτός από τους δηλωμένους στόχους της, και γ) ψυχολογικό επίπεδο, στο οποίο η κατεύθυνση προς την τρομοκρατία εξηγείται στο πλαίσιο της ατομικής ψυχολογίας. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι διαφορετική σε καθένα από τα παραπάνω επίπεδα.

α) στρατηγικό επίπεδο. Σε στρατηγικό επίπεδο, η τρομοκρατία είναι μια δραστηριότητα που έχει σχεδιαστεί για να επιτύχει ή να βοηθήσει στην επίτευξη ενός καθορισμένου συνόλου μακροπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων στόχων (Enders & Sandler 1995). Οι τρομοκράτες θεωρούνται στρατηγικοί και ορθολογικοί παίκτες σε ένα παιχνίδι όπου αντικείμενο είναι να βγουν νικητές. (Schelling, 1963). Η πρόκληση είναι να βρεθεί ο καλύτερος τρόπος για να κερδίσουν, λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες του παιχνιδιού και τις στρατηγικές των άλλων παικτών. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό αυτής της προσέγγισης είναι η υπόθεση ότι οι διάφοροι παίκτες του παιχνιδιού συνυπάρχουν σε μια αμοιβαία επιχειρησιακή σχέση. Η τρομοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων, από τη στρατηγική άποψη, είναι μια περιορισμένη βελτιστοποίηση. (McCormick, 2003). Οι τρομοκρατικές οργανώσεις προσπαθούν είτε να μεγιστοποιήσουν τις αναμενόμενες πολιτικές τους αποδόσεις είτε να ελαχιστοποιήσουν το αναμενόμενο κόστος που απαιτείται για την επίτευξη ενός καθορισμένου συνόλου πολιτικών στόχων (Schelling 1978).

Επιπλέον, κατά τη λήψη μίας απόφασης, μια τρομοκρατική ομάδα επιλέγει τους στόχους, την τακτική και το χρόνο δράσης, αλλά επηρεάζεται και από τις αποφάσεις των αντιπάλων της και οποιωνδήποτε άλλων παραγόντων που επηρεάζουν το στρατηγικό της περιβάλλον. Στο στρατηγικό μοντέλο των τρομοκρατών επικρατεί η «συλλογική λογική» (Crenshaw, 1990). Οι τρομοκρατικές ομάδες έχουν ένα ενιαίο και σταθερό σύνολο απόψεων και προτιμήσεων.

Αν και η τρομοκρατική ομάδα έχει τη δυνατότητα να επιλέξει τι, πώς και πότε επιτίθεται, έχει ελάχιστο έλεγχο ως προς τον τρόπο με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης ερμηνεύουν τις ενέργειές του (McCormick, 2003). Παρόλα αυτά η στρατηγική των τρομοκρατών έχει δυσανάλογο αποτέλεσμα. Αυτό συμβαίνει γιατί, οι τρομοκρατικές επιθέσεις έχουν συνήθως πολιτικό αντίκτυπο μεγαλύτερο από τις υλικές επενδύσεις που απαιτούνται για την πραγματοποίησή τους.

Οι τρομοκρατικές ομάδες διαθέτει το πλεονέκτημα της πληροφόρησης ενώ το κράτος πλεονέκτημα δύναμης. Αυτή η απλή ασυμμετρία είναι ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό κάθε διαγωνισμού μεταξύ ενός κράτους και ενός υπόγειου

ανταγωνιστή (McCormick, 2003). Οι τρομοκράτες χρησιμοποιώντας το πλεονέκτημα της προπαγάνδας και της παραπληροφόρησης επιδιώκουν να στρέψουν το πλεονέκτημα της δύναμης του κράτους εναντίον του.

β) οργανωτικό επίπεδο. Οι τρομοκράτες, όπως αναφέρει ο Ferracuti (1990), έχουν την πεποίθηση ότι ενεργούν ως στρατιώτες, με τρόπο παρόμοιο με εκείνο των κυβερνητικών αντιπάλων τους. Παρόλο που οι επιθέσεις τους αναπόφευκτα πραγματοποιούνται στο όνομα των πολιτικών στόχων της ομάδας, ενδέχεται να μην έχουν καμία σχέση με τους πραγματικούς στόχους της. Μια ακόμη κοινή ψευδαίσθηση είναι η πεποίθηση ότι ενεργούν για την υπεράσπιση μιας μεγαλύτερης κοινότητας, η ακεραιότητα και η ευημερία της οποίας κινδυνεύουν (Gurr, 1990). Αποφεύγουν την ευθύνη για τις πράξεις τους κατηγορώντας τους αντιπάλους τους. Η δική τους χρήση βίας είναι απλώς μια απάντηση. Αυτές οι απόψεις τείνουν να ενισχύονται με την πάροδο του χρόνου έναντι των κυβερνητικών αντιμέτρων.

Οι τρομοκρατικές ομάδες λειτουργούν με υψηλή έκπτωση χρόνου - είναι ανυπόμονες για τα αποτελέσματα. Έχοντας λάβει αυτήν την απόφαση, υποστηρίζεται ότι οι τρομοκρατικές ομάδες βρίσκονται υπό συνεχή πίεση να ενεργήσουν.

Είναι οι τρομοκρατικές οργανώσεις συχνά κληρονομούν ή υιοθετούν ένα προϋπάρχον «σενάριο» ή θεωρία νίκης αντί να σχεδιάζουν ένα πρόγραμμα προσαρμοσμένο στις συγκεκριμένες απαιτήσεις τους ή σε επιχειρησιακούς και στρατηγικούς στόχους (Johnson, 1973). Οι εμπειρίες των προκατόχων τους όχι μόνο αποδεικνύουν ότι η δράση είναι δυνατή αλλά μπορεί επίσης να παρέχει στους τρομοκράτες ένα σύνολο διαδικασιών, τακτικών και πρακτικών για τη διεξαγωγή των δικών τους εκστρατειών, δηλαδή την πεπατημένη οδό.

Η τρομοκρατική συμπεριφορά μπορεί επίσης να επηρεαστεί από τον οργανωτικό ανταγωνισμό (McCormick, 2003). Οι τρομοκρατικές οργανώσεις, κατά την άποψη αυτή, ενεργούν ως ομάδες πολιτικών συμφερόντων. Συχνά ανταγωνίζονται μεταξύ τους σε ριζοσπαστικές αντιπαλότητες για πολιτικό μερίδιο αγοράς με νόμισμα τη βία.

Οι τρομοκράτες μοιράζονται μια ισχυρή εξάρτηση από την ομάδα. Αυτός ο δεσμός μπορεί να σταθεροποιηθεί περαιτέρω με την πάροδο του χρόνου από τους κινδύνους και τις υποχρεώσεις μιας παράνομης οντότητας (McAdam, 1986). Καθώς η τρομοκρατική ομάδα απομακρύνεται σταδιακά από την κοινωνία, αυξάνεται η σημασία της αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της. Ένα αποτέλεσμα αυτού είναι να καταστείλει την εσωτερική διαφωνία και να ομογενοποιήσει τη διαδικασία λήψης

αποφάσεων της ομάδας (McCormick, 2003). Με αυτό τον τρόπο αυξάνεται η εσωτερική συνοχή εντός της ομάδας. Τέτοιες ομάδες δυσκολεύονται να προσθέσουν νέα μέλη λόγω της έλλειψης εμπιστοσύνης προς τους ξένους. Η απαίτηση να λειτουργούν παράνομα προκειμένου να επιβιώσουν τελικά υπονομεύει την ικανότητά τους να αντικαθιστούν τις απώλειές τους. Η αδυναμία τους να αντικαταστήσουν τις απώλειές τους, με τη σειρά τους, αρχίζει να επηρεάζει την ικανότητά τους να επιβιώσουν

γ) *Ψυχολογικό Πλαίσιο*. Η ψυχολογική μελέτη της τρομοκρατικής λήψης αποφάσεων επικεντρώθηκε στο ρόλο των γνωστικών και συναισθηματικών στρεβλώσεων στη διαμόρφωση της τρομοκρατικής συμπεριφοράς (Mandel, 1986.) Σε αυτό το πλαίσιο, υπάρχει ενδιαφέρον για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η ψυχολογία του ατόμου και της ομάδας μπορεί να βοηθήσει στη διαμόρφωση της ομαδικής συμπεριφοράς, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους τα περιβαλλοντικά ερεθίσματα (συμπεριλαμβανομένης της συμπεριφοράς άλλων παραγόντων) μπορούν να επηρεάσουν την ψυχολογία του ατόμου. Με ορισμένες εξαιρέσεις, οι περισσότεροι παρατηρητές συμφωνούν ότι παρόλο που τα λανθάνοντα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας μπορούν σίγουρα να συμβάλουν στην απόφαση να στραφούν στη βία, δεν υφίσταται κάποιο σύνολο ψυχικών χαρακτηριστικών που να εξηγεί την τρομοκρατική συμπεριφορά (McCormick, 2003). Είναι επίσης γενικά αποδεκτό ότι οι περισσότερες τρομοκρατικές δραστηριότητες δεν οφείλονται σε ψυχικές παθολογίες αλλά και ότι οι τρομοκράτες είναι «ανησυχητικά φυσιολογικοί» (Crenshaw, 2000).

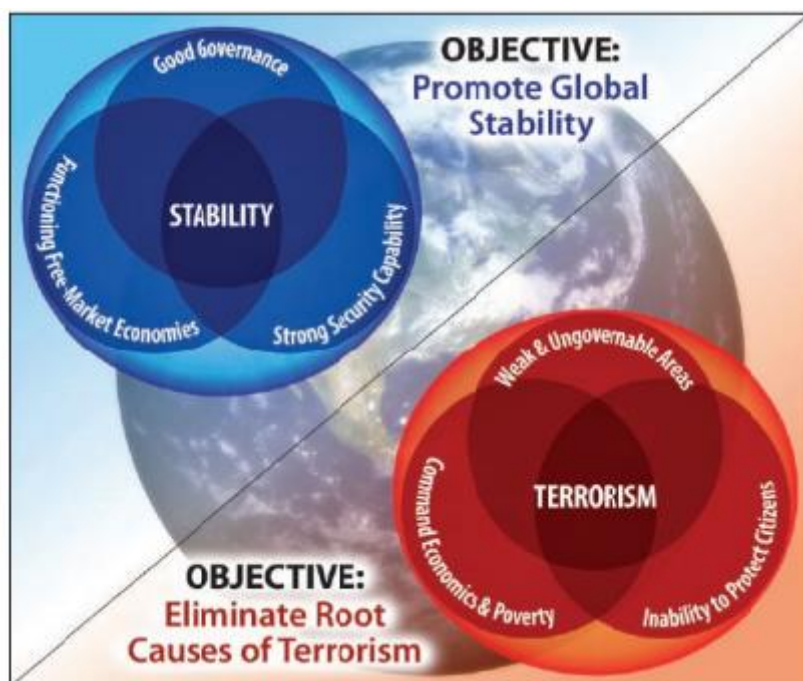
Μια δεύτερη γραμμή ανάλυσης επικεντρώθηκε στη σχέση μεταξύ απογοήτευσης και επιθετικότητας. Στην απλούστερη μορφή της, η συσχέτιση «απογοήτευσης-επιθετικότητας» υποδηλώνει ότι η βία είναι συχνά το αποτέλεσμα μιας ασυμφωνίας μεταξύ της ατομικής προσδοκίας και του επιτεύγματος. Υποστηρίζεται ότι οι απογοητεύσεις που σχετίζονται με τα βίαια συναισθήματα, είναι «τόσο θεμελιώδεις για την κατανόηση των αστικών συγκρούσεων όσο και ο νόμος της βαρύτητας για την ατμοσφαιρική φυσική» (Gurr, 1990). Εάν οι ατομικές (πολιτικές) απογοητεύσεις συνεχίσουν να αναπτύσσονται ανεξέλεγκτα, τελικά θα οδηγήσουν σε ξέσπασμα βίας και πιθανώς στην τρομοκρατία.

2.5 Η ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική ενάντια στις ασύμμετρες απειλές

Με βάση το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας των ΗΠΑ, μια ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική για τις ασύμμετρες απειλές περιλαμβάνει την αναγνώριση της απειλής,

την αντιμετώπιση της και τον εφησυχασμό της κοινής γνώμης ότι η απειλή έχει εξαλειφθεί. Παρόλο που πολλά κράτη του δυτικού κόσμου έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στον τομέα της εθνικής ασφάλειας, αυτό που είναι απολύτως απαραίτητο είναι μια μακροπρόθεσμη στρατηγική στην οποία θα συμμετέχουν η κυβέρνηση, η βιομηχανία, ο ακαδημαϊκός κόσμος και οι ξένοι εταίροι με στόχο όχι μόνο τη διάλυση βραχυπρόθεσμων απειλών, αλλά και στην πρόληψη μακροπρόθεσμων προκλήσεων. Όπως αναφέρεται στο Συμπόσιο XIII της CACI για τις ασύμμετρες απειλές, η παγκόσμια τάξη και αταξία είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Οι κυβερνήσεις προσπαθούν να διατηρήσουν και να προωθήσουν τους πολιτισμούς τους μέσω της διακυβέρνησης, της ασφάλειας και της οικονομίας. Στη σύγκλιση της θετικής πλευράς αυτών των τριών εννοιών βρίσκεται η τοπική, περιφερειακή και παγκόσμια σταθερότητα. Όπως φαίνεται σε τόσα πολλά μέρη του κόσμου, όταν αυτά τα τρία στοιχεία είναι ανεπαρκή, εμφανίζεται ένα φιλόξενο κλίμα για βία και τρομοκρατία.

Διάγραμμα 1: Σταθερότητα και τρομοκρατία στο παγκόσμιο χάρτη

Πηγή: <https://www.asymmetricthreat.net>

Τέσσερις κρίσιμης σημασίας στρατηγικές θα πρέπει να αναπτύξουν για την αντιμετώπιση ασύμμετρων απειλών κατά των πολιτισμένων κρατών. Αυτές, όπως υποδεικνύονται από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας των ΗΠΑ είναι οι εξής:

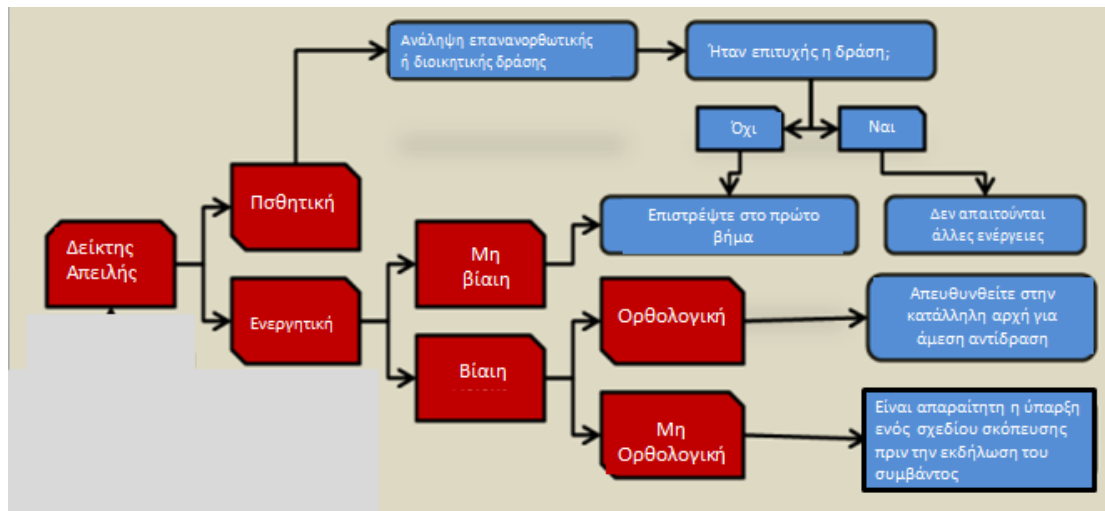
2.5.1 Η επικοινωνιακή στρατηγική. Τα προγράμματα εσωτερικών και εξωτερικών επικοινωνιών πολλών κρατών παρουσιάζουν αδυναμίες, γεγονός που είναι αντιληπτό από τους τρομοκράτες. Οι αντίπαλοι των κυβερνήσεων, γνωρίζοντας την αξία των επικοινωνιών επιδιώκουν μέσω αυτής τη διάδοση των ιδεολογιών τους και τον εκφοβισμό (Smit, 2017). Η επικοινωνιακή στρατηγική πρέπει να είναι αμυντική και επιθετική, να αντιπαραβάλλει την προπαγάνδα και να χρησιμοποιεί τρέχουσες και μελλοντικές τεχνολογίες

2.5.2 Η στρατηγική άμυνας και εσωτερικής ασφάλειας. Η στρατηγική εθνικής άμυνας και εσωτερικής ασφάλειας πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα απειλών, από την τρομοκρατία και τον ισλαμικό εξτρεμισμό έως τις πανδημίες και τις φυσικές καταστροφές (CACI, 2008). Η συνεργασία των διεθνών και των εθνικών δυνάμεων και η υιοθέτηση κοινών όρων, εννοιών, στρατηγικών, τακτικών και επιχειρησιακών μεθόδων είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση των ασύμμετρων απειλών.

2.5.3 Η οικονομική στρατηγική. Κάθε χώρα οφείλει να χαράξει μία οικονομική στρατηγική που να χρησιμεύει ως βάση για ένα σχέδιο που θα οδηγήσει σε μακροπρόθεσμη σταθερότητα και οικονομική ανάπτυξη. Οι πολιτικές πρέπει να ακολουθήσουν έναν προσεκτικό δρόμο μέσω του ελεύθερου και ανοικτού ανταγωνισμού στην αγορά, της προστασίας και της προώθησης των εγχώριων εμπορικών συμφερόντων και της ενίσχυσης των παγκόσμιων οικονομιών της αγοράς που θα αναπτυχθούν για να γίνουν μελλοντικοί ανταγωνιστές (McCormick, 2003). Η εξισορρόπηση των ανταγωνιστικών οικονομιών μπορούν να καταπολεμήσουν τον παγκόσμιο τρόπο και την οικοδόμηση της παγκόσμιας οικονομικής σταθερότητας.

2.5.4. Η Διπλωματική Στρατηγική. Ο κόσμος έχει υποστεί και υφίσταται τεράστιες οικονομικές, δημογραφικές και πολιτικές αλλαγές ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης. Οι εθνικές και περιφερειακές πολιτιστικές και θρησκευτικές επιρροές έθεσαν το δρόμο για ένα διαφορετικό παγκόσμιο και περιφερειακό διπλωματικό μοντέλο. Οι πολιτισμοί, οι θρησκείες και τα ιδανικά στα έθνη μπορεί να διαφέρουν, αλλά ο τελικός στόχος είναι ο ίδιος - κράτη με πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και θεσμικά όργανα ασφάλειας ικανά να παρέχουν στους ανθρώπους τους με ασφάλεια, φαγητό, καθαρό νερό, εκπαίδευση, ευημερία και ελπίδα για το μέλλον (CACI, 2008).

Πίνακας 1: Ενδεικτικός πίνακας λήψης απόφασης σε μία ασύμμετρη απειλή

Πηγή: [hppt/info.publicintelligence.net](http://info.publicintelligence.net)

2.6 Κλασική και συμπεριφορική διαδικασία λήψης απόφασης σε ασύμμετρες απειλές

Οι κλασικοί στοχαστές έχουν κάνει πολλές πολύτιμες συμβολές στις θεωρίες και τις πρακτικές της διοίκησης και του decision making. Ωστόσο, οι αλλαγές του 21ου αιώνα οδήγησαν σε νέες προοπτικές στον τομέα του μάνατζμεντ. Το επιτυχές μάνατζμεντ απαιτεί την κατανόηση των θεμελιωδών εννοιών, τεχνικών και αρχών της κλασικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Προκειμένου να αποκτήσουν διορατικότητα, οι υπεύθυνοι λήψης της απόφασης πρέπει να αναπτύξουν ευαισθητοποίηση των προηγούμενων αρχών διοίκησης, μοντέλων και θεωριών.

Οι κλασικές θεωρίες βασίζονται σε μια πυραμίδα, ιεραρχική δομή και σαφή αλυσίδα εντολών και περιλαμβάνουν μια ομάδα παρόμοιων ιδεών για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Berdayes, 2002). Οι κλασικοί θεωρητικοί αναγνωρίζουν ανθρώπινα συναισθήματα αλλά ένιωθαν επίσης ότι μια λογική και ορθολογική διάρθρωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων θα μπορούσε να ελέγξει τα ανθρώπινα συναισθήματα (Bryson, 1990). Οι αρχές που περιγράφονται λεπτομερώς από την κλασική θεωρία δεν είναι έντονα επιστημονικές και επίσης δεν σταμάτησαν τη δοκιμασία του χρόνου. Αντανακλούσαν τις εμπειρικές παρατηρήσεις του λήπτη της απόφασης και τις δικές τους λογικές εκτιμήσεις και όχι μια πραγματική επιστημονική έρευνα και αποδεικτικά στοιχεία (Cooper, 2000). Παρόλο που η κλασική θεωρία επικρίνεται ως ξεπερασμένη, εξακολουθεί να είναι η κορυφαία σχολή σκέψης και το πιο διαδεδομένο είδος που εφαρμόζεται στην πράξη ακόμα και σήμερα.

Καθώς η κλασική θεωρία επικεντρώνεται στην ορθολογική οικονομική άποψη και η νεοκλασική θεωρία επικεντρώνεται στην άποψη του κοινωνικού προσώπου, η σύγχρονη θεωρία βασίζεται στη μελέτη της συμπεριφοράς των εμπλεκόμενων. Σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία, στη διαδικασία λήψης της απόφασης λαμβάνονται υπόψιν οι διαφορετικές προοπτικές, φιλοδοξίες, δυνατότητες και ανάγκες (Cooper, 2000). Επομένως, είναι ζωτικής σημασίας οι αποφάσεις να

προσεγγίζονται μέσω προσαρμοσμένων αρχών και όχι στείων κανόνων (Berdayes, 2002). Αυτή η θεωρία υποστηρίζει ακράδαντα ότι καμία μεμονωμένη στρατηγική δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις περιπτώσεις ανά πάσα στιγμή. Ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την περίπτωση της ασύμμετρης απειλής, η πολυπλοκότητα της διαδικασίας λήψης απόφασης πολλαπλασιάζεται (Stewart, 2006). Επομένως, υπάρχει ανάγκη για τους λήπτες της απόφασης να εφαρμόζουν διαφορετικές στρατηγικές σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και για διαφορετικά άτομα. Στα κεφάλαια που ακολουθούν γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης του τρόπου λήψης της απόφασης σε τρεις διαφορετικές περιπτώσεις ασύμμετρης απειλής.

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία έρευνας και υποθέσεις

Αφού έγινε η θεωρητική προσέγγιση των υπό διερεύνηση εννοιών, θα ακολουθήσει η εξέταση τριών case studies που αφορούν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε διάφορες μορφές ασύμμετρης απειλής. Συγκεκριμένα γίνεται μία οριζόντια εξέταση τριών διαφορετικών περιπτώσεων ασύμμετρης και μελετάται ο τρόπος αντίδρασης από τους εκάστοτε λήπτες της απόφασης. Σε κάθε μία περίπτωση διατυπώνονται υποθέσεις και μέσω της ανάλυσης των case studies γίνεται ο έλεγχος των υποθέσεων. Στο κεφάλαιο 4 η συλλογή δεδομένων προκύπτει από μία διαδικτυακή έρευνα, όπου εξετάζεται το σενάριο της τρομοκρατίας στον κυβερνοχώρο σε τραπεζικές καταθέσεις. Μέσω της συλλογής των δεδομένων εξετάζεται εάν ισχύει η υπόθεση ότι ο φόβος της κυβερνοτρομοκρατίας στον χρηματοοικονομικό τομέα επηρεάζει άμεσα τη διαδικασία λήψης απόφασης των ατόμων. Παράλληλα μελετάται εάν οι κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις στα χρηματοοικονομικά συστήματα έχει αντίκτυπο στην οικονομικά ανθεκτική συμπεριφορά των ατόμων.

Στο κεφάλαιο 5 εξετάζεται μία περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης σε εγκαταστάσεις του πολεμικού ναυτικού των ΗΠΑ. Για αποδειχθεί εάν αληθεύει η αρχική υπόθεση χρησιμοποιήθηκε ένα μοντέλο ARDA. Η συλλογή των στοιχείων περιλαμβάνει πληροφορίες για τους στόχους των τρομοκρατών, τους τρόπους επίθεσης, τα σενάρια της επίθεσης και τους εναλλακτικούς τρόπους αντιμετώπισης των σεναρίων. Η μελέτη περίπτωσης επικεντρώνεται στην προστασία των περιουσιακών στοιχείων του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ αλλά το μοντέλο μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιαδήποτε κατάσταση λήψης αποφάσεων που περιλαμβάνει πολλαπλούς πιθανούς στόχους και εναλλακτικές λύσεις.

Στο κεφάλαιο 6 μελετήθηκε η διαδικασία λήψης αποφάσεων που ακολούθησε η ΕΕ την περίοδο που το κύμα των μεταναστευτικών ροών βρισκόταν σε έξαρση. Η μεθοδολογία που αναπτύχθηκε λειτουργεί ως εξής: εξετάστηκαν παράγοντες που καθόρισαν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ σχετικά με τη διαχείριση της λαθρομετανάστευσης. Εν προκειμένω, ενώ προϋπήρχαν κανονισμοί και αποφάσεις της ΕΕ σχετικά με το τρόπο αντιμετώπισης του μεταναστευτικού προβλήματος, μελετάται κατά πόσον διαμόρφωσαν τη διαδικασία λήψης της

απόφασης, όταν χρειάστηκε να εφαρμοστούν κατά τα έτη 2015-2016, που η ασύμμετρη απειλή βρισκόταν στο απόγειο.

Κεφάλαιο 4: Μελέτη περίπτωσης λήψης απόφασης σε κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

4.1 Εισαγωγή

Αυτή η μελέτη περίπτωσης μετρά την ατομική ανθεκτικότητα σε κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις σε χρηματοπιστωτικά συστήματα και βασίζεται στο άρθρο των Hansen, Lowry, Meservy και McDonald (2005) με τίτλο: *Genetic Programming for Prevention of Cyberterrorism Through Dynamic and Evolving Intrusion Detection. Decision Support Systems*. Στο μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε συλλέχθηκαν στοιχεία μέσω μιας διαδικτυακής έρευνας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ανθεκτικότητα και ο φόβος των κυβερνοτρομοκρατικών επιθέσεων επηρεάζουν σημαντικά τις συμπεριφορές των ατόμων κατά τη διαχείριση των οικονομικών τους. Η ερευνητική υπόθεση αυτής της μελέτης είναι η εξής: Ο φόβος των τρομοκρατικών επιθέσεων στον κυβερνοχώρο σε χρηματοπιστωτικά συστήματα έχει θετική σχέση με την οικονομικά ανθεκτική συμπεριφορά και οδηγεί τα άτομα να ακολουθήσουν μία συμπεριφορική διαδικασία λήψης απόφασης.

4.2 Περιγραφή του case study και της αρχικής υπόθεσης

Όλο το χρηματοοικονομικό σύστημα και η αγορά βασίζονται στην εμπιστοσύνη σε ένα αξιόπιστο λογιστικό σύστημα. Αυτό αποτελεί και έναν λόγο για την εξάπλωση του φαινομένου της κυβερνοτρομοκρατίας. Οι κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις είναι ικανές να καταστρέφουν αρχεία και να αποστραγγίζουν λογαριασμούς, προκαλώντας έτσι καταστροφικές συνέπειες στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, στις παγκόσμιες και εθνικές οικονομίες και στους γενικούς πληθυσμούς. Από την άλλη πλευρά, οι καταναλωτές βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις πιστωτικές ή στις χρεωστικές κάρτες καθημερινά για χρηματοοικονομικές συναλλαγές, ενώ οι επιχειρήσεις βασίζονται σε βασικά χρηματοοικονομικά συστήματα για τη λειτουργία τους.

Τα χρηματοπιστωτικά συστήματα και οι αγορές έχουν στοχοποιηθεί από πληθώρα τρομοκρατικών ομάδων, επειδή εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις τεχνολογίες του Διαδικτύου και των τηλεπικοινωνιών. Η απειλή για αυτά τα συστήματα είναι εμφανής διότι παρουσιάζονται πιθανά οφέλη σε διάφορους τομείς από την κλοπή χρημάτων έως τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών ή την κατάρρευση εθνικών, ακόμη και παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών αγορών (Gable, 2009). Πολλοί ειδικοί έχουν προβλέψει ότι είναι δυνατές μαζικές κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις σε χρηματοπιστωτικά συστήματα και ιδρύματα και ενδέχεται να οδηγήσουν σε καταστροφικές παγίδες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν επιπτώσεις ντόμινο στην εθνική οικονομία (Gable, 2009).

Όπως αναφέρουν και οι συγγραφείς του case study, στην πράξη, η ανθεκτικότητα στον κυβερνοχώρο είναι μια κρίσιμη στρατηγική επιβίωσης. Αυτή η μελέτη ορίζει ως «οικονομική ανθεκτική συμπεριφορά», την προσαρμοστική συμπεριφορά που αναπτύσσει ένα άτομο για να αντιμετωπίσει τη διαταραχή των κρίσιμων χρηματοοικονομικών πόρων λόγω οικονομικών αντιξοοτήτων που προκαλούνται από κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις.

4.3 Περιγραφή της ασύμμετρης απειλής από κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις

Ένας σκοπός των κυβερνοτρομοκρατικών επιθέσεων στα χρηματοπιστωτικά συστήματα είναι να αποσταθεροποιήσει την πολιτική ζωή και να δημιουργήσει μαζική παράνοια, δυσπιστία και πανικό προς την εθνική οικονομία και τις αγορές. Με βάση τους Masten & Obradović (2008) ο ισχυρός φόβος που προκαλείται ως αποτέλεσμα μιας τρομοκρατικής επίθεσης είναι μεταδοτικός σε μια κοινωνία. Επίσης, αναφέρουν ότι, η τρομοκρατική διάδοση του φόβου θα μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά την ικανότητα εκτέλεσης σχεδίων έκτακτης ανάγκης και τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων. Ωστόσο, η κατανόηση της οικονομικής ανθεκτικής συμπεριφοράς είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη στρατηγικών ασφάλειας στον κυβερνοχώρο και η κατανόηση του ρόλου του φόβου μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη τέτοιων στρατηγικών για τον μετριασμό του χάους και της τρομοκρατίας που προκαλείται από κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις.

Η εκτεταμένη έρευνα στον κυβερνοπόλεμο έχει επικεντρωθεί σε τέσσερις προσανατολισμούς: τεχνολογική, νομική, οικονομική και συμπεριφορική. Η έρευνα με τεχνολογικό προσανατολισμό εστιάζεται στα τεχνικά μέσα για την πρόληψη επιθέσεων στον κυβερνοχώρο (Hansen, Lowry, Meservy, & McDonald, 2005). Το νομικά προσανατολισμένο ερευνητικό ρεύμα εξετάζει τις νομικές προοπτικές που σχετίζονται με τη δίωξη του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο και του κυβερνοτρομοκρατισμού (Gable, 2009). Το οικονομικά προσανατολισμένο ερευνητικό ρεύμα αναπτύσσει και αναλύει οικονομικά μοντέλα για να προσδιορίσει το επίπεδο των επενδύσεων που απαιτούνται για την προστασία των περιουσιακών στοιχείων πληροφοριών από επιθέσεις στον κυβερνοχώρο (Hua & Barua, 2013). Η έρευνα με γνώμονα τη συμπεριφορά βασίζεται στους κλάδους της ψυχολογίας, της εγκληματολογίας και της κοινωνιολογίας και εστιάζει στην εξακρίβωση των προφίλ συμπεριφοράς των χάκερ και των εμπιστευτικών πληροφοριών (Fagnot, 2007).

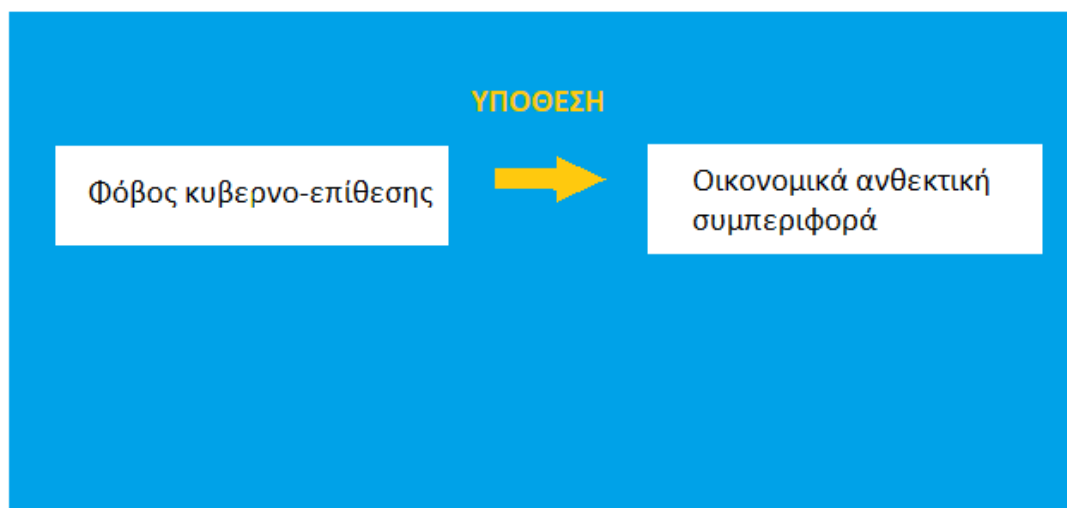
Πίνακας 2: Χαρακτηριστικά κυβερνοτρομοκρατίας

	Κυβερνο-τρομοκρατία
Στόχοι	Συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών που λειτουργούν κεντρικές εθνικές υποδομές όπως παροχή νερού, ενεργειακός εφοδιασμός, υποδομή ηλεκτρικής ενέργειας, τραπεζικά και χρηματοοικονομικά συστήματα, υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης και εθνικός έλεγχος εναέριας

	κυκλοφορίας
Επιδιωκόμενο επίπεδο διαταραχής	Επηρεάζουν σημαντικά και διασκορπίζουν τα οικονομικά συστήματα, αποσταθεροποιούν τη ζωή των πολιτών, δημιουργούν δημόσιο πανικό, μειώνουν την εμπιστοσύνη στην ικανότητα μιας κυβέρνησης να προστατεύει τον πληθυσμό της, εκμεταλλεύονται οποιεσδήποτε επιτυχίες από τα παραπάνω για να αποκτήσουν νέα υποστήριξη για τους σκοπούς τους
Απαιτούμενες ενέργειες σε πιθανή ζημιά	Απαιτείται περιφερειακή ή εθνική προσπάθεια ανάκαμψης
Καταγεγραμμένες περιπτώσεις	Δεν έχουν αναφερθεί δημοσίως μεγάλες υποθέσεις

Πηγή: Hansen, Lowry, Meservy, & McDonald (2005).

Διάγραμμα 2 : Μοντέλο οικονομικά ανθεκτικής συμπεριφοράς

Η κυβερνοτρομοκρατία στοχεύει σε συστήματα υπολογιστών που λειτουργούν για εθνικές υποδομές με σκοπό τη δημιουργία μαζικών διαταραχών και καταστροφών σε ένα έθνος (Baldi, Gelbstein, & Kurbalija, 2003). Ως εκ τούτου, η εξέταση της αντιμετώπισης της απειλής είναι ακόμη πιο κρίσιμη, δεδομένης της υποθετικής μαζικής διαταραχής που προκαλείται από μία τέτοια επίθεση, και κάνει επιτακτική την ανάγκη ύπαρξης ενός συστήματος ανθεκτικού στις απειλές στον κυβερνοχώρο (Ayoub, Firth & Nayaz, 2016).

Μια απειλή είναι ένα άτομο ή κάτι που ενδέχεται να προκαλέσει κίνδυνο. Η αντιληπτή απειλή είναι η αντίληψη της έκτασης της ευπάθειας και της σοβαρότητας της απειλής. Ο φόβος είναι ένα συναίσθημα που προκαλείται από ένα αίσθημα απειλής (Maren, 2008). Εάν κάποιος δεν αντιληφθεί την απειλή, δεν θα φοβόταν. Η αντιληπτή αποτελεσματικότητα είναι η πεποίθηση ενός ατόμου ότι οι ενέργειες

εκφοβισμού είναι αποτελεσματικές. Ο φόβος και η αβεβαιότητα παρακινούν συχνά τα άτομα να προετοιμαστούν λαμβάνοντας μέτρα ετοιμότητας. Στο τρέχον ερευνητικό πλαίσιο, ορίζουμε τον φόβο της τρομοκρατικής επίθεσης στον κυβερνοχώρο ως την έκταση της ανησυχίας που έχει ένα άτομο ως απάντηση στην απειλή της τρομοκρατικής επίθεσης στον κυβερνοχώρο (Goodwin et al. 2005). Ωστόσο, ο ρόλος της εκτίμησης του φόβου στο πλαίσιο της τρομοκρατίας στον κυβερνοχώρο είναι ασαφής και απαιτεί περαιτέρω προσπάθεια έρευνας.

4.4 Το μοντέλο οικονομικά ανθεκτικής συμπεριφοράς

Το παρόν case study, προτείνει ένα μοντέλο οικονομικά ανθεκτικής συμπεριφοράς για τη λήψη των αποφάσεων σε περιβάλλον κυβερνοτρομοκρατίας. Η ψυχολογική ανθεκτικότητα στο πλαίσιο των κυβερνοτρομοκρατικών επιθέσεων σε χρηματοπιστωτικά συστήματα αποτυπώνεται στο παραπάνω διάγραμμα. Το μοντέλο προτείνει ότι για να οικοδομηθεί η ανθεκτικότητα σε κυβερνοεπιθέσεις, θα πρέπει τα άτομα κατά τη διαδικασία λήψης της απόφασης να αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους - σε αυτήν την περίπτωση, την κοινότητα και την οικογένειά τους. Όσοι λαμβάνουν περισσότερη υποστήριξη από την κοινότητα και την οικογένειά τους είναι πιο πιθανό να απορροφήσουν το σοκ μιας επίθεσης στον κυβερνοχώρο και να ακολουθήσουν μία λογική σειρά στη λήψη της απόφασής τους, η οποία οδηγεί σε οικονομικά ανθεκτική συμπεριφορά. Η οικονομικά ανθεκτική συμπεριφορά αναφέρεται σε προσαρμοστική συμπεριφορά που οι ανθεκτικοί άνθρωποι πρέπει να ανακτήσουν ώστε να επιτύχουν την οικονομική λειτουργία και ευημερία (Hua, Chen, & Luo, 2018). Στην περίπτωση αυτή, η προσαρμογή εμφανίζεται η κατάλληλη χρήση του συμπεριφορικού τρόπου λήψης απόφασης σε σχέση με τα χρήματα (Klontz, Britt, Mentzer, & Klontz, 2011) και αντικατοπτρίζει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αλλάζουν τη ρουτίνα εξοικονόμησης χρημάτων. Επιπλέον, υιοθετώντας τη βιβλιογραφία για την έκκληση του φόβου, το μοντέλο υποστηρίζει επίσης ότι ο φόβος είναι ένας σημαντικός παράγοντας στις οικονομικές ανθεκτικές συμπεριφορές. Άτομα που μπορούν να αναγνωρίσουν την απειλή είναι πιο πιθανό να διατηρήσουν ανέπαφες τις εσωτερικές τους δομές. Κατά συνέπεια, είναι πιο πιθανό να παρουσιάζουν οικονομικά ανθεκτικές συμπεριφορές.

4.5 Περιγραφή της διαδικασίας λήψης απόφασης

Η τρομοκρατία στον κυβερνοχώρο στοχεύει σε συστήματα που λειτουργούν για κρίσιμες εθνικές υποδομές αντί για συστήματα τελικών χρηστών. Σε αυτό το πλαίσιο, οι τελικοί χρήστες δεν έχουν καθόλου ή πολύ περιορισμένη αποτελεσματικότητα αντιμετώπισης. Προηγούμενη έρευνα έχει δείξει ότι η ικανότητα αξιολόγησης των απειλών είναι ένας ουσιαστικός παράγοντας για τη λήψη προσαρμοστικών, ανθεκτικών αποφάσεων (Norris, Stevens, Pfefferbaum, Wyche, & Pfefferbaum, 2008). Αυτή η ικανότητα επιτρέπει στα άτομα να κρίνουν σωστά την κατάσταση, να εγείρουν τις απαραίτητες ανησυχίες για την κατάσταση και να λαμβάνουν κατάλληλα, σκόπιμα μέτρα ανάλογα. Οι απαραίτητες ανησυχίες προκαλούν επίσης το εσωτερικό σύστημα ενός ατόμου να είναι ανθεκτικό και προσαρμοστικό (Lyon &

Parkins, 2013). Στο πλαίσιο του σχεδιασμού και της αποκατάστασης καταστροφών, ο φόβος είναι επίσης ένα συναίσθημα ως απάντηση σε μια απειλή.

4.6 Μεθοδολογία έρευνας

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε σε αυτή τη μελέτη περίπτωσης βασίζεται στη συλλογή δεδομένων από μία διαδικτυακή έρευνα. Χρησιμοποιήθηκε μια έρευνα βάσει σεναρίου για να διερευνηθεί η οικονομικά ανθεκτική συμπεριφορά των καταναλωτών μετά από επίθεση στον κυβερνοχώρο σε χρηματοπιστωτικά συστήματα. Σε αυτήν την έρευνα, υποθέτουμε το χειρότερο σενάριο: την τρομοκρατία στον κυβερνοχώρο στα τραπεζικά συστήματα. Η προσέγγιση που βασίζεται σε σενάριο είναι μια ευρέως χρησιμοποιούμενη ερευνητική μέθοδος στην έρευνα ασφάλειας συμπεριφοράς (Johnston, Warkentin, & Siponen, 2015).

Ο φόβος της επίθεσης στην κυβερνο-τρομοκρατία, αναφέρεται στον ορισμό του Goodwin (2005), δηλαδή ορίζεται ως ο βαθμός ανησυχίας που έχει ένα άτομο σαν απάντηση στην απειλή επίθεσης στην κυβερνο-τρομοκρατία. Σαν στοιχεία μέτρησης χρησιμοποιούνται οι απαντήσεις στα ερωτήματα: «το σενάριο με έκανε να ανησυχώ για το τραπεζικό μου σύστημα» και «η απειλή μιας επίθεσης στον κυβερνοχώρο στην τράπεζά μου με κάνει να ανησυχώ για την ασφάλεια των οικονομικών λογαριασμών μου».

Ως οικονομικά ανθεκτική συμπεριφορά, θεωρείται η προσαρμοστική συμπεριφορά που αναπτύσσει ένα άτομο για να αντιμετωπίσει την αναστάτωση των κρίσιμων οικονομικών πόρων λόγω επιθέσεων στον κυβερνοχώρο (Norris, 2008). Τα στοιχεία μέτρησης αφορούν στα ερωτήματα: «θα άλλαζα τη ρουτίνα εξοικονόμησης χρημάτων για να αποφύγω το συμβάν που αναφέρεται στο σενάριο» και «θα άλλαζα τη ρουτίνα εξοικονόμησης χρημάτων για να αποφύγω να είμαι επιρρεπής σε επιθέσεις στον κυβερνοχώρο». Τα στοιχεία για οικονομικά ανθεκτική συμπεριφορά μετρούν την υποθετική συμπεριφορά που προβάλλουν τα άτομα. Η μέτρηση της υποθετικής συμπεριφοράς είναι κατάλληλη στο πλαίσιο του τρέχοντος ερευνητικού πλαισίου, επειδή είναι σχεδόν αδύνατο για τους ερευνητές να προσομοιάσουν μια μεγάλης κλίμακας επίθεση στον κυβερνοχώρο σε χρηματοπιστωτικά συστήματα με μαζικές διαταραχές και καταστροφή και, στη συνέχεια, να μετρήσουν την πραγματική συμπεριφορά του επηρεαζόμενου πληθυσμού.

4.7 Συλλογή δεδομένων

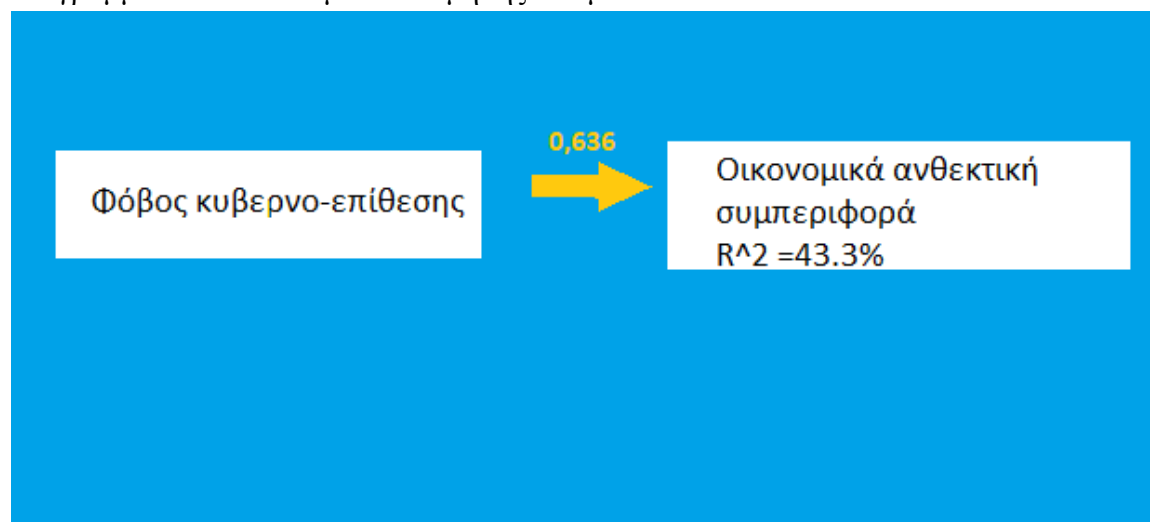
Όπως αναφέρεται στο εξετασθέν case study, το ερωτηματολόγιο της έρευνας αναπτύχθηκε με βάση μια εντατική βιβλιογραφική ανασκόπηση. Επιπλέον, τα αρχικά στοιχεία εξετάστηκαν από δύο ερευνητές εμπειρογνώμονες στην κυβερνο-τρομοκρατία και βελτιώθηκαν με βάση τα σχόλιά τους.

Στην έρευνα, σε όλους τους ερωτηθέντες παρουσιάστηκε ένα σενάριο που προσομοιώνει μια τεράστια επίθεση στον κυβερνοχώρο σε ένα χρηματοοικονομικό σύστημα. Στη συνέχεια, οι ερωτηθέντες απάντησαν σε ερωτήσεις σχετικά με την ανθεκτικότητα, την οικονομική διαχείριση, την υποστήριξη της κοινότητας, τον φόβο

των τρομοκρατικών επιθέσεων στον κυβερνοχώρο και την οικονομικά ανθεκτική συμπεριφορά. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας απευθύνεται σε ένα πλήθος 258 ατόμων.

Αυτή η μελέτη χρησιμοποίησε τη μέθοδο μερικών ελαχίστων τετραγώνων (PLS) για την ανάλυση δεδομένων, η οποία επιλέχθηκε ως η καταλληλότερη διότι περιορίζεται λιγότερο από το μέγεθος του δείγματος, τις κλίμακες μέτρησης και τις υπολειμματικές κατανομές. Επιπλέον, με βάση τους Lowry και Gaskin (2014) η μέθοδος PLS πρέπει να επιλέγεται για διερευνητική εργασία. Το παρακάτω σχήμα δείχνει τα αποτελέσματα του τεστ υπόθεσης.

Διάγραμμα 3: Αποτελέσματα εκτίμησης του μοντέλου

Ο συντελεστής διαδρομής (path coefficient) εμφανίζεται στη γραμμή του βέλους. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν ότι η τιμή p- value της υπόθεσης είναι μικρότερη από 0,001, υποστηρίζοντας έτσι το ερευνητικό μοντέλο. Επιπλέον, η θετική σχέση της αρχικής υπόθεσης μεταξύ φόβου επίθεσης στην κυβερνοτρομοκρατία και οικονομικά ανθεκτικής συμπεριφοράς επιβεβαιώθηκε με συντελεστή διαδρομής 0,636. Αυτό το αποτέλεσμα δείχνει ότι οι εύλογες ανησυχίες και οι αντιλήψεις κινδύνου επιτρέπουν την ορθολογική αλλαγή συμπεριφοράς στα προσωπικά οικονομικά ενόψει μιας μαζικής επίθεσης στον κυβερνοχώρο σε χρηματοοικονομικά συστήματα.

Τα ευρήματα στην αρχική υπόθεση υποστηρίζουν το ρόλο των φόβων στην αλλαγή συμπεριφοράς και της λήψης των αποφάσεων στο πλαίσιο κυβερνοτρομοκρατικών επιθέσεων σε χρηματοοικονομικά συστήματα. Τα ευρήματα επισημαίνουν ότι ο φόβος των τρομοκρατικών επιθέσεων μπορεί να αυξήσει τη θετική αλλαγή συμπεριφοράς ενός ατόμου, το οποίο αναζητά λύσεις για αποτροπή της απειλής. Οι ανησυχίες σχετικά με τις τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κάνουν τους ανθρώπους να πιστεύουν ότι η απειλή είναι σχετική, επιβλαβής και πιθανή και ότι θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν μεγάλο κίνδυνο εάν δεν αναλάβουν δράση. Τα ευρήματα ο φόβος και οι ανησυχίες μπορεί να προκαλέσουν την εσωτερική δύναμη των ανθρώπων να κάνουν θετικές ενέργειες και να αποτρέψουν την καταστροφική κατάσταση (Hua, Chen, & Luo, 2018).

Εν ολίγοις, το προτεινόμενο μοντέλο εκτιμά ότι το αίσθημα του φόβου που απορρέει από την ασύμμετρη απειλή της κυβερνοτρομοκρατίας, επηρεάζει τη λήψη της απόφασης και οδηγεί στην παρακίνηση των ανθεκτικών συμπεριφορών απέναντί της. Συμπεραίνεται ότι η όλη διαδικασία λήψης της απόφασης σε αυτές τις περιπτώσεις είναι συμπεριφορική.

4.8 Συμπεράσματα

Αυτή η μελέτη βασίζεται στη βιβλιογραφία σχετικά με το φόβο και προτείνει το μοντέλο ανθεκτικής οικονομικής συμπεριφοράς για τη μελέτη της ανθεκτικότητας των πολιτών στις επιθέσεις στον κυβερνοχώρο. Το μοντέλο διερευνά τη σχέση μεταξύ αλλαγής στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων και φόβου για τρομοκρατικές επιθέσεις στον κυβερνοχώρο. Επιπλέον, διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι αποφασίζουν μετά από κυβερνοτρομοκρατικές επιθέσεις και το είδος της διαδικασίας λήψης της απόφασης που είναι το πλέον διαδεδομένο στην περίπτωση αυτή.

Παρόλο που η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο είναι σίγουρα ένα δημοφιλές θέμα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι περισσότεροι άνθρωποι δεν γνωρίζουν ακόμη ότι οι μαζικές επιθέσεις στον κυβερνοχώρο σε κρίσιμες υποδομές - συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών συστημάτων - είναι πιθανές και θα μπορούσαν να έχουν καταστροφικές συνέπειες για οργανισμούς και άτομα. Αυτή η μελέτη δείχνει ότι μετά από επιθέσεις στον κυβερνο-χώρο εναντίον ενός χρηματοοικονομικού συστήματος, τα άτομα είναι πιο πιθανό να κρατήσουν μετρητά στο σπίτι παρά να τα αποθηκεύσουν σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Είναι επίσης πιθανό να διαδώσουν τα χρήματά τους σε πολλές τράπεζες για να έχουν μεγαλύτερη οικονομική ποικιλομορφία. (Hua, Chen, & Luo, 2018). Δηλαδή τα άτομα οδηγούνται σε μία συμπεριφορική διαδικασία λήψης απόφασης, υποκινούμενη από το αίσθημα του φόβου. Τέτοιες ενέργειες μπορεί να επηρεάσουν τις ταμειακές ροές ορισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και, στη συνέχεια, την εμπιστοσύνη του κοινού στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Κεφάλαιο 5: Μελέτη περίπτωσης λήψης απόφασης με το ρίσκο της τρομοκρατικής επίθεσης

5.1 Εισαγωγή

Το προς μελέτη case study αφορά στη λήψη αποφάσεων σε τρομοκρατικές επιθέσεις και την ιεράρχηση των μέτρων εναντίον αυτών. Το μοντέλο που περιγράφουν οι Dillon, Liebe και Bestafka, στο άρθρο με τίτλο: *Risk-Based Decision Making for Terrorism Applications* σχετίζεται με τα μέτρα που έλαβε το Πολεμικό Ναυτικό των ΗΠΑ για την προστασία των εγκαταστάσεών του από τρομοκρατικές επιθέσεις. Το ARDA μοντέλο χρησιμοποιεί τη θεωρία του decision making και του risk management για την αντιμετώπιση μίας σειράς προκλήσεων που προκύπτουν στη φύλαξη εγκαταστάσεων, μέσω της λήψης αμυντικών μέτρων. Μετά από την επίθεση

της 11^{ης} Σεπτεμβρίου οι ΗΠΑ χρηματοδότησαν αμυντικά- αντιτρομοκρατικά έργα στις εγκαταστάσεις και τα περιουσιακά στοιχεία του Πολεμικού Ναυτικού με σκοπό την ενίσχυση της προστασίας τους από τρομοκρατικές πράξεις. Η δυσκολία στη λήψη απόφασης οφείλεται κυρίως σε δύο κρίσιμους παράγοντες: πρώτον υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός αόριστων σεναρίων για μία διαρκή απειλή και δεύτερον επιβάλλεται ο οικονομικός περιορισμός των μέτρων. Έτσι με βάση τους Dillon, Liebe και Bestafka θα έπρεπε οι λήπτες της απόφασης να επιλέξουν τις βέλτιστες αντιτρομοκρατικές προσπάθειες με το κριτήριο της αξιολόγησης του κινδύνου. Με βάση το εξετασθέν case study τα εργαλεία εκτίμησης των κινδύνων θα πρέπει να είναι σε θέση να υποστηρίξουν αντικειμενικά τον εντοπισμό σεναρίων επίθεσης, τη σύνδεση μεταξύ του είδους των εκδηλώσεων και των διαφορετικών καταστάσεων ζημίας, τις πιθανότητες εμφάνισης και τα πιθανά μέτρα μετριασμού. Για την περίπτωση αυτή η GAO συνέταξε έκθεση στην οποία αναφέρεται ότι μια ολοκληρωμένη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων μπορεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό θεμέλιο για τη διάθεση αντιτρομοκρατικών πόρων. Επιπλέον, στην ίδια έκθεση, περιέχεται ο ορισμός της διαχείρισης κινδύνου ως μια συστηματική, αναλυτική διαδικασία για τον προσδιορισμό της πιθανότητας ότι μια απειλή θα βλάψει τα φυσικά περιουσιακά στοιχεία και για τον εντοπισμό δράσεων για τον περιορισμό του κινδύνου και τον μετριασμό των συνεπειών μιας τρομοκρατικής επίθεσης. Η αρχική υπόθεση είναι η εξής: κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης, οι τρομοκράτες επιλέγουν κατά προτεραιότητα στόχους που προκαλούν μεγαλύτερες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές.

5.2 Περιγραφή του case study και της αρχικής υπόθεσης

Τα ιστορικά δεδομένα για την τρομοκρατία είναι περιορισμένα. Επιπλέον, υπάρχουν τεράστιες αβεβαιότητες στις εκτιμήσεις των απειλών, των τρωτών σημείων και των συνεπειών. Παρόλο που οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι ο κίνδυνος της τρομοκρατίας είναι κάποια συνάρτηση απειλής, ευπάθειας και συνεπειών και υπάρχουν πολλές ανταγωνιστικές θεωρίες για το πώς να εξεταστούν αυτά τα στοιχεία.

Με βάση τους Parnell, Dillon και Bresnick (2005), ο κίνδυνος της τρομοκρατίας είναι δυναμικός και για αυτό το λόγο είναι απαραίτητη η πραγματοποίηση επενδύσεων σε διαρκή βάση ώστε να μειωθούν οι ευπάθειες από την πλευρά των αμυνόμενων. Όμως, με αυτό τον τρόπο οι επιτιθέμενοι αλλάζουν συνεχώς τις προτιμήσεις τους για στόχους. Επομένως, απαιτείται κάποιο πρότυπο για την εκτίμηση και παρακολούθηση της αλλαγής. Πέραν τούτου, όπως αναφέρουν οι Dillon, Liebe και Bestafka (2009) δεν υπάρχουν αρκετοί πόροι για την εξάλειψη όλων των κινδύνων ή ακόμη και τη συμμόρφωση με όλα τα πρότυπα που ισχύουν σήμερα. Στη βιβλιογραφία υπάρχει πλήθος μελετών που εξετάζουν την κατανομή των πόρων. Οι περισσότερες από αυτές υποστηρίζουν ότι εάν υπάρχουν μικρότεροι κίνδυνοι που μπορούν να εξαλειφθούν εξ' ολοκλήρου για ένα μικρό χρηματικό ποσό, αυτές οι επενδύσεις θα μπορούσαν να είναι οι πιο αποδοτικές από πλευράς κόστους-απόδοσης.

5.3 Μεθοδολογία έρευνας

Στο παρόν case study το μοντέλο χρησιμοποιείται με τον εξής τρόπο: πρώτον, συγκεντρώνονται πληροφορίες για τους στόχους των τρομοκρατών, τους τρόπους επίθεσης, τα σενάρια της επίθεσης (δηλαδή επιθέσεις σε συνδιασμό με τις εγκαταστάσεις) και τους εναλλακτικούς τρόπους αντιμετώπισης των σεναρίων. Όσο περισσότεροι είναι οι τύποι των εγκαταστάσεων, τόσο μεγαλύτερη είναι η διαδικασία αξιολόγησης των δεδομένων και τόσο λεπτομερέστερες οι πληροφορίες που διαθέτει ο υπεύθυνος λήψης της απόφασης.

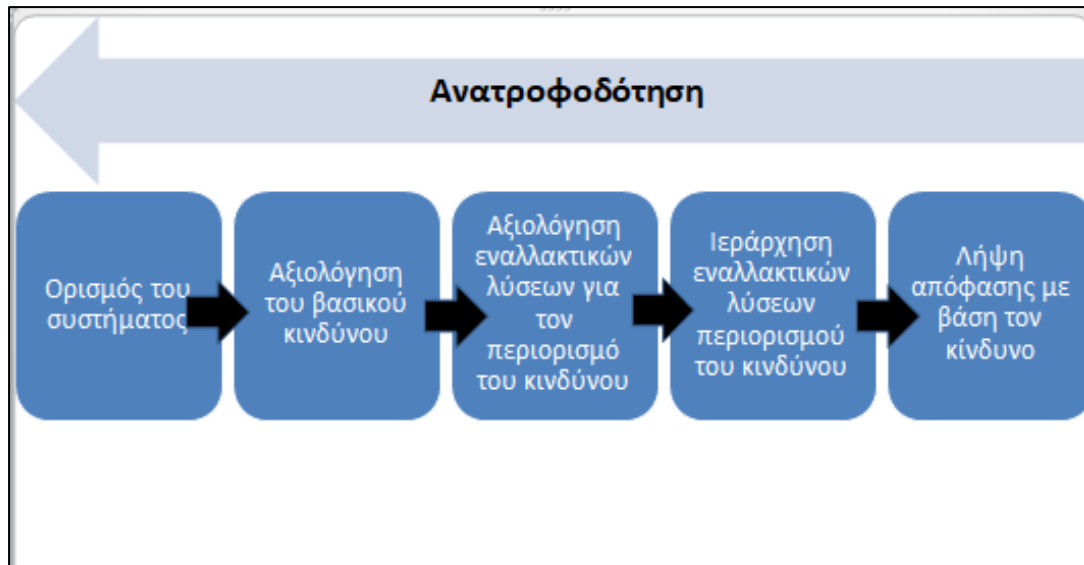
Δεύτερον, είναι απαραίτητο να αξιολογηθεί το πόσο κρίσιμης σημασίας είναι η κάθε εγκατάσταση, να ληφθεί υπόψιν η αποστολή της εγκατάστασης, καθώς και τα θέματα ευπάθειας που σχετίζονται με την εγκατάσταση (π.χ. εάν η εγκατάσταση βρίσκεται εντός της περιμέτρου ενός στρατοπέδου ή εάν βρίσκεται εκτός). Επιπρόσθετα, λαμβάνεται υπόψιν η χρηματική αξία της εγκατάστασης καθώς και η αξία του περιεχομένου της. Η έρευνα εστίασε σε 38 διαφορετικούς τύπους εγκαταστάσεων (πχ. προβλήτες, αεροδρόμια, νοσοκομεία κλπ) και ταξινομήθηκαν κατά προτεραιότητα.

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό αυτής της μελέτης είναι ο μεγάλος αριθμός πιθανών σεναρίων. Στο εξετασθέν case study χρησιμοποιούνται αρκετά βήματα απλούστευσης για την εξέταση χιλιάδων σεναρίων που αποτελούνται από 15 τρόπους επίθεσης έναντι 160 τύπων εγκαταστάσεων.

5.4 Εξέταση του μοντέλου που αναπτύχθηκε κατά τη διαδικασία λήψης της απόφασης

Όπως έχει αναλυθεί στη θεωρία, η λήψη αποφάσεων βάσει κινδύνου είναι μια απλή διαδικασία που περιλαμβάνει τον καθορισμό του προς ανάλυση συστήματος, την αξιολόγηση των βασικών κινδύνων για αυτό το σύστημα, την αξιολόγηση των βελτιώσεων στο σύστημα από τις διαθέσιμες εναλλακτικές λύσεις μετριασμού, την αξιολόγηση του κόστους από αυτά τα συστήματα μετριασμού και, στη συνέχεια, την επιλογή των λύσεων για τη μεγιστοποίηση της μείωσης των κινδύνων με βάση την αντιστάθμιση κόστους-οφέλους. απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 4: Διαδικασία λήψης απόφασης με βάση τον κίνδυνο

Πηγή: Dillon, Liebe, and Bestafka (2009) ,

Πίνακας 3: Πιθανοί τρόποι επίθεσης

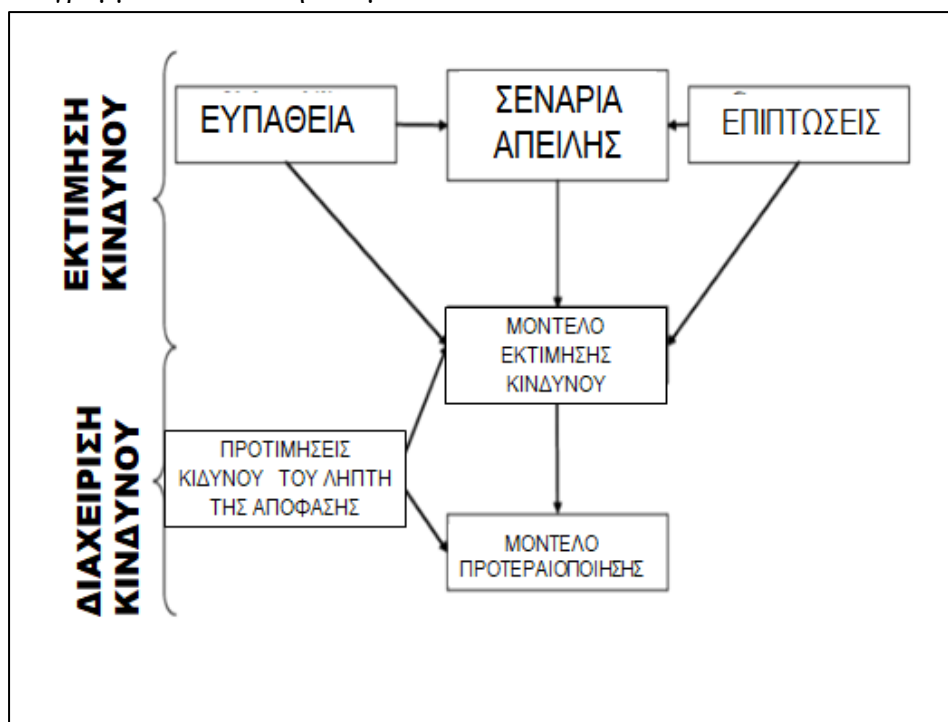
ΕΙΔΟΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΕΥΚΟΛΙΑΣ	
Ελαφρά όπλα	1,0	
Αυτοσχέδιοι εκρηκτικοί μηχανισμοί	↑	
Ανεξάρτητοι IED		
IED μικρού οχήματος		
IED μεγάλου οχήματος		
Μικρά αεροσκάφη		
Μεγάλα αεροσκάφη		
Συμβατικά εκρηκτικά		
Χημικά Όπλα		
Βιολογικά Όπλα		0,001

Πηγή: Dillon, Liebe, and Bestafka (2009)

Θεωρούμε ότι F είναι το σύνολο των f πιθανών εγκαταστάσεων και A το σύνολο των πιθανών τρόπων επίθεσης. Στη συνέχεια ορίζουμε ένα σύνολο ζευγών «επίθεσης-εγκατάστασης», δηλαδή τα πιθανά σενάρια. Το σύνολο όλων των πιθανών σεναρίων επίθεσης λαμβάνεται ως $A \times F$. Όπως αναφέρεται από τον Ayyub (2007) μία εγκατάσταση θεωρείται ευαίσθητη σε επιθέσεις, όταν αυτές είναι ικανές να της προκαλέσουν ζημία ($s = 1$). Έτσι, το σύνολο των σεναρίων επίθεσης μπορεί να οριστεί ως $X = \{A \times F \mid s = 1\}$. Επίσης, εάν οποιοδήποτε σενάριο επίθεσης κρίνεται

πολύ ασήμαντο, μπορεί να αφαιρεθεί από το σύνολο. Τέλος, θεωρούμε τις εναλλακτικές λύσεις C. Οι εναλλακτικές λύσεις είναι γενικά διαφορετικές αναβαθμίσεις ασφαλείας ή μέτρα μετριασμού των συνεπειών των τρομοκρατικών επιθέσεων. Ορισμένες από τις εναλλακτικές λύσεις μετριασμού περιλαμβάνουν την τεχνολογία για τη βελτίωση της παρακολούθησης της ασφάλειας, τον έλεγχο πρόσβασης, την ιατρικής απόκρισης και τις επιθεωρήσεις (Bier, 2007). Η εναλλακτική λύση θεωρείται ικανή ($c = 1$) όταν η εφαρμογή της μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα απέναντι στην τρομοκρατική ενέργεια. Έτσι, το σύνολο εναλλακτικών μετριασμού μπορεί να οριστεί ως $Y = \{M \times A \mid c = 1\}$. Επίσης, εφόσον στη διαδικασία λήψης της απόφασης λαμβάνεται υπόψιν και το κόστος, εάν κάποια εναλλακτική λύση μετριασμού θεωρείται υπερβολικά δαπανηρή από τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων, μπορεί να αφαιρεθεί από το Y. Η παρούσα μελέτη εξετάζει εξετάζει 160 τύπους εγκαταστάσεων, 15 τρόπους επίθεσης και 22 εναλλακτικές λύσεις. Το διάγραμμα 5 παρέχει μια επισκόπηση αυτών των συστατικών του μοντέλου κινδύνου.

Διάγραμμα 5: Σύσταση του μοντέλου

Πηγή: Dillon, Liebe, and Bestafka (2009)

Με βάση τον ορισμό των Biringer, Matalucci & O'Connor (2007) ως ευπάθεια μια εγκατάστασης ορίζεται η αυξημένη πιθανότητα ότι μια επίθεση έναντι αυτής της εγκατάστασης θα πετύχει. Όπως αναφέρουν οι Dillon, Liebe και Bestafka (2009) οι μέθοδοι αξιολόγησης της ευπάθειας συνήθως εξετάζουν την ικανότητα αντιμετώπισης μίας επίθεσης με προληπτικά μέσα (όπως εμπόδια, πόρτες, κλειδαριές, θησαυροφυλάκια, κ.λπ). Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα δεδομένα ευπάθειας

πρέπει να αξιολογούνται από ειδικούς αναλυτές. Για την εκτίμηση δεδομένων για τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις υποθέτουμε ότι τα τρωτά σημεία καθορίζονται από το είδος της επίθεσης (ομάδες παρόμοιων επιθέσεων) και την τοποθεσία (δηλαδή εκτός βάσης, βάσης ή εντός βάσης). Συγκεκριμένα, όλες οι εγκαταστάσεις της δειγματοληψίας (δηλαδή, εκτός ή εντός βάσης) θεωρούνται εξίσου ευάλωτες σε τρόπους επίθεσης της ίδιας κατηγορίας (δηλαδή επίθεση στο έδαφος ή στη θάλασσα, χημικά, βιολογικά ή ραδιολογικά αέρια). Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψιν 5 κρίσιμες παράμετροι οι οποίες συνοψίζονται στα αρχικά DAWDR, που σημαίνουν Detect, Assessment, Warn, Defend, Recover και αναλύονται στον πίνακα. Μια επίθεση νικάται όταν εκτελούνται όλες οι λειτουργίες DAWDR. Η επίθεση επιτυγχάνεται εάν αποτύχουν όλες οι λειτουργίες DAWDR. Έτσι, η εργασία αξιολόγησης δεδομένων συγκεντρώνεται σε 105 αξιολογήσεις. (δηλαδή, 3 θέσεις × 7 κλάσεις επίθεσης × 5 παραμέτρους DAWDR).

Πίνακας 4: Περιγραφή DAWDR

$$V = 1 - p(\text{Detect} | \text{Attack}) \times p(\text{Assess} | \text{Detect}) \\ \times p(\text{Warn} | \text{Assess}) \times p(\text{Interdict} | \text{Warn}) \\ \times p(\text{Neutralize} | \text{Interdict}) \\ V = 1 - p(\text{Detect} | \text{Attack}) \times p(\text{Assess} | \text{Detect}) \\ \times p(\text{Warn} | \text{Assess}) \times p(\text{Interdict} | \text{Warn}) \\ \times p(\text{Neutralize} | \text{Interdict})$$

Παράμετροι	Μέτρο	Περιγραφή
Detection	Πιθανότητα ανίχνευσης	Πιθανότητα ανίχνευσης ενός αντιπάλου που ξεκινά μία επίθεση
Assess	Πιθανότητα αναγνώρισης της απειλής	Πιθανότητα για τη σωστή ταυτοποίηση μιας απειλής ως εχθρική, δεδομένου ότι αυτή έχει ανιχνευθεί
Warn	Πιθανότητα της προειδοποίησης	Πιθανότητα προειδοποίησης των αμυνόμενων για μία επικείμενη επίθεση, δεδομένου ότι αυτή έχει ταυτοποιηθεί ως εχθρική
Defend	Πιθανότητα της εξουδετέρωσης	Πιθανότητα εξουδετέρωσης της απειλής πριν επιφέρει δυσμενές αποτέλεσμα, δεδομένου ότι έχει προηγηθεί η προειδοποίηση των αμυνόμενων
Recover	Υπολογισμός ποσοστού απωλειών	Προσπάθεια ανάκαμψης για να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειες της επίθεσης

Πηγή: Dillon, Liebe, and Bestafka (2009)

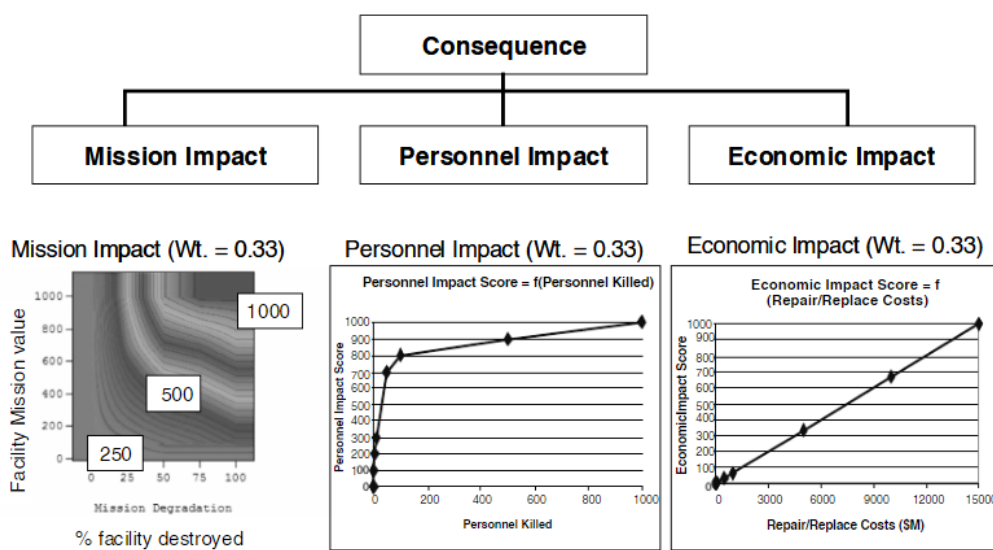
Επειδή η ευπάθεια είναι η πιθανότητα επιτυχούς επίθεσης, δεδομένου ότι ξεκίνησε η επίθεση ($V = p(\text{Επιτυχία} \mid \text{Επίθεση})$), η ευπάθεια μπορεί να υπολογιστεί ως το ένα μείον την πιθανότητα ανίχνευσης, αξιολόγησης, προειδοποίησης, απαγόρευσης και εξουδετέρωσης δηλαδή:

$$V = 1 - p(\text{Detect} \mid \text{Attack}) \times p(\text{Assess} \mid \text{Detect}) \times p(\text{Warn} \mid \text{Assess}) \times p(\text{Interdict} \mid \text{Warn}) \times p(\text{Neutralize} \mid \text{Interdict}).$$

Το εξετασθέν case study βασίζεται στις οδηγίες του DoD, με βάση τις οποίες κατά τη λήψη της απόφασης απαιτείται η εξέταση τριών στοιχείων: του αντίκτυπου της αποστολής, των απωλειών σε προσωπικό, και των οικονομικών απωλειών. Όπως δηλώνει ο Keeney, (2007) η θεωρία χρησιμότητας εξακολουθεί να είναι το καλύτερο εργαλείο για τη συγκέντρωση πολλαπλών χαρακτηριστικών.

Η επιτυχία ενός σεναρίου επίθεσης, όπως καθορίζεται στη διαδικασία ARDA είναι συνάρτηση: (1) του ποσοστού της εκτιμώμενης ζημιάς, (2) της αξίας της κατεστραμμένης εγκατάστασης, (3) του προσωπικού εντός ή γύρω από την εγκατάσταση που θα σκοτωθεί από την επίθεση, (4) της τιμής αντικατάστασης ή επισκευής και (5) της νομισματικής αξίας οποιωνδήποτε περιουσιακών στοιχείων που ενεπλάκησαν και καταστράφηκαν κατά την επίθεση. Στη συνέχεια, ο συνολικός βαθμός υπολογίζεται ως το σταθμισμένο άθροισμα της βαθμολογίας των επιπτώσεων της αποστολής, της βαθμολογίας των απωλειών του προσωπικού και της βαθμολογίας οικονομικής επίπτωσης. Η βαθμολογία κυμαίνεται μεταξύ του 0 και του 1000, όπου το 1000 είναι το χειρότερο αποτέλεσμα.

Διάγραμμα 6: Επιπτώσεις σε αποστολή, προσωπικό, υλικό κόστος

Πηγή: Dillon, Liebe, and Bestafka (2009)

Η βαθμολογία χρησιμότητας για τις συνέπειες της αποστολής προκύπτει από δύο στοιχεία: την αξία της αποστολής μίας εγκατάστασης και το ποσοστό της εγκατάστασης που έχει υποστεί ζημιά. Αυτά τα δύο στοιχεία είναι απαραίτητα για τη διάκριση μεταξύ μικρής ζημιάς σε κρίσιμη εγκατάσταση και πλήρους καταστροφής μιας λιγότερο κρίσιμης εγκατάστασης. Για την αξιολόγηση της συνάρτησης χρησιμότητας, χρησιμοποιήθηκε ένας πίνακας δύο διαστάσεων, Ο πίνακας αξιολογείται με οκτώ κατηγορίες αξίας αποστολής που κυμαίνονται μεταξύ του 16 και του 1000 και έξι επιπέδων ζημιάς που κυμαίνονται από τη μηδενική έως την πλήρη καταστροφή. Η τιμή της αποστολής είναι μια συνάρτηση ενός δείκτη που ονομάζεται Απαιτούμενη Επιχειρησιακή Ικανότητα (ROC) και μιας αξιολόγησης του Ναυτικού για το βαθμό κρισιμότητας μιας εγκατάστασης σε σχέση με την αποστολή της (που ονομάζεται Mission Dependency Index (MDI)). Το MDI είναι μια συνάρτηση του χρόνου για την επανέναρξη της λειτουργικότητας και της εξάρτησης άλλων δραστηριοτήτων του Ναυτικού σε μια πλήρως λειτουργική εγκατάσταση. Οι Dillon, Liebe και Bestafka χρησιμοποίησαν αυτούς τους δείκτες για να εκτιμήσουν τη συνολική αξία μιας εγκατάστασης για το Ναυτικό ως συνάρτηση της ειδικής αποστολής της και του βαθμού στον οποίο άλλες λειτουργίες του Πολεμικού Ναυτικού εξαρτήθηκαν από αυτήν την εγκατάσταση. Το ποσοστό ζημιών από εγκαταστάσεις υπολογίζει μόνο τη φυσική ζημιά στο περιουσιακό στοιχείο όπως προσδιορίζεται, για παράδειγμα, από εκρηκτικά μοντέλα (δηλαδή, ένα μοντέλο ζημιάς μπορεί να προβλέψει βάσει πολλών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της ποσότητας των εκρηκτικών, απόσταση από το κτίριο, δομικά υλικά κτιρίων κ.λπ., που αναμένεται να καταστραφεί ένα ορισμένο ποσοστό του κτιρίου σε μια επίθεση συγκεκριμένου τύπου). Ο αριθμός των θυμάτων από μια επιτυχή επίθεση εκτιμάται πολλαπλασιάζοντας το ποσοστό της εγκατάστασης που έχει υποστεί ζημιά με τον αριθμό του προσωπικού μέσα ή γύρω από μια εγκατάσταση. Ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων που παρείχε τις εκτιμήσεις θεώρησε ότι οι απώλειες ζωής είναι οι πιο σημαντικές, όπως φαίνεται και στο σχήμα 4. Σχετικά με τις οικονομικές απώλειες, παρατηρείται μία γραμμική σχέση. Η βάση δεδομένων που χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία του παραπάνω σχήματος προέρχεται από τον οργανισμό Defence Threat Reduction.

Οι συνέπειες της επίθεσης θα μπορούσαν να λάβουν υπόψη τις οικονομικές επιπτώσεις, τον αντίκτυπο της αποστολής, τις απώλειες προσωπικού ή οποιοδήποτε συνδυασμό των τριών παραγόντων. Με βάση τα παραπάνω προσδιορίστηκε ότι η βαθμολογία ελκυστικότητας σεναρίου (SA) θα πρέπει να είναι το προϊόν της πιθανότητας επιτυχίας, δεδομένου ότι ξεκίνησε μια επίθεση, οι απώλειες κατά τη διάρκεια ενός επιτυχημένου σεναρίου επίθεσης και ο παράγοντας τεχνικής ευκολίας της επίθεσης.

$$SA_x = V_x \times Casualties_x \times Technical Ease_a.$$

Αυτός ο υπολογισμός υποδηλώνει ότι, πρώτον, δεδομένης της ίσης ευκολίας εκτέλεσης μεταξύ των επιλογών σεναρίου επίθεσης, ο αντίπαλος είναι πιο πιθανό να επιλέξει ένα σενάριο επίθεσης που αποδίδει τον μεγαλύτερο αναμενόμενο αριθμό θυμάτων, δεύτερον, δεδομένου του ίσου αναμενόμενου αριθμού θανάτων μεταξύ των επιλογών σεναρίου επίθεσης, ο αντίπαλος είναι πιο πιθανό να ξεκινήσει ένα σενάριο επίθεσης που είναι ευκολότερο να εκτελεστεί και τρίτον ότι ένας εισβολέας θα περιοριστεί σε έναν τύπο επίθεσης για τον οποίο διαθέτει τα απαραίτητα τεχνικά μέσα. Η παραπάνω εξίσωση καταγράφει ρητά τις αντισταθμίσεις μεταξύ αντίπαλων στόχων, για παράδειγμα, ότι οι εύκολες επιθέσεις έχουν γενικά λιγότερες συνέπειες.

Στη συνέχεια, χρησιμοποιούμε μια βαθμολογία ελκυστικότητας για να υπολογίσουμε την πιθανότητα που ένας εισβολέας θα ξεκινήσει κάθε σενάριο επίθεσης $x \in X$.

Οι τιμές πιθανότητας σεναρίου (scenario likelihood l_x) που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των βαθμολογιών κινδύνου προσδιορίζονται ως σχετική πιθανότητα με βάση την ελκυστικότητα αυτού του σεναρίου σε σχέση με άλλες βαθμολογίες ελκυστικότητας σεναρίου.

$$l_x = p(\text{Attack}) \times \frac{SA_x}{\sum_{x \in X} SA_x}.$$

Από τα τρία συστατικά στοιχεία, απειλή, ευπάθεια και συνέπεια, τα δεδομένα απειλής είναι τα πιο δύσκολα για αξιολόγηση, διότι έχουμε να κάνουμε με έναν έξυπνο αντίπαλο. Για να ξεπεραστεί εν μέρει αυτή η έλλειψη δεδομένων απειλής χρησιμοποιήθηκαν οι σχετικές πιθανότητες απειλής (το $p(\text{Attack})$). Η πιθανότητα οποιουδήποτε συγκεκριμένου σεναρίου να περιλαμβάνει την επίθεση υπολογίζεται από την εκτιμώμενη τεχνική ευκολία του τρόπου επίθεσης, την ευπάθεια της εγκατάστασης πιθανές συνέπειες στο προσωπικό.

Η συνάρτηση βαθμολόγησης κινδύνου (risk score) αποδίδει μια βαθμολογία κινδύνου σε ένα σενάριο ως συνάρτηση της πιθανότητας και των συνεπειών. Για να χρησιμοποιηθεί μια συνάρτηση χρησιμότητας, οι προτιμήσεις πρέπει να είναι γραμμικές σε σχέση με την πιθανότητα. Για να βασιστεί η βαθμολογία κινδύνου σε μια συνάρτηση χρησιμότητας, η μήτρα κινδύνου είναι το προϊόν της χρησιμότητας για τις συνέπειες (C) και την πιθανότητα (p) αυτού του σεναρίου με μια γραμμική χρησιμότητα για πιθανότητα, όπως φαίνεται στο Σχ. 5 (a): Risk Score = $p \times u(C)$.

Δυστυχώς, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων δεν παρουσιάζουν πάντα μια γραμμική χρησιμότητα για πιθανότητες, ειδικά για σενάρια που περιλαμβάνουν καταστροφικά γεγονότα. Εάν συμβαίνει αυτό, μια διδιάστατη συνάρτηση τιμής βαθμολογίας κινδύνου που καταγράφει τις προτιμήσεις των υπευθύνων λήψης αποφάσεων για πιθανότητα και συνέπεια μπορεί να εκτιμηθεί ως:

$$\text{Risk Score} = V(p, C).$$

Πίνακας 5: Φθορές εγκαταστάσεων, απώλειες υγείας και οικονομικές απώλειες

<ul style="list-style-type: none"> • 5: >10% φθορά εγκαταστάσεων, >200 απώλειες υγείας, >\$6 δισ. οικονομικές απώλειες • 4: >25% απώλειες αέρος, 51-100 απώλειες υγείας, \$5- \$6 δισ. οικονομικές απώλειες • 3: <25% απώλειες αέρος, 51-100 απώλειες υγείας, \$3- \$5 δισ. οικονομικές απώλειες • 2: απώλεια κρίσιμων εγκαταστάσεων, 10-50 απώλειες υγείας, \$1,5- \$3 δισ. οικονομικές απώλειες • 1: μερική απώλεια μιας συγκεκριμένης κρίσιμης εγκατάστασης, 0-10 απώλειες υγείας, \$0- \$1,5 δισ. οικονομικές απώλειες 	125	250	500	750	1000
	87,5	175	350	525	700
	75	150	300	450	600
	50	100	200	300	400
	6	12	25	37,5	50
	<1	1-2	2-3	3-4	>4

Πηγή: Dillon, Liebe, and Bestafka (2009)

Οι βαθμολογίες κινδύνου (Risk Score) κλιμακώνονται μεταξύ 0 και 1.000, με βαθμολογία κινδύνου 1.000 που αντιστοιχεί στο σενάριο με την υψηλότερη πιθανότητα αντίκτυπου και τα υψηλότερα επίπεδα επιπτώσεων αποστολής, επιπτώσεων προσωπικού και οικονομικού αντίκτυπου. Έτσι, πολλαπλά σενάρια μπορούν να έχουν ισοδύναμες βαθμολογίες κινδύνου ακόμη και αν έχουν διαφορετικές πιθανότητες επιτυχούς επίθεσης και διαφορετικές επιπτώσεις. Οι προτιμήσεις που αξιολογήθηκαν από τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων δεν ήταν γραμμικές ως προς την πιθανότητα και συνεπώς αντικατοπτρίζουν μια συνάρτηση τιμής βαθμολογίας κινδύνου και δεν ικανοποιούν τα αξιώματα της θεωρίας χρησιμότητας. Οι βασικές βαθμολογίες κινδύνου παρέχουν ένα ποσοτικό μέτρο του σχετικού βαθμού κινδύνου που σχετίζεται με κάθε σενάριο x. Το ποσοτικό μέτρο του κινδύνου είναι απαραίτητο για να ταξινομηθεί στη συνέχεια η αποτελεσματικότητα των εναλλακτικών μετριασμού του κινδύνου.

Η βαθμολογία κινδύνου παρέχει ένα πρότυπο για τη σύγκριση πιθανών βελτιώσεων από εναλλακτικές λύσεις αντιμετώπισης της τρομοκρατίας. Στην παραπάνω μελέτη περίπτωσης, χρησιμοποιήθηκαν ορισμένες παραδοχές για να αποφευχθεί η αξιολόγηση κάθε συνδιασμού περιπτώσεων μεμονομένα. Αρχικά, η ομάδα μελέτης συνεργάστηκε με εμπειρογνώμονες του NAVFAC για να εντοπίσει τις κύριες λειτουργίες DAWDR που εκτελούνται από κάθε εναλλακτική λύση μετριασμού. Οι ειδικοί ρωτήθηκαν πώς κάθε εναλλακτική λύση y θα βελτιώσει την

βασική προστασία, υποθέτοντας ότι η μεμονωμένη εναλλακτική είναι η μόνη βελτίωση που προστέθηκε. Έτσι δημιουργήθηκε ένας αλγόριθμος που χρησιμοποιεί τα αξιολογημένα δεδομένα απόδοσης DAWDR για κάθε εναλλακτική, υποθέτοντας ότι η μεμονωμένη εναλλακτική λύση είναι η μόνη βελτίωση στην βασική προστασία. Χρησιμοποιώντας τα δεδομένα DAWDR, υπολογίστηκαν εκ νέου οι ευπάθειες εγκατάστασης σε κάθε σενάριο.

5.5 Συμπέρασμα

Συμπερασματικά προκύπτει ότι τα σενάρια που παρουσιάζουν υψηλότερο κίνδυνο είναι οι αυτοσχεδιασμένες επιθέσεις εκρηκτικών συσκευών (IED) σε συγκεντρώσεις πληθυσμών λόγω του υψηλού αριθμού απωλειών ζωής που επιφέρουν. Αυτό το αποτέλεσμα είναι σύμφωνο με τους LaTourrette et al. που διαπίστωσαν ότι οι εκρηκτικές επιθέσεις είναι πιο συχνές στην ιστορική ανάλυση των προηγούμενων τρομοκρατικών γεγονότων (σχεδόν 50% στο δείγμα τους). Τα σενάρια μεσαίου κινδύνου έχουν μικρότερη πιθανότητα, αλλά έχουν υψηλό αντίκτυπο, όπως χημικές και βιολογικές επιθέσεις. Τα σενάρια χαμηλότερου κινδύνου είναι επιθέσεις εναντίον μικρότερων στρατιωτικών στόχων, όπως υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, βοηθητικά προγράμματα πλοήγησης, ηθικό, ευημερία και εγκαταστάσεις αναψυχής και αποθήκες πυρομαχικών. Επιπλέον, υπάρχει αυξημένος κίνδυνος επιθέσεων σε παραθαλάσσιες εγκαταστάσεις λόγω της αυξημένης έμφασης στην αξία της αποστολής των πλοίων, ενώ και υπάρχει μειωμένος κίνδυνος σε πυκνοκατοικημένες εγκαταστάσεις χωρίς περιουσιακά στοιχεία (όπως νοσοκομεία).

Αυτό με τη σειρά του επηρεάζει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των αμυνόμενων, οι οποίοι οφείλουν να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στην προστασία της ανθρώπινης ύπαρξης. Σε ό,τι αφορά στην ιεράρχηση των μέτρων για την καταπολέμηση των πιθανών τρομοκρατικών ενεργειών, διαπιστώνεται ότι οι εναλλακτικοί τρόποι παρεμπόδισης των κινδύνων είναι υψηλής προτεραιότητας. Επιπλέον, οι εναλλακτικές λύσεις μετριασμού που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στη μείωση της πιθανότητας πολλών σεναρίων επιφέρουν καλύτερα αποτελέσματα από εκείνα που βοήθησαν σε πολύ συγκεκριμένα σενάρια.

Ακολουθώντας την παραπάνω διαδικασία, μπορούν να εντοπιστούν αποτελεσματικές εναλλακτικές λύσεις μετριασμού που μειώνουν τον κίνδυνο για τις εγκαταστάσεις του Ναυτικού. Το ίδιο μοντέλο μπορεί να περιλαμβάνει άλλα σύνολα στόχων με μικρές τροποποιήσεις. Το μοντέλο που αναπτύχθηκε παρέχει μια επαναλαμβανόμενη, συστηματική προσέγγιση για να εξετάσει ένα πλήθος σεναρίων επίθεσης και χιλιάδες περιπτώσεις μετριασμού του κινδύνου. Παρέχει έναν τρόπο για την εξέταση της αποτελεσματικότητας της μείωσης του κινδύνου με πιο σκόπιμο και ανιχνεύσιμο τρόπο. Τέλος, με βάση το παραπάνω μοντέλο και από την ανάλυση που προηγήθηκε επιβεβαιώνεται η αρχική υπόθεση, δηλαδή ότι ο σημαντικότερος στόχος των τρομοκρατών είναι απώλειες προσωπικού. Έχοντας αυτό το στοιχείο σα γνώμονα, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων μπορούν να επιλέξουν τις βέλτιστες λύσεις μετριασμού.

Κεφάλαιο 6: Μελέτη περίπτωσης για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ στην αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών

6.1 Εισαγωγή

Το παρακάτω case study εξετάζει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών. Συγκεκριμένα μελετάται η διαδικασία λήψης αποφάσεων από την ΕΕ κατά την περίοδο 2015-2016, όπου το μεταναστευτικό πρόβλημα βρισκόταν σε έξαρση.

Οι θάνατοι χιλιάδων μεταναστών στην Ευρώπη τα εξωτερικά σύνορα, καθώς και ορισμένα από τα μέτρα που ελήφθησαν για τον περιορισμό των προσφύγων προς την Ευρώπη, έχουν δημιουργήσει αμφιβολίες σχετικά με την ικανότητα της ΕΕ στη λήψη κατάλληλων αποφάσεων σε ό,τι αφορά τη διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος. Εν τω μεταξύ, η έντονη προσοχή των μέσων ενημέρωσης και η ουσιαστική πολιτικοποίηση του θέματος, έχουν ασκήσει μεγάλη πίεση στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και στις κυβερνήσεις-μέλη για την εύρεση λύσεων (Niemann & Zaun, 2017). Η υπόθεση που εξετάζεται σε αυτή τη μελέτη περίπτωσης είναι εάν η πρόβλεψη της ΕΕ για τη διαχείριση του μεταναστευτικού προβλήματος απέδωσε την κρίσιμη περίοδο 2015-2016.

6.2 Περιγραφή της ασύμμετρης απειλής και της υπόθεσης

Παρόλο που τα θεσμικά όργανα της ΕΕ είχαν επικεντρωθεί στη μετανάστευση από την άνοιξη του 2015, εν τέλει ήταν εμφανής η ελλιπής προετοιμασία της για την αντιμετώπιση της κρίσης (Vataman, 2016). Τον Μάιο του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε ήδη παρουσιάσει την «Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τη Μετανάστευση» που περιγράφει τόσο τα άμεσα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση της κρίσης στη Μεσόγειο όσο και τα μέτρα για τη βελτίωση της διαχείρισης της μετανάστευσης τα επόμενα χρόνια. Το Σεπτέμβριο του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015) υπέβαλε δράσεις προτεραιότητας για την εφαρμογή της Ατζέντας.

Το 2015, η Ευρώπη αντιμετώπισε τη μεγαλύτερη εισροή προσφύγων μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι μαζικές ροές προσφύγων έδειξαν συστημικές ελλείψεις στη συνεργασία ασύλου της ΕΕ που προκάλεσαν μια κατάσταση κρίσης. Οι χώρες της Ευρώπης ήρθαν αντιμέτωπες με μία ασύμμετρη απειλή που έπρεπε να διαχειριστούν. Όπως αναφέρουν οι Niemann και Zaun (2017), φαινόμενα όπως ο εμφύλιος πόλεμος, η παρατεταμένη σύγκρουση και η επιδείνωση της εσωτερικής ασφάλειας, ειδικά στη Μέση Ανατολή, την Αφρική και τη Νότια Ασία, έχουν προκαλέσει μαζικές αποχωρήσεις πληθυσμών τα τελευταία χρόνια. Ως εκ τούτου, ο αριθμός των ατόμων που επιδιώκουν να εισέλθουν στην Ευρώπη αυξήθηκε απότομα το 2015 και το 2016. Σε καθένα από αυτά τα δύο χρόνια περισσότεροι από 1,2 εκατομμύρια αιτούντες άσυλο υπέβαλαν αιτήσεις ασύλου στην ΕΕ (Eurostat, 2017), σε σύγκριση με 625.000 το 2014 (Eurostat, 2015). Το αποτέλεσμα της απότομης αύξησης των μεταναστευτικών ροών ήταν να αποκαλυφθούν οι δυσλειτουργίες και ελλείψεις του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (CEAS). Η Τουρκία, εκμεταλλευόμενη τον εμφύλιο πόλεμο που ξέσπασε στη Συρία, ώθησε τις ροές των

μεταναστών να επεκταθούν μέσω αυτής προς το ευρωπαϊκό έδαφος. Έκτοτε χρησιμοποιεί τη λαθρομετανάστευση ως μοχλό πίεσης απέναντι στην ΕΕ, για να επιβάλλει τα εθνικά της συμφέροντα. Αυτή η στάση αποτελεί ένα χαρακτηριστικό δείγμα ασύμμετρης απειλής.

6.3 Η διαδικασία λήψης των αποφάσεων της ΕΕ για την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης

6.3.1 Εσωτερική διάσταση της απόκρισης στην ασύμμετρη απειλή. Η ΕΕ στην προσπάθεια να βοηθήσει τα κράτη μέλη που αντιμετώπιζαν τον υψηλότερο αριθμό προσφύγων στα εξωτερικά της σύνορα, δηλαδή την Ελλάδα και την Ιταλία, προχώρησε στη δημιουργία των hotspot και την ανάπτυξη ομάδων υποστήριξης και διαχείρισης της μετανάστευσης που λειτουργούν σε πέντε βασικούς τομείς: δημιουργία λειτουργικών σημείων πρόσβασης, εφαρμογή αποφάσεων μετεγκατάστασης, διασφάλιση της αποτελεσματικής επιστροφής των μεταναστών που δεν δικαιούνται διεθνή προστασία, βελτίωση της διαχείρισης των συνόρων και δημιουργία επαρκούς ικανότητας υποδοχής. Για την εκπλήρωση αυτών των στόχων συνέδραμαν η Frontex, η EASO, η Ευρωπόλ και η Eurojust.

Η Επιτροπή υποβάλλει τακτικά συστάσεις και αξιολογήσεις των σχεδίων δράσης των κρατών μελών και των εφαρμογών τους, αλλά αφήνει την εκτέλεση σε αυτά. Ένα από τα σημαντικά λάθη που παρατηρήθηκε ήταν η σημαντική καθυστέρηση κατασκευής των hotspot και εφαρμογής των κανόνων της ΕΕ σχετικά με την εγγραφή και τη δακτυλική αποτύπωση (Trauner, 2016). Ωστόσο, υπήρξε σημαντική κριτική σχετικά με την προσέγγιση των hotspot που αφορά στην έλλειψη συγκεκριμένου νομικού πλαισίου που ορίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα των προσφύγων (Menéndez, 2016) και στην αποτυχία να ανακουφιστούν η Ελλάδα και η Ιταλία όπως είχε προβλεφθεί (Papadopoulou, Maimone, Tsipura, & Drakopoulou, 2016). Επιπλέον, στα hotspot επικράτησαν χαοτικές συνθήκες στη διανομή φάρμακων, στην προμήθεια τροφίμων και τη στέγαση (Human Rights Watch, 2016) και ανεπαρκή μέτρα έναντι των αιτούντων άσυλο, ιδίως μετά τη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας ότι πολλοί νεοαφιχθέντες αιτούντες άσυλο κρατήθηκαν σε παρατεταμένη κράτηση χωρίς πρόσβαση σε διαδικασίες ασύλου (Niemann & Zaun, 2017).

Σχετικά με τη μετεγκατάσταση ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας έχει θεσπιστεί από το Σεπτέμβριο του 2015 το προσωρινό σύστημα επείγουσας μετεγκατάστασης. Το καθεστώς μετεγκατάστασης έχει εισαχθεί για την αποκατάσταση της δυσανάλογης ευθύνης που ανατίθεται στις χώρες με εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, ιδίως την Ελλάδα και την Ιταλία. Στο πρόγραμμα, τα κράτη μέλη της ΕΕ δεσμεύτηκαν να μετεγκαταστήσουν τους νεοαφιχθέντες πρόσφυγες από την Ιταλία και την Ελλάδα μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2017. Η διανομή των αιτούντων άσυλο διαμορφώνεται με βάση τα εξής στοιχεία: το μέγεθος του πληθυσμού (40%) , το συνολικό ΑΕγχΠ (40%), το μέσο αριθμό αιτήσεων ασύλου τα τελευταία τέσσερα έτη (10%) και το ποσοστό ανεργίας της εν λόγω χώρας (10%). Οι διαπραγματεύσεις σχετικά με το καθεστώς ήταν εξαιρετικά αντιφατικές και αρκετά κράτη μέλη αντιτάχθηκαν σε ένα υποχρεωτικό καθεστώς προσωρινής μετεγκατάστασης (Euractive, 2015). Τελικά από τον Ιούλιο του 2017, περίπου το 25% των ατόμων

έχουν μετεγκατασταθεί (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017), αποδεικνύοντας ότι το συμφωνηθέν καθεστώς πάσχει από έλλειμμα εφαρμογής..

Παράλληλα με τη διαδικασία της μετεγκατάστασης τα κράτη μέλη συμφώνησαν για ένα Ευρωπαϊκό Σχέδιο Επανεγκατάστασης το οποίο ήταν ένα σχέδιο αποδοχής εκτοπισμένων ατόμων που χρειάζονται διεθνή προστασία από τα κράτη μέλη. Ο στόχος ενός τέτοιου συστήματος επανεγκατάστασης είναι να εμποδίσει τους πρόσφυγες να πάρουν επικίνδυνα μονοπάτια στη θάλασσα ή να πέσουν θύματα λαθρεμπόρων. Το ευρωπαϊκό σύστημα επανεγκατάστασης είναι μια εθελοντική συμφωνία με την οποία κάθε κράτος μέλος συμφώνησε να επανεγκαταστήσει έναν συγκεκριμένο αριθμό ατόμων που έχουν ανάγκη μέσω εθνικών συστημάτων. Αυτό οδήγησε σε σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής, τη διάρκεια των διαδικασιών ή τον αριθμό των θέσεων. Ο συμφωνηθέν στόχος για τον αριθμό των επανεγκαθηστένων ατόμων υλοποιήθηκε εν μέρη έως τον Απρίλιο του 2017 και η Επιτροπή πρότεινε ένα μόνιμο πλαίσιο με μια ενοποιημένη διαδικασία επανεγκατάστασης σε ολόκληρη την ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

6.3.2 Εξωτερική διάσταση της απόκρισης στην ασύμμετρη απειλή. α) Η Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας. Αντιμέτωπη με τη σχετική αποτυχία των εσωτερικών μέτρων που ελήφθησαν για την επίλυση των προκλήσεων της κρίσης, η ΕΕ προσπάθησε ταυτόχρονα να βρει εξωτερικές λύσεις. Για αυτό το λόγο προέβη σε συμφωνία με την Τουρκία με τους εξής όρους: (1) επιστροφή νέων παράτυπων μεταναστών από τις 20 Μαρτίου 2016 έχουν επιστραφεί νέοι παράτυποι μετανάστες που εισέρχονται στην Ελλάδα στην Τουρκία, (2) Σχέδιο επανεγκατάστασης 1: 1, δηλαδή για κάθε Σύριο που επιστρέφει στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύριος θα επανεγκατασταθεί από την Τουρκία στην ΕΕ λαμβάνοντας υπόψη τα Κριτήρια Ευπάθειας των Ηνωμένων Εθνών. (3) Η Τουρκία υποσχέθηκε να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την αποτροπή νέων θαλάσσιων ή χερσαίων οδών από την Τουρκία προς την ΕΕ.

Σε αντάλλαγμα η ΕΕ προέβη σε απελευθέρωση της βίζα, εκταμίευση 3 δισεκατομμυρίων ευρώ για διευκόλυνση για τους πρόσφυγες στην Τουρκία και πρόσθετη χρηματοδότηση ύψους 3 δισεκατομμυρίων ευρώ, η οποία θα δαπανηθεί για συγκεκριμένα έργα που στοχεύουν να βοηθήσουν τους Σύρους πρόσφυγες στην Τουρκία. Ωστόσο, η Συμφωνία ΕΕ- Τουρκίας συνέπεσε χρονικά με την επιδείνωση των καιρικών συνθηκών, οι οποίες δεν ευνοούσαν τη μετακίνηση των μεταναστών μέσω της θαλάσσιας οδού (Spijkerboer, 2016). Επιπλέον, ο χαμηλός αριθμός επιστροφών των μεταναστών στην Τουρκία, υποδηλώνει ότι η Συμφωνία δεν είχε αντίκτυπο. (Slominski και Trauner, 2018). Γενικότερα, ο τρόπος που διαχειρίζεται η Τουρκία τη διαδικασία ασύλου είναι σε αντίθεση με τα διεθνή πρότυπα. Πρώτον, παρόλο που υπήρξε μεταρρύθμιση του νόμου περί ασύλου το 2013, βάσει του οποίου ένω στους Σύριους έχουν παραχωρηθεί περισσότερα δικαιώματα, οι μη Σύριοι εξακολουθούν να μην έχουν καθεστώς πρόσφυγα και η προστασία των δικαιωμάτων τους βρίσκεται σε κίνδυνο (Niemann και Zaun 2017). Η Τουρκία εφαρμόζει τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και όχι το Πρωτόκολλο του 1967, αναγνωρίζοντας έτσι μόνο πρόσφυγες που προέρχονται από την Ευρώπη (Peers and Roman, 2016).

Δεύτερον, καθιστώντας τη συμφωνία με την Τουρκία κεντρικό στοιχείο της αντίδρασης της ΕΕ στην κρίση, η ΕΕ κινδύνευε να εξαρτηθεί σημαντικά από την Τουρκία και, ως εκ τούτου, μπορεί να εκβιασθεί από έναν ηγέτη με σαφείς αυταρχικές τάσεις. (Menéndenz, 2016). Τρίτον, η ταχύτητα της επανεγκατάστασης ήταν αργή. Μεταξύ Απριλίου 2016 και Μαρτίου 2017, 3.656 Σύριοι επανεγκαταστάθηκαν από την Τουρκία στην ΕΕ. Με αυτόν τον ρυθμό, θα χρειαζόταν η ΕΕ περίπου 13 χρόνια για να επανεγκαταστήσει όλους τους Σύριους που υποσχέθηκε (Koenig και Walter-Franke, 2017).

β) Ασφαλείς χώρες προέλευσης. Τον Σεπτέμβριο του 2015, η Επιτροπή πρότεινε κανονισμό για τη θέσπιση κοινού καταλόγου ασφαλών χωρών προέλευσης της ΕΕ, οι οποίες είναι η Αλβανία, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Κοσσυφοπέδιο, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, το Μαυροβούνιο, η Σερβία και η Τουρκία. Ο στόχος ήταν να επιταχυνθεί η διαδικασία υποβολής των αιτήσεων ασύλου από πολίτες χωρών που θεωρούνται «ασφαλείς». Μέχρι τότε, οι ασφαλείς χώρες καθορίζονται από εθνικούς μη συντονισμένους καταλόγους. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017). Με βάση το ECRE ο προτεινόμενος κανονισμός στην πράξη τείνει να περιορίσει σημαντικά τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο να ασκήσουν έφεση για αρνητική απόφαση και να παραμείνουν νόμιμα στη χώρα όπου υποβάλλεται αίτηση κατά την εκκρεμότητα ένστασης. Όσον αφορά στην Τουρκία, είναι ιδιαίτερα αμφισβητήσιμο εάν μπορεί να θεωρηθεί ως ασφαλής χώρα. Ενώ η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας προτείνει ότι «όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που διέρχονται από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά επιστρέφονται στην Τουρκία σε πλήρη συμφωνία με την ΕΕ και το διεθνές δίκαιο», έχει προβληθεί σοβαρή κριτική σχετικά με την εφαρμογή της στην Τουρκία, διότι υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία για αυξημένες πρακτικές επαναφοράς, σοβαρά εμπόδια για τους αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένων βασανιστηρίων και εξευτελιστικής μεταχείρισης, και, επιπρόσθετα, η Τουρκία εφαρμόζει τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 σε πρόσφυγες καταγωγής μόνο από την Ευρώπη (Peers and Roman, 2016). Επιπλέον, ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου από τους Τούρκους πολίτες στην Ευρώπη έχει επίσης αυξηθεί μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα του Ιουλίου 2016, όταν η κυβέρνηση ενέκρινε αυστηρά μέτρα εναντίον στρατιωτικού προσωπικού, δικαστών και ορισμένων κυβερνητικών αξιωματούχων (Süddeutsche Zeitung, 2017).

γ) Πρόληψη της παράνομης μετανάστευσης μέσω των συνόρων ελέγχου, της εμπορίας ανθρώπων και του λαθρεμπορίου. Λόγω των περιορισμένων δικαιοδοσιών της Frontex για την προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, ιδρύθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (EBCG) τον Δεκέμβριο του 2015 που τέθηκε σε ισχύ τον Οκτώβριο του 2016. Ο νέος οργανισμός είχε διευρυμένες αρμοδιότητες και μεγαλύτερη ανεξαρτησία σε σύγκριση με τη Frontex και χαρακτηρίστηκε ως «ορόσημο στην ιστορία της διαχείρισης των ευρωπαϊκών συνόρων» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016). Στις αρμοδιότητές του περιλαμβάνονται τακτικές υποχρεωτικές αξιολογήσεις των ικανοτήτων διαχείρισης των συνόρων των κρατών μελών. Όταν εντοπίζονται ελλείψεις και δεν αντιμετωπίζονται από τα κράτη μέλη, γίνεται χρήση του «δικαιώματος παρέμβασης», σύμφωνα με το οποίο το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει με ειδική πλειοψηφία να

αποστέλλει συνοριοφύλακες σε ένα κράτος μέλος, ακόμη και ενάντια στη θέλησή του. Παρόλο που έχουν γίνει κάποια αισθητά ενοποιητικά βήματα (Niemann και Spreyer, 2018), επικριτές υποστηρίζουν ότι το EBCG δεν καθιερώνει μια κοινή ευρωπαϊκή διαχείριση των συνόρων, αφού έχουν παραμείνει σημαντικές ευθύνες στα κράτη μέλη (Carrera και den Hertog, 2016). Επιπλέον, το EBCG είναι το αποτέλεσμα ασυμμετρίας μεταξύ των ισχυρών ρυθμιστικών θεσμών που εφαρμόζουν τα κράτη της Βόρειας Ευρώπης και των ασθενών ρυθμιστικών θεσμών των κρατών της Νότιας Ευρώπης (Ripoll Servent, 2018).

δ) Trust Funds. Για την αντιμετώπιση της ασύμμετρης απειλής και την οικονομική ενίσχυση των μεταναστών η ΕΕ δημιούργησε ταμεία τα σημαντικότερα εκ των οποίων είναι τα κάτωθι:

1. Το Περιφερειακό Ταμείο Εμπιστοσύνης της ΕΕ για τη Συρία, το οποίο ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 2014 για να αντιμετωπίσει τις περιφερειακές προκλήσεις της συριακής κρίσης και επικεντρώνεται στη βοήθεια για τους Σύρους πρόσφυγες εντός της Συρίας και των γειτονικών χωρών. Στόχος του ήταν η οικονομική βοήθεια 1,5 εκατομμυρίων Σύρων προσφύγων παρέχοντας βασικές ανάγκες όπως υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση, προστασία των παιδιών (Niemann και Zaun, 2017). Τον Ιούνιο του 2017 ο στόχος του 1 δισεκατομμυρίου ευρώ είχε ξεπεραστεί (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

2. Το Ταμείο Έκτακτης Ανάγκης για την Αφρική, που ιδρύθηκε στη Σύνοδο Κορυφής της Βαλέτα τον Νοέμβριο του 2015 και στοχεύει στην αντιμετώπιση των βασικών αιτιών της αποσταθεροποίησης, του αναγκαστικού εκτοπισμού και της παράνομης μετανάστευσης. Οι δικαιούχοι του Trust Fund είναι οι χώρες της περιοχής Sahel, η περιοχή Lake Chad, το Κέρασ της Αφρικής και η Βόρεια Αφρική. Τα προγράμματα δίνουν προτεραιότητα στις οικονομικές και ίσες ευκαιρίες, την ανθεκτικότητα, την ασφάλεια και την ανάπτυξη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017). Τα καταπιστευματικά ταμεία της ΕΕ είναι επομένως ένα μέτρο της ευρωπαϊκής αναπτυξιακής πολιτικής για τις χώρες αυτές, οι οποίες έχουν άμεση ανάγκη από οικονομική και επιχειρησιακή υποστήριξη. Παρόλα αυτά, με βάση τον Den Hertog (2016) εγείρονται υποψίες ότι η χρήση αυτών των κεφαλαίων ενδέχεται να εξυπηρετεί μάλλον τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα της ΕΕ για την ασφάλεια.

6.3.3 Η πολιτική ασύλου της ΕΕ, οδεύοντας προς το συγκεντρωτισμό.

Μετά την εκδήλωση της ασύμμετρης απειλής, κατέστη σαφές ότι η έλλειψη εναρμόνισης της νομοθεσίας περί ασύλου συνέβαλε στο πρόβλημα, και οδήγησε στην πρόκληση διαφορετικών μεταναστευτικών πιέσεων σε ολόκληρη την ΕΕ (Niemann και Zaun, 2017). Παρόλα αυτά, η Επιτροπή με την έκδοση νέων προτάσεων για μία Τρίτη γενία νομοθετικών διαδικασιών, φαίνεται ότι τάσσεται υπέρ μιας αξιοσημείωτης συγκέντρωσης και εναρμόνισης της πολιτικής της ΕΕ.

Όπως αναφέρουν οι Niemann και Zaun, (2017), αρκετά από τα νέα μέτρα υπογραμμίζουν τον σχετικά φιλόδοξο χαρακτήρα των προτάσεων της Επιτροπής: (1) οι επιταχυνόμενες συνοριακές διαδικασίες θα καταστούν υποχρεωτικές (2) η συστηματική αποτύπωση δακτυλικών αποτυπωμάτων θα μπορούσε να διασφαλιστεί εξαναγκαστικά και (3) το EASO θα μπορούσε να λειτουργεί με παρόμοια πολιτική γραμμή όπως αυτή του EBCG (δηλαδή με υποχρεωτική ομάδα εμπειρογνομόνων και

«δικαίωμα παρέμβασης») (Ripoll Servent, 2018). Ωστόσο, αξιωματούχοι των κρατών μελών επεσήμαναν ότι, η καθιέρωση των διαδικασιών ασύλου, αναμένεται να υποστούν παρατεταμένες και σκληρές διαπραγματεύσεις.

Ο τρόπος που αντέδρασε η ΕΕ στην κρίση προδίδει την ύπαρξη ενός ελλείμματος στο ζήτημα της κατανομής των ευθυνών. Σύμφωνα με τον Thielemann (2018), η απουσία αποτελεσματικής συνεργασίας σε αυτό το ζήτημα μπορεί να εξηγηθεί μέσω της έλλειψης συνεργασίας για την καθιέρωση κοινού ρυθμιστικού πλαισίου για το άσυλο που έχουν επηρεάσει τη λήψη αποφάσεων της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα τα τελευταία 18 χρόνια. Τα κράτη θεωρούν την προστασία των προσφύγων ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος και ως εκ τούτου δεν έχουν σχεδόν κανένα κίνητρο να συνεργαστούν σε αυτόν τον τομέα. Αυτό συνεπάγεται ότι τα κράτη μέλη δε μοιράζονται στον ίδιο βαθμό την κατανομή των ευθυνών στο μεταναστευτικό ζήτημα.

Η απουσία συλλογικής δράσης μπορεί να εξηγήσει καλύτερα τα βασικά κίνητρα που εξηγούν την αναποτελεσματική συνεργασία. Με βάση τα εμπειρικά ευρήματα (Bickerton et al., 2015), η ευρωπαϊκή συνεργασία μπορεί να συμβεί εκτός των κοινών δομών και των ιδρυμάτων της ΕΕ και να λάβει περισσότερες διακυβερνητικές μορφές. Όταν δεν εντοπίζονται κοινές θέσεις μεταξύ των κρατών μελών (για παράδειγμα την ανακατανομή των προσφύγων και κατανομή της ευθύνης), αναζητούνται εναλλακτικοί χώροι πολιτικής. Επιλέγοντας νέες διακυβερνητικές ρυθμίσεις, τα κράτη μέλη είναι και πάλι σε θέση να αποφύγουν τους νομικούς περιορισμούς και να υιοθετήσουν πολιτικές που λειτουργούν προς το κοινό όφελος

6.4 Συμπεράσματα

Η παραπάνω μελέτη περίπτωσης εστιάζει σε μέτρα που ανταποκρίνονται στην άφιξη των μεταναστών στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, μέτρα κατανομής ευθυνών, πολιτικές εξωτερικοποίησης, επαναπροσδιορισμός του ποιος έχει ανάγκη και έχει δικαίωμα ασύλου (μέσω της εισαγωγής νέων ασφαλών χωρών καταγωγής), την πρόληψη της παράνομης μετανάστευσης (μέσω συνοριακού ελέγχου και μέτρων κατά της εμπορίας και του λαθρεμπορίου) και τη διακοπή της αναχώρησης προσφύγων από το σπίτι τους και χώρες διέλευσης (μέσω της εισαγωγής καταπιστευτικών κεφαλαίων).

Με βάση τα συλλεχθέντα στοιχεία, φαίνεται πως η ΕΕ έχει καταβάλει μεγάλη προσπάθεια για τον περιορισμό των μεταναστευτικών ροών στην Ευρώπη, ενώ η πρόοδος όσον αφορά την αντιμετώπιση των βασικών αιτιών της μετανάστευσης είναι περιορισμένη. Παρόλο που υπήρχε αρχική πρόβλεψη, δεν κατέστη δυνατή η κατάλληλη προετοιμασία για την διαχείριση της ασύμμετρης απειλής που προέκυψε και η νομοθεσία για τον περιορισμό του προβλήματος υφίσταται συχνά μεταρρυθμίσεις ώστε να επιτευχθεί η πρόοδος.

Η ΕΕ δεν έχει πετύχει του στόχους που έθεσε εκ των προτέρων για την αποτροπή της λαθρομετανάστευσης. Η ΕΕ βασιζόταν όλο και περισσότερο σε ανεπίσημες δομές λήψης αποφάσεων και νέα πλαίσια πολιτικής για τη διαχείριση των ροών των προσφύγων και δεν υπήρξε ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στα ζητήματα

διαχείρισης της μετανάστευσης. Ο Slominski (2018) αναφέρει ότι παρόλο που η κρίση δεν έχει αλλάξει θεμελιωδώς τις πολιτικές επιστροφής στην Ευρώπη, τις επηρέασε με δύο σημαντικούς τρόπους: πρώτον, τα κράτη μέλη της ΕΕ καταβάλλουν προσπάθειες ώστε να καταστούν οι πολιτικές επιστροφής πιο αποτελεσματικές. Δεύτερον, η κρίση συνέβαλε σε μια ισχυρότερη εξάρτηση από ανεπίσημα πρότυπα συνεργασίας με στόχο την αποφυγή θεσμικών και νομικών περιορισμών (Niemann και Zaun, 2017). Για παράδειγμα, με τη συμφωνία ΕΕ- Τουρκίας, μετατοπίστηκε η ευθύνη για την αξιολόγηση των αξιώσεων ασύλου σε μία τρίτη χώρα (Τουρκία). Η μη συμμετοχή της ΕΕ, επομένως παρείχαν τη δυνατότητα παράκαμψης και την υπονόμησης θεσμικών και νομικών περιορισμών. Μολονότι η ΕΕ έχει αναπτύξει έναν αυξανόμενο αριθμό διασφαλίσεων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών, υπάρχει η τάση να παρακάμπτεται το θεσμικό πλαίσιο που καθορίζει τις παραπάνω διαδικασίες. Ταυτόχρονα, η παράνομη είσοδος μεταναστών, ευνοεί την εμφάνιση και άλλων μορφών ασύμμετρης απειλής, όπως του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος.

Κεφάλαιο 7ο : Συμπεράσματα

7.1 Εισαγωγή

Στην παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάστηκαν τα συστατικά στοιχεία μίας ασύμμετρης απειλής και εξετάστηκαν οι διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν ώστε οι λήπτες της απόφασης να οδηγηθούν στην αποτελεσματική αντιμετώπισή της. Κατόπιν, μέσω της περιγραφής τριών case studies διατυπώθηκαν υποθέσεις και δημιουργήθηκαν συμπεράσματα σχετικά με την ως άνω εφαρμογή της θεωρητικής προσέγγισης σε αυτά. Το κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζει συγκεντρωτικά αποτελέσματα από τον έλεγχο υποθέσεων που μελετήθηκαν στην εργασία.

7.2 Συγκεντρωτικά αποτελέσματα από τον έλεγχο υποθέσεων

Στον πίνακα που ακολουθεί εμφανίζονται τα αποτελέσματα από τον έλεγχο υποθέσεων των τριών case studies που αναλύθηκαν παραπάνω.

Στην πρώτη μελέτη περίπτωσης εξετάστηκε η συμπεριφορά των ατόμων σε σχέση με τη διαχείριση των οικονομικών τους υποθέσεων υπό τον φόβο της κυβερνοτρομοκρατικής επίθεσης στα χρηματοπιστωτικά συστήματα. Η ανάλυση που ακολούθησε απέδειξε ότι η υπόθεση ότι οι λήπτες της απόφασης εμφανίζουν ένα συμπεριφορικό decision making, είναι δεκτή.

Στο κεφάλαιο 5 εξετάστηκε μία περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης σε εγκαταστάσεις του πολεμικού ναυτικού των ΗΠΑ. Το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε για να γίνει ο έλεγχος της αρχικής υπόθεσης μπορεί να εφαρμοστεί και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων όπου εντοπίζονται πολλοί πιθανοί στόχοι και εναλλακτικές λύσεις. Η διερεύνηση των στοιχείων, οδήγησε στο συμπέρασμα ότι οι τρομοκράτες επιδιώκουν να προκαλέσουν πρωτίστως απώλειες ανθρώπινων ζώων.

Το τελευταίο case study εξετάζεται σχετίζεται με την διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ για την αποτελεσματική διαχείριση της λαθρομετανάστευσης. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε σε αυτή την περίπτωση βασίζεται στη συλλογή και παράθεση των διαδικασιών που είχαν προβλεφθεί εκ των προτέρων από την ΕΕ σε περίπτωση εμφάνισης της ασύμμετρης απειλής. Μετά από τη μελέτη των στοιχείων που προκύπτουν απαντάται εάν ισχύει η αρχική υπόθεση ότι η ΕΕ είχε προβλέψει μία ορθολογική διαδικασία αποφάσεων για τη διαχείριση της λαθρομετανάστευσης ώστε να εφαρμοστεί κατά την κρίσιμη περίοδο 2015-2016. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αποδεικνύουν ότι οι προβλέψεις της ΕΕ, δεν επαρκούσαν ώστε τα αρμόδια όργανα να ακολουθήσουν μια ορθολογική διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Πίνακας 6: Συμπερασματικά αποτελέσματα

Case study	Υπόθεση	Δεκτή / απορριπτέα
Περίπτωση κυβερνοάμυνας σε χρηματοπιστωτικά συστήματα	Ο φόβος των κυβερνοεπιθέσεων σε χρηματοπιστωτικά συστήματα οδηγεί τα άτομα να ακολουθήσουν μία συμπεριφορική διαδικασία λήψης απόφασης.	Δεκτή
Τρομοκρατικές επιθέσεις σε εγκαταστάσεις	Οι τρομοκράτες επιλέγουν κατά προτεραιότητα στόχους που προκαλούν μεγαλύτερες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές.	Δεκτή
Διαχείριση μεταναστευτικών ροών	Η ΕΕ είχε προβλέψει μία ορθολογική διαδικασία αποφάσεων για τη διαχείριση της λαθρομετανάστευσης ώστε να εφαρμοστεί κατά την κρίσιμη περίοδο 2015-2016.	Απορριπτέα

7.3 Συμπεράσματα

Το decision making είναι μία τυποποιημένη διαδικασία που, όμως προϋποθέτει ότι ο λήπτης απόφασης διαθέτει μία σειρά προσόντων ώστε να οδηγηθεί σε μία αποτελεσματική απόφαση. Το ζήτημα περιπλέκεται ακόμα περισσότερο όταν πρόκειται για ειδικές καταστάσεις, όπως στην περίπτωση των ασύμμετρων απειλών. Μέσω της ανάλυσης τριών διαφορετικών case study διαπιστώθηκε ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων σε κάποιες περιπτώσεις είναι λειτουργική και σε κάποιες άλλες όχι.

Βιβλιογραφία

Albright, C. & Winston, W. (2016). *Business Analytics: Data Analysis and Decision Making*. Boston: Cengage Learning.

- Avalon, A., Popovich, E. & Yarchi, M. (2014). *From Warfare to Imagefare: How States Should Manage Asymmetric Conflicts With Extensive Media Coverage. Terrorism and Political Violence*. 51, 75-89. doi: 10.1080/09546553.2014.897622.
- Ayyub, B., Firth, M., & Nayaz, M. (2016). *Cyber Resilience in the Digital Age*. Retrieved from WorldGovernmentSummit.org: <https://www.worldgovernmentsummit.org/api/publications/document?id=24717dc4-e97c-6578-b2f8-ff0000a7ddb6>.
- Ayyub, B., McGill, W. & Kaminskiy, M. (2007). *Critical asset and portfolio risk analysis: An all-hazards framework*. Risk Analysis, 27(4):789–801.
- Bellany, I. (2007). *Terrorism and Weapons of Mass Destruction: Responding to the Challenge*, Routledge.
- Berdayes, V. (2002). *Traditional Management Theory as Panoptic Discourse: Language and the Constitution of Somatic Flows*. Culture & Organization, 8(1), 35.
- Berman, I. (2017). *The Logic of Irregular War Asymmetry and America's Adversaries*. Routledge, pp. 64-70.
- Bier, V. (2007). *Meeting the challenges of terrorism risk analysis*. Risk Analysis, 7(3):503–504.
- Biringer, B., Matalucci, E. & O'Connor, S. (2007). *Security Risk Assessment and Management*. John Wiley & Sons, 6: 34-37.
- Bickerton, C.J., Hodson, D. & Puetter, U. (2015). *The New Intergovernmentalism: European Integration and the Post-Maastricht Era*. JCMS, Vol. 54, No. 4, pp. 703–22.
- Bryson, Jo. (1990). *Effective Library and Information Centre Management*. England: Gower.
- Carrera, S. & Den Hertog, L. (2016). *A European Border and Coast Guard: What's in a Name?*. CEPS Paper in Liberty and Security in Europe, No.88.
- Crenshaw, M. (1995). *Terrorism in Context*. University Park, PA: Penn. State Univ. Press.
- Crenshaw, M. (2000). *The psychology of terrorism: an agenda for the 21st century*. Polit. Psychol. 21:405–20.
- Cooper, R. (2000). *Cost management: From Frederick Taylor to the present*. Journal of Cost Management (September/October): 4-9.

- Den Hertog, L. (2016). *EU Budgetary Responses to the 'Refugee Crisis'*. CEPS Paper in Liberty and Security in Europe, No. 93. Available online at: [«https://www.ceps.eu/system/files/LSE%20No%2093%20LdH%20on%20EU%20Budgetary%20Responses%20to%20the%20Refugee%20Crisis.pdf»](https://www.ceps.eu/system/files/LSE%20No%2093%20LdH%20on%20EU%20Budgetary%20Responses%20to%20the%20Refugee%20Crisis.pdf).
- Dillon, R., Liebe, M. & Bestafka, T. (2009). *Risk-Based Decision Making for Terrorism Applications*. Risk Analysis, Vol. 29, No. 3, DOI: 10.1111/j.1539-6924.2008.01196.x
- Duffield, M. (2001). *Global Governance and the New Wars. The Merging of Development and Security*, London, New York: Zed Books.
- Dwight, C. & Ralph, F. (1970). *The Use of Strategies in Organized Crime Control*, Journal of Criminal Law and Criminology, Volume 61, Issue 1, Northwestern University School of Law, 1970, p. 101.
- Enders, W. & Sandler, T. (1995). *Terrorism: theory and applications*. In *Handbook of Defense Economics*, Amsterdam: Elsevier. pp. 129–48.
- Euractive. (2015). *Germany suspends Dublin Agreement for Syrian Refugees*. 26 August. Available online at: [«https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/germany-suspendsdublin-agreement-for-syrian-refugees/»](https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/germany-suspendsdublin-agreement-for-syrian-refugees/)
- European Commission. (2017). *Operational Implementation of the EU-Turkey Statement*. 10 July. Available online at: [«https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-wedo/policies/european-agenda-migration/press-material/docs/state_of_play_-_eu-turkey_en.pdf»](https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-wedo/policies/european-agenda-migration/press-material/docs/state_of_play_-_eu-turkey_en.pdf)
- Fagnot, I. (2007). *Behavioral information security*. In *L. J. Cyber warfare and cyber terrorism*. pp. 199-205.
- Gable, K. (2009). *Cyber-Apocalypse Now: Securing the Internet Against Cyberterrorism and Using Universal Jurisdiction as a Deterrent*. Retrieved from Social Science Research Network: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1452803
- Gordon, C. & Arian, S. (2001). *Conflict Resolution*, Vol. 45, No. 2. pp. 196-215 Published by: Sage Publications.
- Goodwin, R., Willson, M. & Stanley, G. (2005). *Terror threat perception and its consequences in contemporary Britain*. British Journal of Psychology, 96(4), pp.389-406.
- Greenhill, K. (2016). *Migration as a Weapon in Theory and in Practice*. Military review., pp 27-36.
- Greenhill, K. (2002). *Extortive engineered migration: asymmetric weapon of the weak*, *Conflict, Security & Development*, 2:03, 105-116, DOI: 10.1080/14678800200590622 To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/14678800200590622> Published online: 24 Nov 2006

- Gross, D. (1998). *Immigration flows and regional labor markets dynamics*. Washington: IMF. Working paper 98/47; 1998. Available from: www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9847.
- Gurr, T. (1990). *Terrorism in democracies: its social and political bases*. pp. 86–102. *How to make a decision: The Analytic Hierarchy Process*. Roulledge, pp.34–36.
- Ferracuti, F. (1990). *Ideology and repentance: terrorism in Italy*. pp. 59–64.
- Fredholm, M. (2017). *Transnational Organized Crime and Jihadist Terrorism. Russian-Speaking Networks in Western Europe*. Routhledge: New York.
- Friedland, N. & Merari, A. (1985). *The psychological impact of terrorism: A double-edged sword*. *Political Psychology* 6:591-6.
- Hammes, T. (2005). “War evolves into the fourth generation”, *Contemporary Security Policy*, vol. 26, issue 2, August 2005, pp. 189-221, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13523260500190500?src=recsys>, accessed December 2016.
- Hansen, V., Lowry, B., Meservy D., & McDonald, M. (2005). *Genetic Programming for Prevention of Cyberterrorism Through Dynamic and Evolving Intrusion Detection*. *Decision Support Systems*, 43(4), 1362-1374.
- Harvard Business Review. (2009). *Risk-Based Decision Making for Terrorism Applications*. Harvard Business School Publishing Corporation
DOI: 10.1111/j.1539-6924.2008.01196.
- Harvard Business Review. (2001). *Harvard Business Review on Decision Making*. Harvard Business School Publishing Corporation.
- Hartley, D. (2017). *Descriptions of Unconventional Conflict*. In: *Unconventional Conflict. Understanding Complex Systems*. Springer: Cham.
- Herta, L.-M. (2016). *Hybrid Warfare- A form of Asymmetric Conflict*. International conference Knowledge-based Organization. 23, 45-54. doi: 10.1515/kbo-2017-0021.
- Hoffman, F. (2007). *Conflict in the 21st Century: the Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, p. 18.
- Hua, C. & Luo, R. (2018). *Are we ready for cyberterrorist attacks?—Examining the role of individual resilience*. *Information & Management*.
DOI:10.1016/j.im.2018.04.008.
- Hua, C., & Bapna, S. (2013). *The economic impact of cyber terrorism*. *Journal of Strategic Information Systems*, 22(2), 175-186.

- Human Rights Watch (2016). *Greece: Refugee 'Hotspots' Unsafe, Unsanitary*. Available online at: <<https://www.hrw.org/news/2016/05/19/greece-refugee-hotspots-unsafe-unsanitary>>.
- Kahneman, D., Tversky, A. (1984). *Prospect theory: An analysis of decision under risk*. *Econometrica* 47:263-91.
- Kaldor, M. (2001). *New and Old Wars*, Stanford: Stanford University Press.
- Kaldor, M. & Vashee, B. (2001). *Restructuring the Global Military Sector*. Volume I: New Wars, London, Washington: Pinter.
- Keeney, R. (2007). *Modeling values for anti-terrorism analysis*. *Risk Analysis*. 27(3):585–596.
- Klontz, B., Britt, L., Mentzer, J., & Klontz, T. (2011). *Money Beliefs and Financial Behaviors: Development of the Klontz Money Script Inventory*. *Journal of Financial Therapy*, 2(1), 1-22.
- Koenig, N. and Walter-Franke, M. (2017). *One Year On: What Lessons from the EU-Turkey 'Deal'?*. Available online at: <http://www.delorsinstitut.de/2015/wp-content/uploads/2017/03/20170317_EU-Turkey-deal-one-year-on-NK-MW.pdf>
- LaTourrette, T., Howell, D., Mosher, D., MacDonald, J. (2006). *Reducing Terrorism Risk at Shopping Centers*. Santa Monica, CA: RAND Technical Report.
- Lee, S. (2004). *Double effect, double intention and asymmetric warfare*. *Journal of Military Ethics*. 3, 21-32. doi: 10.1080/15027570410006183.
- Lele, A. (2014). *Asymmetric Warfare: A State vs Non-State Conflict*. *OASIS*, 20, 97-111.
- Lichtenberg, J. (1994). *War, Innocence, and the Doctrine of Double Effect*, *Philosophical Studies* 74: 347-368.
- Loescher, G. (1993). *Beyond Charity: International Co-operation and the Global Refugee Crisis*, Oxford: Oxford University Press.
- Lowry, B., & Gaskin, J. (2014). *Partial least squares (PLS) structural equation modeling (SEM) for building and testing behavioral causal theory: When to choose it and how to use it*. *IEEE Transactions on Professional Communication*, 57(2), 123-146.
- Lyon, C., & Parkins, R. (2013). *Toward a Social Theory of Resilience: Social Systems, Cultural Systems, and Collective Action in Transitioning Forest-Based Communities*. *Rural Sociology*, 78(4), 528-549.
- Mandel, R. (1986). *Psychological approaches to international relations*. In *Political Psychology*, pp. 251–78. San Francisco.

- Maren, S. (2008). *Pavlovian Fear Conditioning as a Behavioral Assay for Hippocampus and Amygdala Function: Cautions and Caveats*. *European Journal of Neuroscience*, 28(8), 1661–1666.
- Masten, S., & Obradović, J. (2008). *Disaster preparation and recovery: Lessons from research on resilience in human development*, 13:9, URL: <http://www.ecologyandsociety.org/vol13/iss1/art9/>.
- McAdam, D. (1986). *Recruitment to high risk activism: the case of Freedom Summer*. *Am. J.Sociol.* 92:64–90.
- Menéndez, A.J. (2016). *The Refugee Crisis: Between Human Tragedy and Symptom of the Structural Crisis of European Integration*. *European Law Journal*, Vol. 22, No. 4, pp. 388–416.
- Münkler, H. (2005). *The New Wars*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Niemann, A. and Speyer, J. (2018). *A Neofunctionalist Perspective on the 'European Refugee Crisis': The Case of the European Border and Coast Guard*. *JCMS*.
- Norris, H., Stevens, P., Pfefferbaum, B., Wyche, F., & Pfefferbaum, L. (2008). *Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness*. *American Journal of Community Psychology*, 41(1), 127-150.
- Papadopoulou, A., Maimone, E., Tsipura, V. and Drakopoulou. (2016). *The Implementation of the Hotspots in Italy and Greece*. Available online at: <http://www.ecre.org/wp-content/uploads/2016/12/HOTSPOTS-Report-5.12.2016..pdf>
- Parnell, G., Dillon, R., & Bresnick, T. (2005). *Integrating risk management with homeland security and antiterrorism resource allocation decision-making*. Pp. 431–462.
- Peers, S. & Roman, E. (2017). *'The EU, Turkey and the Refugee Crisis: What could possibly go wrong?'* Available online at: <https://eulawanalysis.blogspot.de/2016/02/the-eu-turkey-and-refugee-crisis-what.html>.
- Ripoll, A. & Trauner, F. (2018). *Do Supranational EU Institutions Make a Difference? EU Asylum Law Before and After 'Communitarization'*. *Journal of European Public Policy*, Vol. 21, No. 8, pp. 1142–62.
- Rynegeart, C. (2017). *Non-state Actors in International Law: A Rejoinder to Professor Thirlway*. *Netherlands International Law*. April 2017, Vol.66/1 64: 155-162.
- Saaty, T. (1990). *How to make a decision: the analytic hierarchy process*. 48, 76-94. doi: 10.1016/0377-2217(90)90057-i.

- Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). (2012). *Methodology*, Council of the European Union, General Secretariat, 12159/12, Brussels, 4 July 2012, available: <http://www.statewatch.org/news/2013/jan/eu-council-socta-methodology.pdf>, p.7
- Serious and organised crime threat assessment (SOCTA). (2017). *Crime in the age of technology*, available: https://www.europol.europa.eu/sites/default/.../socta2017_0.
- Smit, T. (2017). *Multilateral Peace Operations and the Challenges of Terrorism and Violent Extremism*. SIPRI Background Paper. November 2017. Available on: www.sipri.org.
- Shuck, G. (2015). *Online Jihadism. Global Security Studies*. Baltimore, Maryland. Available on: <https://jscholarship.library.jhu.edu/bitstream/handle/1774.2/39436/SHUCK-THESIS-2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Slominski, P. & Trauner, F. (2018). *Returning Unwanted Migrants: How Member States Strategically (Non-)use 'Europe' in the Context of the Migration Crisis*. JCMS.
- Solis, G. (2010). *The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War* (Cambridge: Cambridge University Press), 42.
- Spijkerboer, T. (2016). *Fact Check: Did the EU-Turkey Statement Bring Down the Number of Migrants and Border Deaths?*. Oxford Border Criminologies Blog, 28 September. Available online at: <https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2016/09/fact-check-did-eu>.
- Stewart, M. (2006). *The management myth*. Atlantic Monthly (10727825), 297(5), 80-87.
- Süddeutsche, Z. (2017). *Türkische Soldaten erhalten Asyl in Deutschland*. Available online at: <http://www.sueddeutsche.de/politik/asyl-tuerkische-soldaten-erhalten-asyl-indeutschland-1.3496762>.
- Thielemann, E. (2018). *Why Refugee Burden-Sharing Initiatives Fail: Public Goods, Free-riding and Symbolic Solidarity*. JCMS.
- Thornton, R. (2007). *Asymmetric Warfare: Threat and response in the 21st century*. London: Greenwood Publishing Group.
- Telford, T. (1970). *Nuremberg and Vietnam: An American Tragedy*. Chicago: Quadrangle Books.
- Trauner, F. (2016). *Asylum Policy: the EU's 'Crises' and the Looming Policy Regime Failure*. Journal of European Integration, Vol. 38, No. 3, pp. 311–25.

- Vătăman, D. (2016) *Migration and Refugee Crisis: A Major Challenge for the European Union. Measures and Possible Solutions in the Context of Year 2016*. Conference Paper presented at Challenges of the Knowledge Society, 20–21 May 2016, Bucharest, Vol. 10, pp. 544–9.
- Walzer, M. (1977). *Just and Unjust Wars*. New York: Basic Books.
- Ward, E. (1954). *The theory of decision making*. Psychological Bulletin. 51. doi: 10.1037/h0053870.
- Weiner, A. (2017). *Just War & Conduct of Asymmetric Warfare*. Daedalus, 146, 345-357. doi: 10.1162/DAED_a_00422.
- Williams, P.(2002). *Cooperation between the organized crime groups*. Chicago, p.17.
- Williamson, S. (2009). *From Fourth Generation Warfare to Hybrid War*, Strategy Research Project, U.S. Army War College.
- Yoe, C. (2019). *Principles of Risk Analysis: Decision Making Under Uncertainty*. London: CRC Press.
- Zahedi, F.(1986). *The analytic hierarchy process - A survey of the method and its applications*, Interfaces 16/4.